

megafoni

2/09 www.megafoni.org

Megafoni 2/2009: ”Tutkimus”

Sisällys:

Pääkirjoitus: Hulluja nuo megafonilaiset!.....	3
Jukka Peltokoski & Joel Kaitila: Luokkakompositio ja opiskelijan nelosrooli.....	6
Richard Gunn: Teesejä luokasta.....	17
E.P. Thompson: "Englannin työväenluokan luomisen" esipuhe.....	25
Lauri Lahikainen: Johnson-Forrest -tendenssi ja työläistutkimus.....	29
Lauri Lahikainen & Antti Ronkainen: <i>Campus Commune</i>	32
Beverly Skeggsin haastattelu: Arvostus ja vastarinta.....	34
Chantal Mouffe: Kritiikki vastahegemonisena interventiona.....	52
Gongchao.org: Kiina kriisissä: syy paniikkiin?.....	59
Mikko Jakonen: Uusliberalismin lyhyt elämä.....	69
Jukka Peltokoski: Ketä vasemmisto enää kiinnostaa?.....	71
Toimitus: Leninismistä.....	75

Pääkirjoitus

Toimitus

Toiseen numeroomme olemme koonneet erityisesti tutkimukseen ja luokkaan liittyviä artikkeleita. Korostukseen sisältyy aino annos itseironiaa. Tutkimus, spesifimmin työläistutkimus, on kulkenut verkostoissamme "hyvänä ideana" ja päämäärättömänä keskusteluaiheena aina viime vuosikymmenen loppupuolelta saakka. Kyse on nimenomaan sellaisesta keskustelusta, jolle halusimme lyödä lopun ensimmäisellä numerollamme ja päätöksenteon teemalla. Ja nyt jälleen sitä samaa tutkimusta!

Emme voi selittää asiaa muulla kuin antropologisella reflektiolla: Hulluja nuo megafonilaiset!

Onneksi ajat ovat kuitenkin ajaneet ohitsemme (kuitenkin vain tässä suhteessa). Ympärillemme on noussut kokonainen uusi liikehdinnän momentti, joka on käynyt kiinni tutkimukseen kuin "härkää sarvista". Tarkoitamme tietenkin yliopistoliikeyä. Heti mobilisoiduttuaan se on valjastanut, vai pitäisikö sanoa kääntänyt nurin ellei peräti jaloilleen, tieteellisen metodin poliittiseen käyttöön.

Kyse on epädramaattisesta siirtymästä, jolla tulee varmasti olemaan pitkällisiä seurauksia. Tietenkin kaikkiin liikkeisiin on iät ja ajat liittynyt poliittista tiedontuotantoa asioiden tilaa koskevasta selvitystyöstä propagandan tuottamiseen, mutta yliopistoliiikkeestä voimme hahmottaa spontaanisti nousevan pyrkimyksen asettaa tutkimusprosessi sekä oppimisen ja opettamisen vertaismuodot uudenlaisten organisaatioiden synnyttämisen välineeksi. Yliopistoliikey on paitsi tuottanut vasta-asiantuntijuutta yliopistomuutokselle myös avannut kentän itseorganisoituvalle oppimiselle ja opettamiselle. Näitä koskevat kokeilut, erityisesti lukupiirit kukoistavat.

Keskustelu autonomisesta yliopistosta tarkoittaen aidosti avoimen yliopiston synnyttämistä yliopiston sisälle tai sen epämääräisille "yhteiskunnallisen vaikuttavuuden" rajamaille on avattu. Kyse on yhdestä alkusolusta 2000-luvun työläistutkimukselle aka yhteistutkimukselle. Konkreettisena esimerkkinä tästä julkaisemme numerossamme Lahikaisen ja Ronkaisen käynnistämän opiskelijaliikkeen kyselytutkimuksen.

Vaikka yliopistomurros muodostaa tällä hetkellä kiinnostavan mahdollisuuden autonomisen tutkimuksen, opetuksen ja oppimisen nousulle, ei se toki ole ainoa. Vasemmiston piirissä on viime vuosina harjoitettu runsaasti sen lähtökohtiin kohdistuvaa teoreettista reflektiota. Tiedämme myös, että kaupunkitilaan ja lähiöihin kohdistuu yhä enemmän tutkimuksellista mielenkiintoa. Lama voi polkaista käyntiin erilaisia itseorganisoituvia projekteja, joissa omaa elämää otetaan haltuun opiskelun ja koulutautumisen keinoin. Tämä kaikki on tässä vielä konkretisoitumatonta arvailua. Yhtä kaikki ilmoilla tuntuu olevan yleistä luokkatiedostuksen momenttia, eikä olisi yllättävää, vaikka sen puitteissa tutkimus nousisi.

Olemme tehneet jutuissamme jyrkkääkin eroa sivistyspuheeseen, mutta ehkä ilmoilla on ennemminkin työvään sivistysliikkeen uusi tuleminen, kuten *Vallankumouksen Hedelmiä* -blogi on ehdottanut (<http://vallankumous.blogspot.com/2009/04/17/tyovaen-sivistys/>). Tosin sillä varauksella,

että kyse ei liene rahvaan sivistämisestä, vaan sivistyksen rahvaanomaistumisesta. Tietotyöläiset ovat muuttumassa luokaksi, joka tekee tuotantovälineistään sekä keskinäisen ilonpidon että vihollisen harmistuksen välineitä. Kyse on työväen sivistysliikkeen syntyemisestä avointen informaatioteknologioiden ja *copy leftin* puitteissa, mutta myös tiedontuotannon ja -jakamisen antagonistisuutta koskevan kysymyksenasettelun vahvistumisesta.

Tunnetun historiallisesti kolme työläistutkimuksen muotoa. Näistä ensimmäinen on poliittisen organisaation työläisistä tekemä tutkimus, jonka tarkoituksena on antaa organisaatiolle ajanmukaista tietoa työläisten olosuhteista ja toimintavalmiuksista. Tällaisesta esimerkiksi käy Chigagon autotehtailla 1950-luvulla suoritettu työ, joka kiteytyi sittemmin teokseen *The American Worker*. Esittelemme suuntausta tarkemmin *Johnson-Forest -tendenssiä* käsittelevässä artikkelissa.

Toisen tyyppin muodostavat tutkimukset, joissa tietoa tuottavat suoraan työläiset itse ja joiden tarkoituksena on siis toimia itseorganisoitumisen välineinä. Hyvä esimerkki on feministisen *Precarias a la Derivan* juuri suomennettu teos *Hoivaajien kapina* (Like 2009). Toinen esimerkki voisi olla niin ikään tuore teos *Paskaduunista barrikadille* (Into 2009), joka on prekaarien kirjoittajien, Miika Saukkosen, Jukka Peltokosken ja Anna-Reetta Korhosen, pamfletti prekaarin työvoiman itseymmärryksen luomiseksi (ks. <http://prekariaatti.wordpress.org> sekä <http://www.intokustannus.fi/paskaduuneista.html>).

Kummankin edellä mainitun tyyppin ituna voidaan pitää Marxin *Socialist Revuelle* tekemää "alkuperäistä" työläistutkimuskokeilua, kyselyä, joka paitsi tuotti tietoa työläisten olosuhteista myös asetteli osan kysymyksistä tietoisesti siten, että ne pakottaisivat työläiset tiedostamaan tilanteensa ongelmakohtia ja organisoitumaan niiden ratkaisemiseksi (ks. <http://www.marxists.org>).

Kolmannessa tyyppissä on kyse "proletaarisesta tutkimuksesta", jota liikkeet harjoittavat suhteessa vihollisiinsa. Kyse on siis vastustajien asemia koskevan tiedon tuotannosta, tarkoituksena tukea taktista päätöksentekoa antamalla tietoa vihollisen vahvuuksista ja heikkouksista.

Megafonissa ja autonomisissa verkostoissa tutkimusteemaa on vuosien varrella lähestytty esimerkiksi seuraavissa artikkeleissa:

- Marta Malo de Molina: [Työläistutkimus ja yhteistutkimus](#)
- Jukka Peltokoski: [Nomadit tutkimusmatkalla](#)
- Colectivo Estrella: [Luomme kaupunginosamme uudelleen, ajattelemme prekaaristi](#)
- Antonio Conti: [Tutkimus poliittisena metodina](#)
- Paolo Punx: [Milano, työläistutkimus ja universaali ehdoton kansalaistulo](#)

Työläis- ja yhteistutkimuksesta keskusteltiin myös Megafonin paperilehdessä vuonna 2002. Keskustelun nousu liittyi tuolloin elimellisesti taittumassa olleeseen globaaliliikehdinnän sykliin. Tutkimusteema oli alkanut ylipäättään yleistyä 2000-luvun alkuvuosina eurooppalaisella liikekentällä. Mielenosoitusmatkailu oli vaihtumassa uusien suuntien etsimiseksi. Tutkimusta ehdotettiin eteenpäin menon metodiksi. On varmasti hieman irvokasta, että elämme ikään kuin edelleen noissa vuossissa. Toisaalta ehkä vasta yliopistomurros on nostanut esiin kriittisissä määrin sellaista uutta subjektiivisuutta, joka voi ottaa tutkimuksen ja autonomisen tiedontuotannon poliittiseksi tehtäväkseen. Tästä esimerkkinä numerossamme julkaistava Lahikaisen ja Ronkaisen yliopistoliikekysely, *Campus Commune*.

Uudistuneen verkkolehtemme ensimmäinen numero onnistui pysäyttämään kentän keskustelut juuri sellaisella voimalla kuin olimme suunnitelleekin. Numerosta on juteltu paljon. Ettemme jopa sanoisi, että tuntuu kuin siitä olisi keskusteltu jo loputtomasti... ja vailla päätöksiä.

Tässä numerossa vastaamme muutamaiin hätäisimpiin reaktioihin, joita olemme herättäneet. Emme tietenkään halua sovitella tai selitellä. Numeromme kuitenkin laukaisi joitain reaktioita, jotka eivät perustu niinkään juttujemme konkreettiseen lukemiseen kuin kentällä vallitseviin ennakkoluuloihin ja olettamuksiin (itsestäänselvyyksiin, joita emme jaa). Ensimmäisessä numerossamme asetimme kysymykset luokasta ja luokkaorganisaatiosta näkyvästi esille yhdessä Lenin- ja IRA-viittausten ke-
ra. Tässä numerossa jatkamme aihetta esittelemällä hieman toisenlaista lähestymistapaa antago-
nistisen politiikan kysymykseen, Chantal Mouffen hegemonistista mallia, joka nojaa gramscilaiseen
keskusteluun.

Numeromme on tällä kertaa hieman ensimmäistä numeroa sekalaisempi kokonaisuus juttuja. Tut-
kimus on teema, jota on perusteltua lähestyä ennemminkin esittelemällä luokkatutkimuksen mah-
dollisuuksia kuin jonkin yhden noston ja kärjen kautta.

Ilmaus yhden ja monen välisestä suhteesta osuu tässä myös luokkatutkimuksen käsitteellistä puol-
ta tukemaan kääntämäämme Richard Gunnin artikkeliin. Gunnin teesit jäsentävät luokkaa yhden
kaksinapaisen luokkarakenteen puitteissa. Luokkarakenne kuitenkin rakentuu, liikkuu ja on ylipään-
sä olemassa vain monien heterogeenisten kamppailujen välityksellä. Oleellista on käsittää partiku-
laaristen luokkaristiriitojen erityisyys ja autonomia objektiivovan aseman tai irrallisuuden sijaan
suhteena - ja tarkemmin suhteena, joka sillä on paitsi muihin kamppailuihin myös näitä puitteista-
vaan palkkatyön ja pääoman vastakkainasetteluun.

Beverley Skeggsin haastattelun julkaisemme esimerkkinä feministisestä ja kulttuurintutkimukselli-
sesta luokkatutkimuksesta. Kyse on tutkimusotteesta, joka tarjoaa laadullista empiiristä tietoa työ-
väenluokkaisesta olosuhteesta. Samoin kuin tilastollinen tutkimus myös laadullinen tutkimus
tarjoaa mahdollisuuksia luokkaolosuhteiden kuvaamiseen.

Luokkakompositiota ja opiskelijan nelosroolia käsittelevässä artikkelissa avaamme keskustelua
mahdollisuudesta tutkia institutionaalisia puitteita vastarintaa määrittävinä tekijöinä - kuitenkin
subjektiivisuutta koskevia näköaloja kadottamatta. Artikkelin hahmottelee komposition käsittein opis-
kelijan tuottavaa roolia yliopistossa ja yhteiskunnassa. Tämä opiskelijan roolia koskeva hahmotel-
ma on monelle luultavasti sellaisenaan artikkelin ydin.

Luokkakomposition käsitteen mielenkiintoisuus liittyy myös ajankohtaisiin tapahtumiin. Murrostors-
tai-tapahtuma toi noin 1000 ihmistä Helsingin kaduille ja Elinkeinoelämän keskusliiton pääkonttorin
eteen protestoimaan kapitalistista elvytyspolitiikkaa vastaan. Samalla se näytti läpileikkauksen
nuoriso- ja opiskelijaproletariaatista eli mobilisoi juuri niitä luokkarakenteen osia, joita talouskriisi
kohtelee erityisen rajusti. Murrostorstai toi yhteen kolme liikehdinnän osaa, nuorisoproletariaatin,
opiskelijaproletariaatin ja yleistä nykymenoon pettynyttä työväkeä erilaisine korostuksineen, mutta
samalla yhteisesti koordinoituna toimintana. Aika näyttää oliko Murrostorstai lähtölaukaus vielä laa-
jemmalle luokkakantaiselle toiminnalle.

Lisäksi jatkamme numerossamme keskustelua talouskriisistä. Tällä kertaa katsomme sitä Kiinan
tilanteen kautta. Osansa argumentaatioon tuo myös arvio David Harveyn kirjasta *Uusliberalismin
lyhyt historia*. Jäikö uusliberalismin historia todella näin lyhyeksi? Kommentoimme myös vasem-
miston tilaa kysymällä Ketä vasemmisto enää kiinnostaa?

Ps. Jotkut ovat kuulemma dissanneet Megafonia siitä, että olemme "keksineet uudelleen siirtymän
60-luvulta 70-luvulle". No jos tälle tasolle mennään, niin me vastaamme: Mieluummin 70-luku kuin
60-luku.

Luokkakompositio ja opiskelijan nelosrooli

Joel Kaitila & Jukka Peltokoski

Hardt ja Negri ovat ehdottaneet vastarinnan subjektin nimeämistä moneudeksi. Tällä he pyrkivät viittaamaan kaikkiin, jotka ovat pääoman riiston kohteena immateriaalisen tuotannon vaiheessa.ⁱ Kyse on proletaarista luokkakäsitteestä, jonka tarkoituksena korvata työväenluokka massoihin ja kansalliseen kokonaisuuteen viittaavana käsitteenä.ⁱⁱ Emme halua "palata" aikaan ennen keskusteluja moneudesta, mutta problematisoimme keskustelun eräitä puolia ja tuomme siihen uusia aineksia.

Ennen kaikkea haastamme keskustelua vastaamaan täsmällisemmin sen joihinkin väittämiin. Ensimmäinen kritiikkimme aihe voisi olla jo tämä: luokka ei *teoreettisessa* merkityksessään (ainakaan marxilaisessa teoriaperinteessä) ole koskaan viitannut yksinomaan kansallisiin projekteihin. Sen rajaaminen tällaisiin on ollut käytännön politikointia, ei teoreettinen välttämättömyys.

Moneus käsite, jossa erottelu luokkaan-itsessään ja luokkaan-itselleen menettää merkityksensä.ⁱⁱⁱ Teoria pyrkii määrittelemään luokkavastarinnan *välittömäksi* tavalla, joka ylittää sinänsä jo perinteiseenkin luokkakäsitteeseen sisältyneen ajatuksen siitä, että luokka tekee vastarintaa aina jo vähintään piilevällä tasolla. Moninaisuuden teoria sisältää väitteen riistosuhteiden muuttumisesta singulaarisiksi ja yhteismitattomiksi. Tätä vastaan pyrimme osoittamaan, että myös objektiivisista olosuhteista tehtävä analyysi on hyödyllistä, ja yhteisten olosuhteiden artikuloinnilla ja tiedostamisella on yhä tehtävänsä.

Pidämme ongelmana, että pääoma hahmottuu moneuden teoriassa abstraktina ja "konemaisena" haltuunoton järjestelmänä, jonka kytkös konkreettisiin taloudellisiin poliittisiin eliitteihin jää usein lähes sivuhuomautukseksi. Ikään kuin pääoma ei tarkoittaisi joillekin harvoille kasautuvia rikkauksia, rahaa eli "sitä samaa paskaa", kuten Negri vielä varhaisemmassa tuotannossaan kyynisesti korosti.^{iv} Teoria uhkaa jäädä voimattomaksi suhteessa taloudellisiin kategorioihin ja ylittää vain kulttuurikritiikin ja kulttuurista itseilmaisua koskevien kysymysten tasolle.^v

Tällainen linja lähentelee äärimillään *subjektivismia*, jonka lähtökohtana vastarinnalle ovat vain kielelliset määritelmät yhteisestä, kieli "yhteisenä paikkana" ja yhteisten paikkojen performatiivinen luominen. Subjektivisena voimana moneus rakentuu autonomista elämänmuotoa rakentavina kokeiluina, jotka eivät asettele ihmisiä vastakkain, eivätkä esitä kysymyksiä joidenkin yhteiskuntaryhmien hallitsemien resurssien haltuunotosta. Sen sijaan tähtäimessä on uuden yhteiskunnallisen tilan avaaminen sellaisenaan, uusien sydänten ja mielten luominen, kuten Hardt ja Negri kommentoivat uusien, "absoluuttisen demokraattisten" kamppailujen avautumista 1960-luvulta lähtien.^{vi}

Ehdotamme pohdittavaksi ajatusta, että annetut olosuhteet ylittävää subjektiivisuutta kehittyi siellä, missä ihmiset kamppailevat *omassa arjessaan*, ja siis *käytännöllisesti*, kapitalistista riistoa ja repressiota vastaan. Tässä institutionaaliset pakotteet sekä kokemukset materiaalisesta niukkuudesta ovat edelleen osa kokonaiskuvaa. Mitenkään palaamatta "ekonomismiin" tai "objektivismiin" ha-

luamme siis tähdentää "objektiviteetteja" niinä todellisina olosuhteina, joiden puitteissa työväenluokan arki rakentuu. Samalla tähdennämme näiden olosuhteiden roolia mahdollisuutena artikuloida subjektiivisuutta kollektiivisena joukkovoimana, joka esittää materiaalisten intressien kysymyksiä. Toisin sanoen institutionaaliset määreet voivat nähdäksemme yhä edelleen toimia vastarinnan "yhteisinä paikkoina". Avaamme keskustelua *luokkakomposition* käsitteestä yrityksenä liikkua subjektiivisuutta ja objektiivisuutta koskevan vastakkainasettelun yli.

Keskeisen osan artikkelistamme muodostaa kokeilu, jossa analysoimme yliopisto-opiskelijan asemaa esimerkkinä luokkakomposition mahdollisuuksista. Meneillään olevalle yliopistoliikkeelle analyysi tarjoaa mietittävää komposition näkökulmasta riippumatta. Laiskoja lukijoita, kuten filosofian opiskelijoita, kehotammekin hyppäämään reippaasti seuraavat luvut yli suoraan opiskelijan asemaa käsittelevään tarkasteluun sekä johtopäätöksiin. Tämä artikkeli ei ole nopealukuinen tai mediaseksikäs. Se rullaa kuin itäsaksalainen traktori kivipellossa. Siihen on suhtauduttava alustavana yrityksenä jäsentää asioita uudella tavalla, joka kykenisi ottamaan huomioon sekä joukkovoiman kehittymisen objektiiviset että subjektiiviset ulottuvuudet. Kyse on työpaperista, joka asettaa haasteita.

Luokkakompositio

Marxilainen yhteiskunta-analyysi korostaa (palkka)työn ja pääoman välistä antagonistista suhdetta kapitalistista yhteiskuntaa ja sen kehitystä rakenteistavana keskiönä. Koska konkreettisten luokka-antagonismien koordinaatit ovat hienojakoistuneet ja purkautuneet perinteisistä asetelmistaan, myös luokkapuhe näyttäytyy tänä päivänä välttämättä abstraktina. Jotta sitä voidaan konkretisoida, on liikuttava palkkatyön ja pääoman ristiriitaa sellaisenaan ideologisoivista analyyseista kohti niitä yhteiskunnallisia antagonismeja, joissa luokkaristiriitaisuudet ilmenevät konkreettisesti. Koko luokka-antagonismia ei ole olemassa muutoin kuin palkkatyön ja pääoman suhteen tämänhetkistä muotoa ilmaisevissa kamppailuissa.

Luokkakomposition tai *luokkakokoonpanon* käsite näyttää eräältä varsin varteenotettavalta mahdollisuudelta konkretisoida luokkien välisiä ristiriitoja. Käsitteistö syntyi alunperin italialaisen operaation piirissä yrityksenä tarkastella luokkien kokoonpanon muutoksia suhteessa työväenluokan poliittiseen käyttäytymiseen. Sosiologisen ja luokittelevan analyysin sijaan käsitteistö painottaa luokkataistelun ja antagonismien keskeisyyttä.

Kun luokkataistelun ja vastakkainasettelujen sanotaan liudentuneen, luokkakomposition teoria kysyy, millaiset yhteiskunnalliset käytännöt ilmentävät - kaikessa ristiriitaisessa moninaisuudessaan - luokkasuhdetta ja -kamppailua.

Jos luokka käsitetään esimerkiksi Richard Gunnia seuraten yhteiskunnallisena kamppailusuhteena palkkatyön ja pääoman välillä, tulee ensinnäkin huomata, että pääomasuhde on monien suhteellisen itsenäisten luokkien fraktioiden, tuotannon haarojen ja yksilöiden "pääomasuhteiden" totaliteetti tai kokonaisuus.^{vii}

Luokkasuhteen totaliteetti ei redusoi yhteiskunnallisten suhteiden moninaisuutta "palkkatyöläisen" ja "kapitalistien" rooleihin, vaan päinvastoin painottaa pääomasuhteen dynamiikkaa heterogeenisten suhteiden kokonaisuutena. Palkkatyön ja pääoman välisen suhteen konkretia on, Marxia seuraten, yhteenveto niistä monista toisistaan eroavista tekijöistä, jotka määrittävät työläisten konkreettisia suhteita sekä pääomaan että ennen kaikkea toisiinsa.^{viii} Sellaisena luokka on myös käsitteellistettävä.

Siis ollakseen käypä konkreettiseen luokka-analyysiin, luokan käsitteen on tavoitettava sekä luok-

kakokoonpanon kompleksisuus että tämän kompleksisuuden yhteys palkkatyön ja pääoman perusvastakkainasettelun kehitykseen. Luokkakomposition teoria ei siten palauta "viimekätistä" määrävyyttä luokkien dynamiikassa sen enempää työväenluokan suorittamiin poliittisiin ihmeisiin kuin pääoman logiikkaankaan. Sen kohteena on nimenomaan ristiriitainen suhde näiden välillä.

Klassisessa muotoilussa luokkakomposition käsitteistö pyrki kääntämään nurin Marxin poliittisen taloustieteen kritiikin sisältämät pääoman kokoonpanoa ja kasautumisprosessia jäsentävät kategoriat. Se pyrki tarkastelemaan kapitalismin kehitystä pääoman kasautumisen prosessien kääntöpuolelta, siis myös luokkasuhteen dynamiikkana. Vaikka luokkakomposition analyysin elementit eivät nykyään voi olla täysin samat kuin 1960-luvulla, operaistien perustava ajatus on edelleen ajankohdainen. Kapitalismin ristiriitainen kehitys on luokkakamppailun ristiriitojen kehitystä.

Teorian on yhtäältä artikuloitava minllaisia materiaalisia kontrolli- ja repressiomekanismeja esimerkiksi kapitalistinen yhteiskunta alajärjestelmiseen (esim. tuotantoprosessit) sisältää ja toisaalta hahmoteltava, miten työväenluokka voi hyödyntää näitä objektiivisia rakenteita kamppailuissaan.

Marta Malo de Molina on kiteyttänyt luokkakokoonpanon käsitteen seuraavasti:

1) Ajatus, että on maanalainen ja hiljainen konflikti, joka jatkuu päivittäin työläisten toimesta kapitalistista työn organisaatiota vastaan; 2) käsitys, että yritysten hierarkkinen organisaatio on itse asiassa vain vastausta työläisten taisteluihin; 3) intuitio, että kaikki taistelusyklit jättävät jälkeensä poliittisia saostumia, jotka kristallisoituvat työvoiman subjektiivisessa rakenteessa (tarpeina, käyttäytymisinä ja antagonistisina käytäntöinä) ja joihin sisältyy tietty määrä lujuutta ja peruuttamattomuutta.^{ix}

Molinan määritelmä on sinänsä mielenkiintoinen ja tärkeä. Se korostaa työväen historiallista muistia sekä aktiivista, joskin usein vain piilevälle tasolle jäävää luokkakamppailua. Sellaisenaan se uhkaa kuitenkin palauttaa keskustelun subjektivistiseen maisemaan. Luokkakompositio määrittyy siinä ennen kaikkea subjektiivisuutta koskevaksi erittelyksi, jossa pääoman organisaatiota tarkastellaan vain reaktiivisesta näkökulmasta. Pääoman reaktiivisuutta mitenkään kieltämättä näemme tärkeäksi tarkastella sitä myös subjektiivisuudelle annettuna olosuhteena. Tähän tarvitaan kokoonpanon käsitteen jakamista kahteen.

Luokkakokoonpano voidaan eriyttää luokan *tekniseen* ja *poliittiseen* kokoonpanoon. Luokan *teknistä kokoonpanoa* voidaan tällöin luonnehtia kokoelmaksi kulloisenkin tuotantoprosessin "objektiivisia" määreitä.^x Näillä tarkoitetaan esimerkiksi yleisen palkkatyöläisaseman eriytymistä työmarkkinoilla luokan eri ryhmittymiksi, joiden intressit eivät luonnollisestikaan ole täysin yhtenäisiä. Sama eriytyminen koskee erilaisten tuotannon sektorien ja erilaisten konkreettisten töiden tekijöiden intressejä.

Välittömän tuotantoprosessin ("työnteon") tasolla voidaan puhua niistä mekanismeista, joilla pääoma asettaa työläiset suhteeseen toistensa kanssa. Tällä tasolla luokan teknisen komposition analyysi tutkii niitä suhteita ja käyttäytymistä ohjaavia määreitä, joita pääoma "uurtaa" käyttämäänsä työvoimaan työn organisaatiomuotoon liittyvien seikkojen, kuten työnjaon ja hierarkioiden, palkkausjärjestelmien, tuotantovälineiden ja teknologioiden välityksellä. Keskeisenä ajatuksena työväenluokan teknisen kokoonpanon analyysissä on, että pääoman kokoonpanon muutokset ovat kiinteästi kytköksissä työväenluokan kokoonpanoon.

Vaikka operaistien analyysit Italian luokkakompositiosta painottuivat luokan kokoonpanoon välittömän tuotantoprosessin tasolla, etenkin luokka- ja tuotantorakenteen muutoksia korostavissa analyyseissa luokan teknisen kokoonpanon hahmottaminen kokonaisyhteiskunnallisella (tai vähintään alueellisella) tasolla nähtiin tärkeäksi jo 1970-luvun kamppailusyklin aikana.^{xi} Nykyään kun tuotantoa jäsentävät luokkaristiriidat eivät ole paikannettavissa "tehtaisiin" edes siinä määrin kuin tuolloin,

korostuu yhteiskuntakokonaisuuden tai "läpikapitalisoituneen" yhteiskunnan analyysi entisestään. Tässä voidaan myös huomauttaa, että vaikka puheet kansallisvaltioiden poismenosta ovat olleet liioiteltuja, on selvää että työvoiman liikkuvuudella ja kansainvälisyydellä on entistä keskeisempi rooli työväenluokan teknisen kokoonpanon määrittymisessä.

Historiallisesti näkökulman lavennus kokonaisyhteiskunnalliselle tasolle tarkoitti operaistien yritystä luovia ulos tehtaista, siis ulos välittömän tuotantoprosessin tasolla tapahtuvien kamppailujen korostamisesta kohti luokkaristiriitojen toteutumisen "yhteiskunnallista" tasoa.

Erityisesti feministiset teemat, kuten sukupuolittuneen repression, porvarillisen ydinperhemuodon ja maksamattoman (uusintamis)työn tarkastelut tulivat keskeisiksi.^{xii} Ja kun naiset lähtivät yhä enenevässä määrin työelämään, oli tällä merkittävä vaikutus paitsi yhteiskunnallisen tuotantoprosessin kokonaisrakenteeseen (tuotanto ja uusintaminen) myös työväenluokan kokoonpanoon. Kun työväenluokan kokoonpano naisistui, tuli mahdolliseksi puhua työn ja tuotannon rakenteellisesta feminisoinimisestä. Jne.

Tänään kohtaamme tilanteen, jossa monia aiemmin yksinomaan pääomasuhteen uusintamisen sfäärin ilmiöitä, kuten hoivatyötä ja sosiaalipalveluita (eräänlaista ei-rahallista tuloa työväelle), vedetään yhä elimellisemmin tavaratuotannon piiriin. Toisin sanoen näiden usein naisvaltaisten töiden luonne (hoivatyö siirtyy kasautumisen välittömään yhteyteen ja pois "yksityisen piiristä") ja niitä tekevien luokan ryhmittymien suhde pääomaan ja muihin luokan osiin muuttuu (palkka hoivatyöstä ei käy entisessä määrin perhemuodon välityksen kautta), mikä osaltaan muuttaa koko luokkasuhteen kokoonpanoa ja sen sisältämien yksittäisten antagonismien sisältöjä.

Työväenluokan *poliittisella kokoonpanolla* viitataan puolestaan luokan yhteiskunnallisen toiminnan ryhmittelyihin. Sillä viitataan kamppailuihin, joissa työväki pyrkii käyttämään objektiivisia olosuhteita resurssina ja kääntämään luokkaan uurrettuja organisaatiomuotoja pääomaa vastaan. Keskeisenä ehtona luokan poliittisen komposition voimistamiselle (*recomposition*) on pidetty sitä, että vaikka pääoma hankkii työvoiman markkinoilta toisistaan erotettuina ja keskenään kilpailevina yksilöinä, tuotantoprosessien tasolla pääoma ja kapitalistit joutuvat väistämättä kohtaamaan työläisten yhteistoiminnan arvonlisäyksen ehtona.^{xiii}

Huolimatta kaikista mahdollisista työläisten intressejä pirstovista tekijöistä kapitalismin ristiriidat johtuvat ratkaisevasti siitä, että työläiset tunnistavat toisensa komennettuina ja riistettyinä työläisinä, joiden toiminta tuottaa arvonlisäystä. Kapitalistisen kasautumisen tarvitsema yhteistyön rakenne tarjoaa siis aina mahdollisuuksia organisoitumiselle luokan etujen puolesta.

Luokan poliittisen komposition analyysin tehtävänä on tunnistaa kamppailun mahdollisuuksia ja erillisten kamppailujen välisiä suhteita. Toiseksi analyysin tehtävänä on eritellä kamppailujen mahdollisuuksia suhteessa niihin kytkeytyviin subjektiivisiin haluihin ja tarpeisiin sekä voimistaa luokan spontaanien organisoitumien toimintaa. Kolmanneksi kamppailut on saatava kommunikoimaan keskenään ja on pyrittävä hahmottamaan niiden poliittinen relevanssi. Neljänneksi on hahmotettava, minkälaisia resursseja kamppailevat toimijat voivat paitsi ottaa haltuunsa myös jakaa keskenään.

Kun luokkakomposition analyysia tarkastellaan kokonaisuudessaan, sen tehtäväksi muotoutuu kamppailuihin kytkeytyvien strategisten linjausten hahmottaminen tarkastelemalla luokan teknisen ja poliittisen komposition välisiä suhteita ja ristiriitoja. Luokkakomposition analyysi toimii näin yhtäältä teoriana työväen ja pääoman välisen kamppailun historiasta ja nykyisyydestä, ja toisaalta sen tehtävänä on pyrkiä ennakoimaan kamppailujen tulevia muotoja. Se on kytköksissä niin luokan kokoonpanoa määrittäviin mykkiin pakkoihin kuin niitä vastaan asettuvaan subjektiivisuuteenkin.

Myös sosiologisella metodilla on luokkakomposition analyysissa esimerkiksi Raniero Panzieria

seuraten käyttöarvoa.^{xiv} Arvo on sosiologian mahdollisuudessa antaa empiiristä tietoa työväen omaa asemaansa koskevista käsityksistä sekä toiminnallisista valmiuksista. Panzierille tutkimus on poliittisissa organisaatioissa toimivien väline, jolla voidaan tukea organisaation päätöksentekoa, mutta ajatus on varmasti vietävissä myös autonomista itseorganisaatiota painottaviin suuntiin. Panzieri painottaa eroa pääomaa koskevan tiedon ja työväenluokan subjektiivisuutta koskevan tiedon välillä. Juuri jälkimmäinen on ratkaisevaa suunniteltaessa konkreettisia kamppailuja oli tiedon kantajana sitten poliittinen organisaatio tai yksilötyöläinen.

Työläistutkimuksesta tulee meille pysyvä poliittinen metodi erityisesti siksi, että meidän on kieltäydyttävä johdattamasta työväenluokan analyysia pääoman analyysista. (...) Tutkimuksen metodi mahdollistaa luopumisen työväenliikkeen uskonnon kaltaisesta tulkinnasta ja takaa työväenluokan saavuttaman tietoisuustason tieteellisen havainnoinnin ja sen kehittämisen yhä korkeammalle tasolle. Tämän vuoksi sosiologisen havainnoinnin momentin ja poliittisen toiminnan välillä vallitsee jatkuvuus. Sosiologien tutkimus on eräänlainen välittävä tekijä. Ilman sitä on jatkuvasti läsnä vaara palaamisesta joko liian pessimistiseen tai liian optimistiseen, todellisuudesta irrallaan olevaan, näkemykseen työväenluokan tietoisuuden ja antagonismin tasosta.^{xv}

Panzieri korostaa aivan erityisesti tutkimusta, jota tehdään käynnissä olevista konflikteista. Tätä hän nimittää "kuumaksi tutkimukseksi". Sen keskiöön nousee kaksi kysymystä: 1) Miten normaalilannetta luonnehtineet arvot muuttuvat siten, että järjestelmää ylläpitänyt toiminta muuttuu antagonistiseksi tietoisuudeksi vaihtoehdoisen asiointilan mahdollisuudesta, 2) Miten työläissolidarisuus kehittyy antagonistiseksi käsitykseksi siitä, että työläiset edustavat "tasa-arvon yhteiskuntaa epätasaa-arvon yhteiskuntaa vastaan"? Panzierin mukaan työväenluokka ei koskaan toimi kapitalismin tasapainoisena elementtinä, mutta kysymystä siitä, miten sen edustama epätasapaino ja konfliktuaalisuus muuttuvat käytännön antagonismeiksi, voidaan lähestyä kuumen tutkimuksen keinoin.

Nelikentän vallankumouksellinen käyttö

Yllä käytyä keskustelua ei ole tarkoitus soveltaa tässä kokonaisuudessaan, saati seurata täsmällisesti. Haluamme kuitenkin tehdä kokeilun, jossa hahmottelemme yliopisto-opiskelijan luokka-aseman *teknistä kokoonpanoa*. Subjektiivisesta kokoonpanosta on uskoaksemme jo olemassa viitteitä esimerkiksi meneillään olevan yliopistoliikkeen omista selonteoissa. Sen sijaan opiskelijan asemaan liittyvistä objektiivisista määreistä emme ole nähneet materiaalia. Analyysin aloittaminen on tärkeää, sillä opiskelijaliike ei ole suostunut keskustelemaan esimerkiksi toimeentuloonsa liittyvistä kysymyksistä opintososiaalisina erityiskysymyksinä.

Toisaalta on huomionarvoista, ettei ajatus opiskelijoista tuottajina ole mitenkään uusi, vaan pikemminkin jo 1960-70 -lukujen peruja. Siitä on myös tuotettu teoreettisia analyyseja etenkin italialaisen autonomimarkkinalaisen tradition ja siihen kytköksissä olevien ryhmien toimesta. On kuitenkin eri asia todeta, että opiskelijat ovat tuottajia kuin pyrkiä hahmottamaan täsmällisemmin sitä, mitä erilaisia ulottuvuuksia opiskelijoiden tuotantosuhteeseen (yliopistoinstituution määrittämänä) sisältyy ja miten näitä voisi politisoida.^{xvi}

Julkilausemattomana lähtökohtana erittelyllemme on jo tekemämme analyysi yliopistojen tuotannollisesta asemasta tietokapitalismissa.^{xvii} Kyseinen analyysi avasi yleistä keskustelua yliopisto-alaisten, erityisesti opetus- ja tutkimushenkilökunnan, teknisestä kokoonpanosta sekä kokonaisyhteiskunnallisella että välittömän tuotantoprosessin tasolla. Tarkastelimme sekä tietotyöläisten luokka-asemaa että heihin kohdistuvia uusia mittaus- ja kontrollijärjestelmiä. Osoitimme, että yliopistotyö on siirtymässä yhä elimellisemmin tavaratuotannon alueelle, siis samoin kuin jo viittaamamme hoivatyo ja sosiaalipalvelut.

Kohdistamme nyt analyysimme opiskelijan rooliin taloudellista arvoa tuottavana toimijana. Puhuttuimmillaan teknisen kokoonpanon analyysi tarkoittaisi ehkä tarkastelua siitä, miten yliopistojärjestelmä organisoii opiskelijoita erilaisiksi ryhmittymiksi ja määrittää heidän välisiä suhteitaan. Kokonaisyhteiskunnallisella tasolla analyysi voisi tarkastella yliopistokamppailun teknisiä ja poliittisia yhtymäkohtia muihin kamppailuihin ja luoda niiden välille yhteistä rintamaa (siis kompositiota). Tässä haluamme kuitenkin keskittyä siihen, miten opiskelijan kyky tuottaa arvoa määrittyy yhden instituution pakottamissa puitteissa.

Fokus on siis välittömän tuotantoprosessin tasolla, joskin yhtä välittömästi haluamme jakaa tämän tason kahteen ulottuvuuteen. Näistä toinen - hieman paradoksaalisesti - korostaa ennemminkin välillisyyttä kuin välittömyyttä. Tämä kimurantilta kuulostava seikka voidaan esittää hyvin yksinkertaisesti *nelikenttänä*.

Opiskelijan luokkakomposition teknistä ulottuvuutta voidaan eritellä ristiintaulukoimalla yliopisto-opiskelijan tuotannollinen tehtävä kahden ulottuvuuden välityksellä. Ensimmäisessä on kyse opiskelijan toimintaympäristöstä. Se jakautuu institutionaaliseen sekä yhteiskunnalliseen tasoon. Toisella viittaamme pääoman kasautumiseen, jota voidaan jaotella sen mukaan tapahtuuko kasautuminen välittömästi vai viiveellä. Näillä eväillä rakennettu nelikenttä paljastaa tehokkaasti opiskelijan tuotannollisen aseman tekniseen määräytymiseen liittyvät ulottuvuudet.

Yliopisto / Institutionaalinen taso	Yliopiston toimintaympäristö / Yhteiskunnallinen taso	
A: Tietotyövoima	B: Kulttuurinen rikkaus	Inhimillinen pääoma / Kasautumisen potentiaali
C: Opintopisteet ja tutkinnot	D: Opiskelijat halpana ja osaavana työvoimaresurssina	Taloudellinen pääoma / Kasautumisen aktualisuus

Nelikentässämme lokerolla A on sikäli muita painokkaampi asema, että juuri siihen kulminoituu yliopiston yhteiskunnallinen tehtävä suhteessa opiskelija-ainekseen. Yliopisto tuottaa tietotyövoimaa ja *määrittää opiskelijat objektiivisesti* osaksi tietotyöläisten joukkoa. On kuitenkin huomattava, että vaikka tietotyövoiman tuottaminen paikantuu yliopistoon ja siis institutionaalisiin puitteisiin, on sen tuottaminen, käyttäminen ja poliittinen painoarvo yhteiskunnallista institutionaalista puitteita laajamittaisemmin. Toisin sanoen nelikenttämme *kokonaisuus* jäsentää tietotyövoiman tuotannollista asemaa koko yhteiskunnassa, erityisesti korkeakoulukaupungeissa. Nelikentän lokero A, tietotyövoiman koulutus, on yksi osa yliopistojen tuotantoprosessia.

Käytämme tässä sanaa työvoima sen täydessä marxilaisessa merkityksessä. Kyse on työn potentiaalista. Yliopisto on instituutio, jonka välityksellä yhteiskunta sijoittaa opiskelijoihin ja luo heihin odotuksia tulevaisuuden tuottavuudesta. Yliopisto ottaa sisälleen määrätyn määrän opiskelijoita, eriyttää heistä erilaisten mekanismien välityksellä eri tavoin kvalifioituneita osaajia sekä kasvattaa ja koului ylipäätään heidän kykyjään toimia työvoimana markkinoilla. Eräs yliopistouudistuksen keskeisistä taustatekijöistä liittyy siihen, että yliopiston tuottaman työvoiman ja työmarkkinoiden tarpeiden välille on muodostunut eräänlainen kaksoiskatkos.

1) Yhtäältä yliopistoja on uudistettava siksi, että niiden tuottama työvoima ei vastaa nykyisten työmarkkinoiden tarvetta. Hieman karkeasti ilmaistuna yliopistojen tehtävänä oli pitkään tuottaa työvoimaa sellaisin kvalifikaatioin, että kyettiin vastaamaan suunnittelevan tai ajattelevan työvoiman kysyntään esimerkiksi johto- ja virkamiestehtävissä. Kuitenkin se työnjaon "fordistinen" muoto, jossa korkeakoulutetun työvoiman ilmeisenä vastinparina esiintyi "manuaalinen" tai suorittava työ on purkautunut. Tilanne on pakottanut myös yliopistot ja koulutuspolitiikasta vastaavat tahot arvioimaan uudelleen sitä, minkälaisin kvalifikaatioin varustettua työvoimaa yliopistojen tulee tuottaa vastatakseen työmarkkinoiden muuttuneisiin tarpeisiin. Tuottamalla entistä hienojakoisempia eritellyitä kouluttamansa työvoiman *sisään* kahtiajako manuaalisen ja intellektuaalisen työvoiman välillä ei enää muotoudu entisellä tavalla jakona, joka vastaa karkeasti ilmaistuna korkeakoulutettuihin ja kouluttamattomiin.

2) Toisaalta yliopistojen ja työmarkkinoiden välinen suhde on uudessa tilanteessa muotoiltava uudelleen. Työnjaon fordistisen muodon purkautuminen on tarkoittanut työvoiman liikkuvuuden ja työmarkkinasuhdanteiden yleisen muutosvauhdin kasvamista. Korkeakoulujen näkökulmasta tämä kehitys näyttäytyy muutospaineina yliopistojen ja työmarkkinoiden välisessä suhteessa. Hyvin usein puheet yliopistojen avautumisesta "kohti yhteiskuntaa" tarkoittavat sitä, että muuttuneen yliopistojen tulee päästää työmarkkinat ja niiden suhdannevaihtelut yhä elimellisemmin oman tuotantoprosessinsa sisään. Yliopistojen on toisin sanoen kyettävä paitsi kvalifioimaan työvoimaa uudella tavalla myös reagoimaan nopeammin ja kitkattomammin työmarkkinoiden suhdannevaihteluihin. Käytännössä tämä tarkoittaa yhtäältä entistä aktiivisempaa yhteistoimintaa yliopiston toimintaympäristön elinkeinoelämän kanssa, sen tarpeiden huomioimisesta koulutettavan työvoiman suhteen ja yhteistoiminnasta elinkeinoelämän kanssa itse koulutustoiminnan järjestämisessä. Toisaalta kyse on sisäänottomäärien ja valmistuneiden määrällä pelaamisesta, pakosta ennakoida työmarkkinakehitystä.

Tavallaan myös opiskelijat sijoittavat itseensä parantaakseen työmarkkina-asemiaan. Sijoitus tarkoittaa kuitenkin lähinnä "uhrautumista" niukan elintason varaan, ei suoraa rahallista panostusta - ei ainakaan vielä nykyään. Silti omaehtoisesta valinnasta ei uhrauksessakaan ole kyse. Koulutusta työvoimasta kilpailevat työmarkkinat *pakottavat* kouluttautumaan. Koulutusputkesta kieltäytyminen tarkoittaa suurta riskiä ja osin siihen suorastaan määrätään valtion toimesta. Toisaalta korkeakaan koulutus ei nykytilanteessa takaa sijoituksen realisoitumista hyvänä palkkana, itsellisenä työnä tai työnä lainkaan. Yliopistot - korkeakoulujärjestelmän kokonaisuudesta puhumattakaan - tuottavat entistä enemmän suoritusluontoisiin ammatteihin valmistuvaa tietotyövoimaa sekä työttömien reserviä.

Tarkastelkaamme kentän välityksiä kentältä A käsin.

A --> B Oppilaitokset, erityisesti yliopistot, kasaavat paikkakunnalle kulttuurisesti moniarvoista ja kyvykästä väestöä. Opiskelijat tuovat paikkakunnilleen elämäntyylien kirjoja. He ovat usein juuri se porukka, joka sisältää ahkerimmat kulttuuritoimijat erilaisista "tapahtumajärkkäreistä" uusien trendien levittäjiin ja kehittäjiin. Opiskelijat ovat usein myös paikkakuntiansa tärkeimpiä kulttuurin kuluttajia - baarikulttuuri mukaan lukien. Toisin sanoen opiskelijamassat kohottavat merkittäväällä tavalla sitä "boheemia homoindeksiä", joka Richard Floridan mukaan korreloi kaupungin vaurastumiseen. Samalla kun opiskelijat ovat kaupunkielämästä ja sen kehittämisestä kiinnostunutta väestöä, he kohottavat jo pelkällä olemassaolollaan kaupungin kiinnostavuutta erilaisten nuoren työvoiman sekä immateriaalialojen yritysten näkökulmasta. Ilman opiskelijoitaan moni kaupunki olisi paljon elottomampi ja taloudellisesti kehittymättömämpi. Kulttuurinen rikkaus ei tietysti vielä sinänsä ole taloudellista arvoa - seikka, joka joissain uutta työtä koskevissa keskusteluissa on päässyt hämärtyämään. Se on sitä vasta tuotteistamisen kautta.

A --> C Yliopistojen ja niiden yksiköiden rahoitus on kytköksissä, yksinkertaistaen, niiden tuottavuuteen jota mitataan yliopistosta riippuen esimerkiksi tutkinnoilla tai suoraan opintopisteillä. Niille

voidaan siten määrittää arvo. Tietotyövoiman tuottaminen valjastaa erikoislaatuisella tavalla opiskelijoiden autonomian ja aloitekyvyn osaksi oppiaineiden, yksiköiden, tiedekuntien ja yliopistojen tulosvastuun kantamista, ja tekee siis opiskelijoista yliopistojen pääoman tuottajia epäsuorassa mielessä. Mitä vähemmän resursseja opiskelijoiden kouluttamiseen täytyy panostaa ilman, että panostusten karsiminen heikentää työvoimatavaroiden yleistä laatua, ammatillista kompetenssia ja eriytyneisyyttä, sitä panos/tuotos-kannattavampaa kouluttaminen on yliopistoyrityksen kannalta.

A --> D Opiskelijat ovat entistä useammin työntekijöitä jo opiskeluaikanaan - seikka, jota tullaan ajatelleeksi turhan harvoin. Entistä useammat käyvät opintojensa ohessa töissä. Syitä tähän on kolme: 1) opinnot sisältävät lähes poikkeuksetta myös työharjoittelua (jota lähes poikkeuksetta teetetään palkatta), 2) opintotuki kattaa elinkustannukset vain osin, näin erityisesti paikkakunnilla, joilla vuokrat ovat korkeita ja 3) työkokemuksen hankkiminen "omalta alalta" tai vastaavasti työmyönteisen asenteen osoittaminen "minkä tahansa alan" työhistorian muodossa on lähes välttämätöntä myöhemmän työmarkkina-aseman tukemiseksi. Objektiiivisen välttämättömyyden lisäksi kyse on siitä omaan tulevaisuuteen liittyvästä epävarmuudesta ja pelon ilmapiiristä, jossa nykyopiskelijat elävät. Opiskelijatyövoimasta välittömästi hyötyviä tahoja ovat eritoten palvelualojen yritykset. Erityisesti työharjoittelujen kautta opiskelijat vievät tuoreinta tietämystä käyttöön myös monille hoivaja tietotyön aloille. Koska opiskelijatyövoima on usein halpaa, se myös asettaa paineita madaltaa työvoiman hintaa niillä sektoreilla, jotka hyödyntävät paljon opiskelijatyövoimaa. Erityisesti näin on sellaisten toimien suhteen, jotka voidaan lähes täysin täyttää palkkaamalla työtä opintojensa pakollisena osana tekeviä harjoittelijoita.

Ristiintaulukointi tuo esiin yliopisto-opiskelijan objektiiivisen roolin tuottajana. Subjektiiivisuutta painottavasta näkökulmasta tällaiset seikat olisivat toissijaisia; olennaisia olisivat vain halut ja unelmat, epämääräisimmillään halu muutokseen sinänsä. Emme kiellä näiden merkitystä, mutta väitämme, että kamppailutilanteen rakenteellinen ja instituutiolähtöinen analyysi voi asian "sosiologisoinnin" sijasta vahvistaa vastarinnan subjektiiivisuutta. Erittely paljastaa ihmisiä yhteisesti riistäviä institutionaalisia mekanismeja sekä antaa vastarinnalle aseita aina reaalipoliittisia valttikortteja myöten.

Pelkkiä subjektiiivisia haluja artikuloiva politiikka jää helposti vain itsekkyyden, ihanteiden ja mielipiiteiden esittelyksi. Objektiiivisten olosuhteiden erittely luo tietoisuutta yhteisesti jaetusta tilanteesta. Erittely tekee tietoiseksi, ettei nouseva protestointi ole vain mielivaltaa tai sattumanvaraista konsensusta, vaan osoitus järjestelmän rakenteellisesta ristiriidasta. Eihän kuitenkaan ole koskaan täysin sattumanvaraista, että määrättyihin aseisiin pakotetut väkijoukot ovat potentiaalisia nousemaan takajaloilleen.

Tietoisuus yhteisesti jaetusta objektiiivisestä tilanteesta toimii kollektiivista sitoutumista ja solidaarisuutta tuottavana tekijänä. Kysehän ei ole vain "passiivisista" objektiiivisuuksista, vaan kapitalististen instituutioiden "aktiivisesti" harjoittamasta objektiiivoinnista, eräänlaisesta pääoman toimijuudesta, jota vastaan vastarinnan subjektiiivisuus kehittyy. Enemmänkin: olosuhteiden erittely antaa aseita vaatia luokalle materiaalisia resursseja ja sitä myötä lisää autonomiaa. Esimerkiksi erittelymme opiskelijan asemasta osoittaa, että yhteiskunta hyötyy monin taloudellisesti laskelmallisin tavoin opiskelijoista. Yliopisto ei suinkaan ole vain "mahdollisuus", joka antaa lahjana opiskelijoille "korkeinta koulutusta", "pyyteetöntä sivistystä" tai "eväitä elämään". Opiskelijat voivat hyvällä syyllä esittää kysymyksiä aktiivisen toimintansa tuottamien taloudellisten hyötyjen jakautumisesta sekä opiskelijoiden yhteiskunnalle antaman panoksen kompensoinnista.

Olosuhteen erittelyn pohjalta voidaan kysyä esimerkiksi, eikö nyt kun opiskelijoiden tuotantokyvyt kytetään yhä kiinteämmin yliopistojen tulosoitelmiin, olisi aika muotoilla kaava "opintoraha = opiskelijan palkka". Eikö ole aika asettaa opiskelijoiden työvoiman hinta oleelliseksi kysymykseksi? Laskekaamme: Viisi opintopistettä kuukaudessa käy opintorahasta. Mitä vähemmällä työ määrällä viisi opintopistettä hankintaan, sitä korkeampi on opiskelutyön hinta. Jos viiden opintopisteen suo-

rittaminen hörppää viisikymmentä tuntia opiskelua, ei parhaalla tahdollakaan voida puhua tuntipalkkoille pääsemisestä. Lisäksi kun tämä viisikymmentä tuntia tulee uudessa yliopistossa kulumaan entistä suuremmassa määrin kirjatenttiin pönttäämässä tai massaluennolla torkkuessa, voidaan tuskin puhua rautaisen osaamisen kartuttamisesta.

Opiskelijan palkkaa koskevan kysymyksen asettelussa voidaan (kokonaisyhteiskunnalliseen analyysiin viitaten) purkaa usein esitettyä argumenttia siitä, että opiskelijan toimeentulon niukkuus olisi muka oikeutettua suhteessa tulevaisuuden palkanäkymiin. Korkeakoulujärjestelmän muuttuessa tietokapitalismin ammattikouluksi, takeita tästä ei nimittäin enää ole. Koko ajatus ei ylipäätään ole enää relevantti. Uudessa tieto- ja palvelutaloudessa koulujärjestelmää ei voida jäsentää samalla tavoin työmaailman ulkopuolelle kuin ennen. Opiskelijoihin olisi suhtauduttava ennemminkin kuin kisälleihin tai oppisopimuksella työskenteleviin työläisiin. Kun opiskelijaelämä limittyy yhä elimellisemmin työelämään ja kun se ei enää ole tae turvatulle tulevaisuudelle, myöskään opiskelijaelämän taloudelliselle niukkuudelle ei ole esitettävissä samanlaisia "kannustinpohjaisia" perusteita kuin ennen. Pikemminkin perusteena toimii kapitalistisen palkkatyön logiikka. Jo opiskelijan roolin paljastuminen alueensa kulttuurisen rikkauten tuottajaksi horjuttaa argumenttia. Objektivistien olosuhteiden artikulointi antaa siis aiheita kysyä, miten opiskelijan tuottava rooli on kompensoitu rahassa tai esimerkiksi paikkakuntien opiskelijaystävällisissä palveluissa.^{xviii}

Voidaan myös kysyä, miten opiskelutyön hintaa voidaan korottaa rahallisessa ja ajantaloudellisessa mielessä per opintopiste, vaikkei opintotuki nousisikaan. Kaava on yksinkertainen: kääntää uudet opiskelumuodot ja tehokkuusvaateet niitä itseään vastaan. Kuten tiedämme, nuppineulojenkin tuotantoprosessi kannattaa hajauttaa työnjaon avulla. On järjetöntä ja tehotonta, että opiskelijat pönttävät tenttikirjoja erioissään alusta loppuun. Jo minimaalisella työnjaolla säästäisi aikaa ja vaivaa. Pullonkaulana näyttäytykin tentti ja muut yksilöivät suoritusmuodot, jotka mittaavat lähinnä ulkoaopetteluintoa. Ne eivät missään tapauksessa ole kovinkaan hyvä testi sille osaamiselle, mitä työelämä opiskelijoilta odottaa.

Suurempi ongelma on kuitenkin siinä, että tenttivetoinen suorittaminen rapauttaa kannustimia opiskella kollektiivisesti. Haasteena on keksiä kollektiivisia opiskelumuotoja ja porsaanreikiä, joilla opintorahaan oikeuttavat suoritukset voi hoitaa vähemmällä vaivalla oppimisen vaarantumatta. Joka tapauksessa on selvää, että kaikki opiskelussa säästetty aika joustavoittaa muuta elämää ratkaisevasti, esimerkiksi suhteessa ansiotyön tekemiseen. Jos työelämän yleensä keskeisenä haasteena näyttäytyy vapaa-ajan ja työajan välinen tasapainoilu, opiskelijatyövoiman haasteena on ratkaista tasapainoilu opintojen ja työelämän rajapinnoilla.

Johtopäätöksiä

Luokkakomposition analyysilla peräämme tutkimusta, joka ei ainoastaan tuota tietoa työväenluokan teknisestä kompositiosta tai kartoita ulkokohtaisesti tutkimansa erityistilanteen teknisten puitteiden politisoitavuutta ja työläistietoisuuden kehitystä. Sen on myös osallistuttava kamppailujen vahvistamiseen liikkeen sisäisen strategiatyön ja päätöksenteon tasolla.

Luokkakompositiossa tapahtuvien muutosten seuraaminen, olivat nämä sitten teknisiä, poliittisia tai sekamuotoisia, vaatii jatkuvaa tutkimustyötä. Tällainen tutkimus tarkastelee luokan teknistä kompositiota ja sen muutoksia sekä reflektoi menneitä kamppailuja. Molemmissa tapauksissa luokkakompositiota tutkimalla tuotetaan "faktuaalista" tietoa luokkatilanteesta. Kuten faktuaalinen tieto yleensä, tämäkin tulee *post festum* ja kuvaa jo tapahtuneita asioita.

Samalla luokkakomposition näkökulmalla tulisi tuottaa tietoa subjektiivisista tendensseistä. Luokan poliittista kompositiota tai täsmällisemmin sen osana toimivien liikkeiden toimintavalmiutta koskevan ymmärryksen tulee mahdollistaa uusien tilanteiden ennakointi. Tästä ei nelikenttäkokeilumme

sano mitään. Luokan tekniseen kokoonpanoon kohdistuva analyysi vastaa ajatustamme siitä, ettei luokka ole välittömästi sekä "itsessään että itselleen". Pidämme edelleen tärkeänä analysoida kapitalismia myös institutionaalisesti määrittyneiden olosuhteiden näkökulmasta.

On muodikasta korostaa "positiivisuutta" ja ottaa etäisyyttä kaikkeen, mikä haaskahtaa "kaunalta" tai "katkeruudelta". Silti materialistisen analyysin on vaikea välttää kysymystä siitä, miten institutiot pakottavat ihmisiä aseisiin, joissa heidän toimintansa tuottaa arvoa, jota he itse ovat kuitenkin pakotettuja katsomaan ulkopuolelta, siis epäoikeutetusta asemasta. Vaikka ihmisten elämä nyky-yhteiskunnassa määrittyikin kompleksisempien ja nopeammin muuttuvien institutionaalisten määreiden puitteissa kuin ennen, eivät nämä asemat sekä niitä luonnehtivat riiston ja repression mekaniemit ole puhtaan singulaarisia. Analyysi, joka kykenee tekemään kollektiivisiin kokonaisuuksiin kohdistuvia kapitalistisia suhteita tiedostetuiksi, kykenee siten rakentamaan yhteisyyttä sekä antamaan aseita toimintaan.

Eräänä aseena voivat toimia institutiot itse. Ymmärrämme paon logiikkaa, mutta eikö läpikapitalisoituneessa yhteiskunnassa ole päinvastoin tullut entistä ajankohtaisemmaksi asettaa kysymys vastarinnan rakentamisesta tässä ja nyt, ottamalla haltuun meitä objektivioivia rakenteita ja murtamalla niitä sisältä päin. Lähdimme liikkeelle ajatuksesta, että subjektiivisuutta syntyy arkipäivän selviytymiskamppailuissa. Tältä pohjalta voidaan asettaa nyt kysymys alistettujen kokemusten välittämisestä "laadullisena erona" instituutioiden toimintalogiikkaan.

Tämä tarkoittaa paitsi kysymystä valtaresurssien haltuunotosta ja alistamisesta alistettujen käsiin myös kriittistä suhtautumista kaikkiin ajatuksiin siitä, että liikkeissä olisi kyse vain taivaalta tipahtaneissa "tapahtumissa" auenneiden mahdollisuuksien toteuttamisesta. Erityiset voimaistavat momentit ovat tärkeä muutosvoima, mutta eikö liikkeiden tule ainakin kehittyessään kyetä ennen kaikkea nostamaan esiin hiljaista, arkista ja jopa vaatimatonta tietoa siitä, miten työtä ja tuotantoa on organisoitava tekijöiden omasta, repression keinoin vaiennetusta tiedosta lähtien.

Teknisen komposition erittely ei palauta subjektiivisuutta johonkin määrättyyn objektiivisesti annettuun intressiin. Teknisen ja poliittisen komposition välillä vallitsee vapausasteita, jotka jättävät tilaa *erilaisille vastarinnan aloitteille ja tyyille*. Erittely antaa ehkä kuitenkin mahdollisuuksia tunnistaa tyylien jakautumisen materiaalisia perustoja ja tehdä niitä ymmärrettävämmiksi eri ryhmittymien välillä. Nelikenttämme toi esille riiston kartografian. Sen eri alueilla syntyy luultavasti erilaista liikehdintää liittyen erilaisten ryhmittymien subjektiivisiin makuihin sekä mahdollisuuksiin, joilla riiston ja repression logiikoita voidaan kullakin alueella murtaa.

Erittely antaa uskoaksemme myös välineitä liikkeen koalitiopintojen tunnistamiseksi. Nelikenttämme näemme, että opiskelijaliikkeellä on "teknisiä" yhtymäkohtia ainakin prekaarien joustotyöläisten, tietotyöläisten sekä kulttuuri- ja viihdealan ihmisten kanssa. Jälleen kuitenkin se, millaisella toimintatyyllillä joukkoja kullakin "pinnalla" voidaan mobilisoida ja mikä ylipäättään milloinkin on tarkoituksenmukaista, on kysymys, johon teknisen kokoonpanon erittelyllä ei yllätä. Teknisen erittelyn tarkoituksena on toimia poliittisena työkaluna institutionaalisesti määrittyneiden asemien, mahdollisuuksien ja rajoitteiden tunnistamiseksi. Siitä voidaan lukea yleinen ajatuksen siitä, että liikkeiden organisoinnissa on hyödyllistä tehdä muutakin kuin vain "aistia tunnelmia", mutta se ei asetu subjektiivisia elementtejä vastaan tai korvaa niitä.

Kysymys itsensä toteuttamisesta on siis uskoaksemme puitteistettava materiaalsen rikkauden jakautumista koskevaan ja siis ihmisiä objektivioivaan luokka-asetelmaan samoin kuin ennenkin. Korostamme kuitenkin objektiivisuutta kompleksisena ja sisäisesti ristiriitaisena järjestelmänä. Välttämättä kaikissa analyyseissa ei pärjätä edes nelikentällä!

Viitteet:

- [i](#) Hardt, Michael & Negri, Antonio: *Multitude*. Penguin Press, 2004, s. 106-107.
- [ii](#) Negri, Antonio: Multitude or Working Class? *Makeworlds*, <http://www.makeworlds.org/node/63>. Ks. kuitenkin myös Virno, Paolo: Multitude and Working Class. *Generation Online*, <http://www.generation-online.org/t/multitudeworkingclass.htm>. Virnon kanta työväenluokan ja moninaisuuden suhteeseen on päinvastainen kuin Negrin.
- [iii](#) Hardt, Michael & Negri, Antonio: *Multitude*. Penguin Press, 2004, s. 105.
- [iv](#) Negri, Antonio: *Marx Beyond Marx: Lessons on the Grundrisse*. Autonomedia, 1991, s. 29.
- [v](#) Teoria uhkaa jäädä vain kontrollien tai vanhanaikaisemmin sanottuna repression kritiikiksi. Repression ja riiston erottelusta ks. Schanz, Hans-Jorgen: *Antikritiikki - pääomalogiikan kritiikin tarkastelua*. Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos, 1979.
- [vi](#) Hardt, Michael & Negri, Antonio: *Multitude*. Penguin Press, 2004, s. 81.
- [vii](#) Gunn, Richard (2009): *Teesejä luokasta*, tässä numerossa.
- [viii](#) Marx, Karl: *Grundrisse*. Kustannusliike Progress, 1986, s. 50.
- [ix](#) Marta Malo de Molina (2006): Työläistutkimus ja yhteistutkimus, *Megafoni*, <http://megafoni.kulma.net/index.php?art=370>.
- [x](#) Ks. *What in the Hell... is class composition?*, <http://whatinthehell.blogspot.com/2005/11/21/is-class-composition/>.
- [xi](#) Bologna, Sergio (1977): *Tribe of the Moles*, <http://libcom.org/library/tribe-of-moles-sergio-bologna>
- [xii](#) Työn feminisoitumisesta ja luokkakomposition suhteesta ks. Dalla Costa, Mariarosa & Selma James *The Power of Women and the Subversion of the Community*. Falling Wall Press, 1972. Keskustelujen nykyarvioinnista Aufheben (2005): The Arcane of Reproductive Production, <http://libcom.org/library/aufheben/aufheben-13-2005/the-arcane-of-reproductive-production>.
- [xiii](#) Kolinko (2001): *Class Composition*, http://www.nadir.org/nadir/initiativ/kolinko/engl/e_klazu.htm.
- [xiv](#) Panzieri, Raniero (1964): *Työläistutkimuksen sosialistinen käyttö* <http://isole.ecn.org/finlandia/tottelemattomat/teoria/panzieri1.htm>.
- [xv](#) Emt.
- [xvi](#) Yleisesityksenä yliopistosta tuottajana "kognitiivisen kapitalismin" kontekstissa ks. esim. Do, Paolo (2008) No Future, <http://www.ephemeraweb.org/journal/8-3/8-3do.pdf>. Opiskelijoiden tuotannollisen roolin, "inhimilliseen pääomaan" sijoittamisen ja USAn 1960/70-lukujen kamppailujen historiallisesta yhteydestä ks. Caffentzis, George (1975): *Throwing Away the Ladder: Universities in the Crisis*, <http://libcom.org/library/throwing-away-ladder-universities-crisis-george-caffentzis-zero-work>.
- [xvii](#) Kaitila, Joel & Peltokoski, Jukka (2009): *Wissensarbeit Macht Frei*, http://www.megafoni.org/index.php?option=com_content&view=article&id=57:wissensarbeit-macht-frei&catid=56:0109&Itemid=67.
- [xviii](#) Opiskelijoiden aluepoliittisista vaateista ks. *Yhteinen yliopisto*, <http://www.megafoni.org/megablogi/?p=78>.

Teesejä luokasta

Richard Gunn

Käännös: Joel Kaitila, Lauri Lahikainen & Ville Holopainen

Kysymykset luokkapolitiikasta ovat tehneet jo tovin odotettua comebackia paitsi liikekentällä myös yleisemmällä yhteiskunnallisen keskustelun tasolla. Viimeistään talouskriisin puhjettua on käynyt selväksi, että yhteiskunnalliset vastakkainasettelut tulevat kärjistymään. Jotta vastakkainasettelujen heterogeniaa voitaisiin hahmottaa ja kärjistää nimenomaan luokkaristiriitoina, tarvitaan itse luokkakäsityksen päivittämistä.

Kääntäjien esipuhe

Luokkataisteluveteraani Margaret Thatcherin tokaisu "Class is a Communist concept. It groups people as bundles, and sets them against one another" osoittaa edelleen täysin yliveraista ymmärrystä suhteessa vasemmistolais-yhteiskuntatieteelliseen puheeseen, jossa pohdiskellaan yksilöiden tähän tai tuohon "luokkaan" kuulumista ja luokan "dialogista rakentumista" vailla suhdetta niihin yhteiskunnallisiin ilmiöihin, joissa luokka ilmenee kamppailuina.

Marxilaisittain luokka on "objektiivinen" ja historiallinen kategoria, palkkatyön ja pääoman välisen suhteen muoto. Muoto viittaa tässä palkkatyö/pääoma-suhteen konkreettisiin tapoihin olla olemassa ja määrittää kapitalistisen yhteiskunnan kokonaisuutta, alajärjestelmiä ja yksittäisiä ilmiöitä. Vaikka kapitalistinen yhteiskunta on välttämättä luokkajaon halkaisema, palkkatyön ja pääoman välisen antagonismin eli luokkataistelun konkreettiset esiintymismuodot eivät ole historiallisesti muuttumattomia. Päinvastoin. Richard Gunnin teesien ytimenä onkin vaade käsitteellistää luokka siten, että se tavoitetaan ristiriitaisesti kehittyvänä yhteiskunnallisena (ei siis kapeassa mielessä poliittisena tai taloudellisena) kamppailusuhteena. Luokkasuhteen yhteiskunnallinen objektiivisuus ei putoa taivaasta. Luokka-asemilla on yhteiskunnassa objektiivista sitovuutta ja luokkien sisäisellä kokoonpanolla on merkittävä vaikutus siihen, millaiseksi nämä asemat muodostuvat.

Oleellisinta on huomata, että luokkien kokoonpanolla (luokkakokoonpanon käsitteestä ks. artikkeli tässä numerossa) ja niiden välisellä suhteella ei ole vaikutusta ainoastaan siihen, miten yksilöt asettuvat tähän tai tuohon asemaan. Palkkatyön ja pääoman välinen suhde määrittää myös sen, millaisia luokka-asemia yhteiskunnassa ylipäättään muodostuu. Luokka-asemat eivät ole annettuja, vaikka ne ovatkin yhteiskunnallisen sitovuuden mielessä objektiivisia. Päinvastoin kuin sosiologit esittävät, luokka on objektiivinen kategoria palkkatyön ja pääoman välisten subjektiivisten kamppailujen olomuotona. Siten, ja ennen kaikkea, luokkataistelu ei kehity minkään objektiivisten lainalaisuuksien mukaisesti. Gunnin skeemassa tämä korostuu väitteenä, ettei ole luokkaa ilman luokkataistelua - ei valmista ilmiötä ilman historiallista prosessia, jossa luokkataistelun osapuolet syntyvät.

Vastaavasti ei myöskään ole kamppailun prosessia vailla sen osapuolille historiallisesti välittyneitä ehtoja - näin riippumatta siitä, kuinka paljon kamppailun historiallisista ehdoista kyetään kääntämään resursseiksi ja kenenkin toimesta. Jokaisen nyt-hetkisen luokkatilanteen "objektiiviset" määritykset tulee siten ymmärtää "välitilinpäätöksenä" aiempien luokkataistelujen historiasta, jossa subjektiivisten kamppailujen voimasuhteet esiintyvät objektiivoituneessa muodossa.

Nykyinen luokkataistelu on ymmärrettävä subjektiivisena toimintana luokkatilanteessa annettujen ehtojen puitteissa, niistä "huolimatta" ja niitä vastaan. Luokka on siten yhteiskunnallisesti "objektiivinen kategoria", mutta vain jos tätä ei samasteta luokkien kokoonpanon muuttumattomuuteen, vaan subjektiivisten kamppailujen suhteelliseen pysyvyyteen niin kauan kuin pääomasuhde on olemassa. Luokkien objektiivisuutta ei siten voida analysoida objektiivolla käsitteistöllä, jossa luokkasuhteen konkreettinen muodostuminen irrotetaan karkeasti työväen ja pääoman subjektiivisista kamppailuista.

Luokkakäsitteen yleisten piirteiden hahmottelun lisäksi Gunnin argumentti asettaa suhteeseen kaksi teoreettista positiota, jotka on usein mielletty toisilleen vastakkaisiksi. Hänen mukaansa (yksilö)subjektin fragmentoitumista ainutkertaisuuksien sommitelmaksi ei voida helliä todisteena luokkien hajaannuksesta. Päinvastoin ilmiössä tulee esiin se, miten luokkasuhde on kiinteän luokittelun sijaan todellakin *suhde* palkkatyön ja pääoman välillä - jolloin se myös lävistää suhteeseen asettuvat yksilösubjektit monin eri tavoin. Subjektien monimääritteisyys (esim. rotu, sukupuoli jne.) on hahmotettava välityksellisesti suhteessa luokkien dynamiikkaan. Sosiologisesti muotoiltu luokkakäsite ei tavoita tätä vuorovaikutussuhdetta, vaan pakottaa valitsemaan joko subjektin hajaantumisen monet määreet tai luokan karkean rautahäkin.

Kuitenkin kokemusta nykypäivän työmarkkinoista vastaa juuri ajatus siitä, että luokkasuhde tunkeutuu ristiriitoineen yksilöiden sisään, eikä puhtaita "eroja" voida joustavassa yhteiskunnassa mitenkään itsestään selvästi määrittää emansipatorisina ainakaan samassa määrin kuin "fordismin" aikana. Pääoman harjoittaman riiston ja riiston harjoittamisen materiaalisena edellytyksenä olevien kontrollimuotojen välinen suhde ja sen konkreettiset muodot liikkuvat luokkakokoonpanon muutosten mukana. Luokkadynamiikka ja sen muuttuvuus on myös suoraan kytköksissä kapitalismin uusiutumiskykyyn. Niinpä monet pääoman kontrollikeinoja historiallisesti paenneet subjektiiviset ainutkertaisuudet pyritään nyt kääntämään pääoman toimesta sekä tuotantoresursseiksi uusissa riistomuodoissa että työväen yhteisiä intressejä ja järjestäytymismahdollisuuksia pirstoviksi jakolinjoiksi.

Toisaalta erilaiset pääoman hyödyntämät luokkakantaiset kontrollimuodot tarttuvat nykyään yhä korostetummin juuri subjektien ainutkertaisuuden perustoihin. Toisin sanoen ne toimivat luokkakantaisesti nimenomaan silloin kun ne toimivat yksilöivästi, eivätkä välttämättä liiku ollenkaan valmiista yksilöstä lähtien. Subjektivaatio ja luokkadynamiikka lävistävät toisensa.

Gunnin teesien käyttöarvo on ensisijaisesti siinä, että ne tarjoavat metodisia aineksia luokkateorian uudistamiseen. Luokka esitetään käsitteenä, joka ei ole neutraali työkalu vaan pakottaa ottamaan puolen palkkatyön ja pääoman välisessä kamppailussa. Toisaalta luokka ei identifioi yhteiskunnallisten kamppailusuhteiden kokonaisuutta eikä puolen ottamista yksiselitteisesti mihinkään tämän suhteen olemassaoloa ilmentävistä ryhmittymistä.

Teesien abstraktius ja metodinen asetelma vaatii jatkokehittelyä. Vaikka Gunn puhuu rohkeasti luokkapoliitikasta, jää epäselväksi minkälaista "sosiologisiin" luokkamääreisiin sitoutumaton luokkapoliitikka voi olla. Tulotaso, kulttuuriset aspektit, yhteiskunnallinen asema, asema tuotantorakenteessa ja poliittiset pyrkimykset - toisin sanoen luokkadynamiikkaa jäsentävät faktuaaliset määreet - eivät ole mitenkään toissijaisia ilmiöitä luokan organisoitumisen suhteen.

"Sosiologisten" luokkamääreiden hylkääminen suoralta kädeltä "epädialektisina" on itse asiassa

analogista sen kanssa, että luokkakomposition teoriasta leikattaisiin irti teknisen komposition ulottuvuus eikä tarkasteltaisi sitä suhteessa luokan poliittiseen kompositioon (ks. artikkeli luokkakompositiosta tässä numerossa). Toisin sanoen "dialektisia" ratkaisuja peräänkuuluttavalta Gunnilta odottaisi vähemmän jäykkää kahtiajakoa autenttisen ja sosiologisen luokka-analyysin välille ja enemmän näiden metodien ja niissä hyödynnettyjen kategorioiden keskinäistä välittymistä. Vain näin voidaan saada kiinni todellisista ristiriidoista.

Gunn on oikeassa esittäessään, että luokkaa on mahdotonta ymmärtää käsitteistöllä, joka latistaa luokkien välisen suhteen (luokkataistelun) staattisiksi yhteiskunnallisiksi asemiksi. *Teesian* abstraktiin politiikkakäsityksen nojalla voidaan kuitenkin lisätä, että on yhtä mahdotonta ymmärtää konkreettisia luokkakamppailuita ja niiden käytäntöä yksinomaan Gunnin laatiman ja "olemuskäsitteille" perustuvan skeeman avulla. Näin on siksi, että toimijoiden konkreettiset vaateet ja toimintamallit perustuvat aina välttämättä täsmällisyyteen tähtääviin tilannearvioihin.

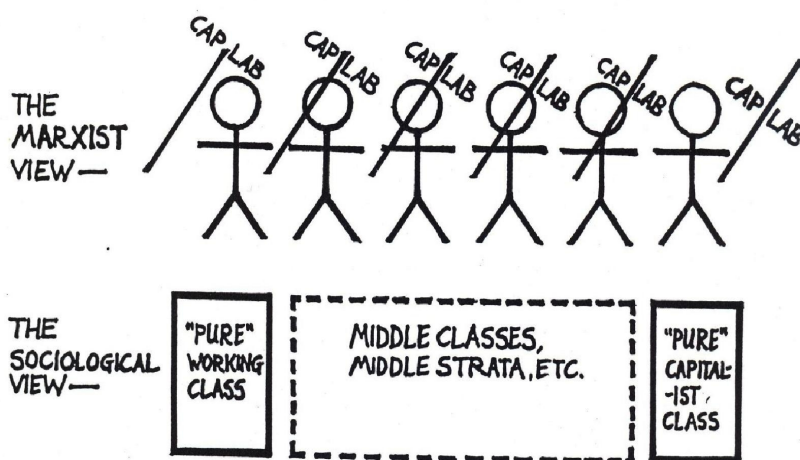
Richard Gunn: Teesejä luokasta

1. On paljon helpompi sanoa, mitä luokka marxismien mukaan *ei ole* kuin mitä se on. Luokka ei ole joukko yksilöitä, joita määrittää se, mikä heille on yhteistä (heidän tulotasonsa tai elämäntyyliinsä, heidän "tulonlähteensä"ⁱ, heidän suhteensa tuotantovälineisiin jne.). Esimerkiksi proletariaattia ei tule määritellä ryhmänä "pääomaa vastaan".ⁱⁱ Luokka ei myöskään ole rakenteellisesti tai suhteellisesti määritetty "asema" sosiaalisessa maisemassa (asema, jota yksilöt voivat "pitää hallussaan" tai johon he voivat yksilöinä liittyäⁱⁱⁱ jne.). Luokkaa ihmisryhminä tai "asemina" tarkastelevien "empiristisen" ja "struktuuristisen" marxismien välinen ero on tässä suhteessa vähäpätöinen. Sopivamman termin puutteessa kutsun luokkaa *joko* ryhminä *tai* paikkoina tarkastelevaa näkemystä "sosiologiseksi" luokkakäsitykseksi.

2. Marxismi käsittää luokan, kuten pääomaankin (Marx 1974, 685), yhteiskunnallisena suhteena. Mikä on suhde, ei voi olla ryhmä, ei edes suhteellisesti määritelty ryhmä. Se ei myöskään voi olla asema (suhteellisesti määritelty asema), jossa ryhmä voi konstituoitua tai johon se voi asettua. Kumoamalla tällaiset näkemykset voimme sanoa, että luokka on *itse suhde* (esimerkiksi palkkatyön ja pääoman suhde) ja tarkemmin sanoen *kamppailusuhde*. Sanat "luokka" ja "luokkasuhde" ovat keskenään vaihdettavissa ja tietty luokka on tiettyntyyppinen luokkasuhde.

3. Toisin sanoen ei ole niin, että luokat sosiaalisesti annettuina entiteetteinä ryhtyvät kamppailuun. Pikemminkin luokkataistelu on luokan perimmäinen premissi. Vielä parempi olisi sanoa, että luokkataistelu on itse luokka. (Näin Marx itse esittelee "luokan" *Kommunistisen manifestin* avauslauseissa.) Kun Marx painottaa, että olemassaolo "itselleen" - siis vastarintainen, kamppaileva olemassaolo - kuuluu olennaisesti luokan olemassaoloon, hän tarkoittaa, että "luokkataistelu" sisältyy "luokan" käsitteeseen (Marx 1978, 277).

4. Kutsun käsitystä luokasta suhteena (kamppailusuhteena) "marxilaiseksi" luokkakäsitykseksi. Tämä terminologinen valinta ei määräydy ainoastaan kätevyuden perusteella. Tunnetusti sosiologinen luokkakäsitys kohtaa seuraavan ongelman: kaikkia porvarillisen yhteiskunnan yksilöitä ei voida lokeroida siististi "kapitalisteiksi" ja "proletaareiksi" nimettyihin *ryhmiin*. Tämän ongelman *tuottaa* käsitys luokista ryhminä tai asemina, ja paetakseen tätä ongelmaa sosiologisen marxismien täytyy turvautua sellaisiin kategorioihin, kuten "keskiluokat", "keskikerrostumat" jne. Tällaiset kategoriat ovat *ylimääräisiä* ja kaikkea kattamaan pyrkiviä, lyhyesti sanottuna köyhtyneen käsitteellisen järjestelmän teoreettisia kehitelmiä. Sitä vastoin marxilainen luokkakäsitys ei kohtaa tällaisia vaikeuksia: se huomioi, kuinka luokkasuhde (kuten palkkatyön ja pääoman välinen suhde) strukturoi eri yksilöiden elämää eri tavoilla. Näiden kysymysten suhteen marxilaisen ja sosiologisen luokkanäkemysten ero voidaan karkeasti esittää seuraavasti:

Tämä havainnollistus on karkea erityisesti siksi, että palkkatyön ja pääoman suhde porvarillisessa yhteiskunnassa tuottaa yksilöjen elämien välille niin laadullisia kuin määrällisiäkin eroja. Kaavio voi olla vain "epädialektinen" abstrahoidessaan pois laadullisten eroavaisuuksien lisäksi myös "elämän silkan levottomuuden" (Hegel 1977, 27) - kamppailun levottomuuden - joka on luonteenomaista luokkasuhteelle missä tahansa tapauksessa. (Mallina tällaisille diagrammeille ovat Joakim Fiorelaisen kuviot (*Figurae*) ja ne käyvät tarpeettomiksi kun niissä ilmaistu ajatusmalli on sisäistetty, ks. Reeves 1976, 13).

5. Mitä laadullisia muotoja palkkatyön ja pääoman välinen yhteiskuntaelämää strukturoiva suhde (jälleen kerran, kamppailusuhde) voi omaksua? Muoto, jota Marx erityisesti käsittelee on pakkolunastus/omaisuuden takaisinvaltaus. Muita muotoja ovat sisällyttäminen/uloslukkaminen (Foucault), haltuunotto/tuhlaus, homogeenisuus/heterogeenisuus (Bataille) sekä mukauttaminen/kieltäytyminen (Marcuse, Tronti).^{iv} luettelo on fenomenologisesti rikas ja rajaamaton.

6. Kuten yllä hahmoteltiin, yksi ero marxilaisen ja sosiologisen näkemyksen välillä on se, että marxilaisessa näkemyksessä "puhtaan" työläisen kategoria (kuviossa ääri vasemmalla), jonka yhteiskunnallinen oleminen (keskiluokista poiketen) ei ole jakautunut itsessään ja itseään vastaan, ei ole millään muotoa metodologisesti etuoikeutettu. Sama pätee "puhtaaseen" kapitalistiin. Kummatkin ovat pikemminkin vain rajatapauksia ja sellaisina ne ovat havaittavissa ainoastaan kirjavan väkijoukon toisiinsa sekoittuneina ilmentyminä. Sosiologinen näkökanta sitä vastoin esittää "puhtaan" työläisen ja "puhtaan" kapitalistin metodologisia pilareina, joiden välille keskiluokkien verkko punotaan.

7. Ero on merkittävä, sillä Marxin mukaan "puhdasta" työläistä *ei ole olemassa*. Näkökanta ei johdu siitä, että "perinteinen työväenluokka" (kuinka tämä teoreettisesti kyseenalainen ryhmä sitten määritelläänkin) on suhteellisessa mielessä kutistunut. Se johtuu päinvastoin siitä, että itse palkkasuhde on suhteen muotona porvarillinen ja mystifioiva (Marx 1974, Osasto VI): kuka tahansa sen piirissä elävä - myös, tai vieläpä erityisesti, täystyöllistetty lisäarvontuottaja - elää itsessään ja itseään vastaan jakautunutta elämää. Hänen jalkansa ovat kiinni riistomuuodoissa silloinkin, kun se hortoilee päissään porvarillisessa ideologiassa (eikä malta olla selittämättä riistoa mystifioidusti "matalana palkkana").^v Niinpä luokkataistelun rintamalinja kulkee jokaisen lisäarvoa tuottavan yksilön lävitse (kuten esimerkiksi toinen hahmo vasemmalta neljännen teesin kaaviossa). Marxilaisen luokkakäsityksen ei tarvitse häkeltä täästäkään ongelmanasettelusta: ovathan sen tutkimuskohteenä ne yksilöiden elämiä täsmällisin tavoin rakenteistavat antagonismit, jotka ovat johdettavissa palkkatyön ja pääoman välisestä suhteesta käsin. Sen sijaan puhtaan proletariaatin puuttuminen ei voi kuin romauttaa sosiologisen käsityksen luokasta.

8. Jälleen yksi ilmeinen ero näiden mallien välillä on, että marxilainen käsitys puhuu yhdestä yhteiskunnassa vallitsevasta luokkasuhteesta (pääoman ja työn suhteesta), kun taas sosiologinen malli hyväksyy niin monta suhdetta, kuin on mahdollisia kytköksiä sosiaalisten asemien ja ryhmien välillä. Tästä syystä "sosiologit" syyttävät "marxisteja" reduktionismista. Todellisuudessa tämä syytös voidaan asettaa sosiologeja vastaan. Sosiologit haluavat asettaa jokaisen yksilön yksiselitteisesti ja jäännöksettä yhteen tai toiseen määrättyyn ryhmään tai asemaan: poikkikategorinen yksilö ei saa näkyä kuvassa, jonka sosiologit piirtävät. Sosiologit puhuvat keskiluokista, keskiasteista, pikkuporvaristosta jne., keksiäkseen lokeron, johon jokaisen yksilön voisi yksiselitteisesti asettaa. Niinpä juuri ne tavat, joilla yksilöt luokan mukaan jakautuvat itsessään ja itseään vastaan - ne moninaiset ja monimutkaiset tavat, joilla luokkataistelun geologiset murtumalinjat kulkevat yksilöiden lävitse, eivät ainoastaan yksilöiden välillä - jäävät teoreettiseen pimentoon. Tätä on sosiologien reduktionismi. Marxilainen luokkakäsitys sitä vastoin tuo tämän ristiriitaisen elämänkudoksen kokemuksellisen rikkauten esiin teoreettisesti ja fenomenologisesti. Väite, jonka mukaan marxismi redusoi yksilön subjektiivisuuden eletyn kokemuksen tiukan objektiivisten "luokkavoimien"^{vi} näyttämöksi, pätee kaikkein vähiten silloin, kun "luokka" käsitetään sen alkuperäisessä marxilaisessa merkityksessä.

9. Tähän liittyy se seikka, että marxilainen käsitys, toisin kuin sosiologinen, ei esitä luokkaa jotakin sosiaalista roolia kantavana. Varhaisesta kirjoituksestaan "Juutalaiskysymyksestä" lähtien, Marx julistaa minkä tahansa sellaisen yhteiskunnan vieraantuneeksi ja epävapaaaksi, jossa roolimääritykset (tai " yhteiskunnallinen työnjako") vallitsevat. Marxilainen luokkakäsitys ei suinkaan esitä roolimäärityksiä metodologisena periaatteena, vaan kuvaa yksilön taistelun - hänen oman taistelunsa - paikkana, joka ei tuo esiin ainoastaan yksilöllisyyden "universaaleja" (roolia kantavia ja sosiaalisesti homogeenisiä) ulottuvuuksia, vaan myös partikulaariset (ainutkertaiset ja sosiaalisesti heterogeeniset) ulottuvuudet. Sellaiset roolimääritykset kuten "proletaari" tai "porvari" (tai edes "mies", "nainen" tai "kansalainen") eivät edusta Marxin ratkaisua sen enempää teoriassa kuin käytännössäkään; päinvastoin, ne ovat yksi niistä ongelmista, joita "luokka" sen marxilaisessa muotoilussa pyrkii ratkaisemaan.

10. Edelleen yksi ero Marxilaisen ja sosiologisen luokkakäsityksen välillä on tietenkin poliittinen. Sosiologinen näkökulma mainostaa politiikkaa, joka koostuu alliansseista luokkien ja luokkafraktioiden välillä: kaiken lisäksi se esittää "puhtaalle" työväenluokalle etuoikeutettua - johtavaa tai hegemonista - poliittista tehtävää. Marxilainen näkökulma ei näe tällaisia alliansseja. Eikä "puhtaalla" työväenluokalla (eli työsuhteessa olevilla mutta ei työttömillä, välittömästi mutta ei välillisesti lisäarvoa tuottavilla, proletariaatilla mutta ei ryysyköyhälistöllä) ole poliittisesti sen enempää kuin metodologisestikaan etuoikeutettua asemaa: sillä mitään tällaisia "asemia" ei ole olemassa. Ei myöskään tule kysymykseen, että "nousevan" toisin kuin "rappeutuvan" luokan osaksi katsottaisiin yksinoikeus vallankumoukselliseen intressiin tai voimaan: tällaiset oletukset olisivat järkeviä vain, mikäli luokat nähtäisiin asemina tai ryhminä. Viimein myös uskomus etujoukkopuolueeseen (mukaan lukien sen laimennetut versiot) kumoutuu kokonaisuudessaan, sillä "erottelu" edistyneisiin ja "takapajuisiin" luokan elementteihin katoaa sosiologisen luokkakäsityksen myötä. *Summa summarum*: se, mitä perinteisesti pidettiin "marxilaisena" politiikkana, on itseasiassa sosiologiaa, ja autenttinen marxilainen politiikka merkitsee politiikkaa anarkistisessa muodossa.

11. Jos luokat eivät ole ryhmiä tai asemia, vaan kamppailun suhteita, niin sikäli kun vallankumouksellinen konflikti ilmenee ryhmien välisen konfliktin muodossa (aina epätäydellinä ja epäpuhtaana), on tämä ymmärrettävä itsessään luokkataistelun tulokseksi. Sitä ei tule ymmärtää sosiologisesti, esimerkiksi ennalta oletettujen luokkien päätymisenä - lopultakin! - niiden yhtä ennalta oletettuun teoreettiseen ja poliittiseen "totuuteensa". Kysymys, jonka yksilö kohtaa, ei ole kenen puolella hän on, vaan pikemminkin millä puolella (millä puolella luokkasuhdetta) hän on; eikä edes tätä jälkimmäistä kysymystä tule ymmärtää valintatilanteena sosiaalisesti jo olemassa olevien asemien tai roolien välillä. Luokkataistelu on aina määritelmänsä mukaisesti, ei vain määrällisesti, vaan myös

laadullisesti, oikullista ja arvaamatonta. Marxilainen luokkakäsitys kohdistuu siihen valinnan kysymykseen, jonka luokkataistelu meille asettaa, ja tekee näin mahdolliseksi vedota mihinkään rooliin, asemaan tai ryhmään, johon (sosiologian mukaan) me jo kuuluisimme ennen kuin teemme mitään itseämme määrittelevää sitoumusta. Marxilainen luokkakäsitys tekee tämän mahdolliseksi ennen kaikkea siksi, koska se kuvaa meidät luokkataistelun voimien repiminä, luokkataistelun, johon luokkayhteiskunnassa aina jo osallistumme joko tietoisesti tai tiedostamattamme.

12. Kuka tahansa voi halutessaan uuttaa sosiologisia älynväläyksiä Marxin teksteistä. Marxhan ei ollut ainakaan poliittisten kirjoitustensa valossa aina marxilainen: esimerkiksi *Kommunistisen manifestin* "kahden suuren leirin" luokkakäsityksestä lähtien konstruoitu marxilainen luokkakäsite on luonteeltaan puhtaasti sosiologinen. Mutta jollei marxilaista luokkakäsitystä voida suhteuttaa Marxin omien käsitysten kanssa, olisi käsittämätöntä että hän ylipäätään laati *Pääoman*. Täsmensihän Marx itse jo kauan ennen kriitikkojaan ja revisionistejaan, että kapitalismin kehittyessä myös erilaisten "keskiluokkien" määrän voi odottaa kasvavan (Marx 1968, 562 ja 573). Ja kuitenkin Marx kirjoitti *Pääoman*, jonka teoreettisena "kohteena" on yksi luokkasuhde (palkkatyön ja pääoman välinen suhde). Dilemma voidaan ratkaista tulkitsemalla Marxin huomio keskiluokista sosiologisena ja lukemalla *Pääoman* ydinargumentit yllä määritellyssä mielessä marxilaisina.

13. Aina kun sosiologinen luokkakäsitys haluaa esiintyä marxilaisena, se sortuu taloudelliseen determinismiin. Näin siitä syystä, että ainut Marxin kirjoituksissa esiintyvä luokka-aseman "indikaattori" (tässä "luokalla" tarkoitetaan jälleen asemaa tai ryhmää) on yleinen suhde tuotantovälineisiin. Suhde tuotantovälineisiin ei kuitenkaan ole ainoa luokkaan kuulumista ilmaiseva (*class-interpolated*) suhde: luokan jäsenet asettuvat suhteeseen myös valtion ja "ideologian" kanssa - puhumattaakaan suhteista paikalliseen kirkkoon, jalkapallojoukkueeseen tai publiin. Näin ollen sosiologinen luokkakäsitys luo välittömästi skeeman erillisistä yhteiskunnallisuuden "tasoista", "käytänteistä" tai "instansseista" (Althusser) ja joutuu kohtaamaan kysymyksen siitä, millaisia näiden tasojen väliset keskinäiset suhteet ovat. Vastaus on tuttu: *viime kädessä* "väistämätön taloudellinen edistys raivaa lopulta tiensä lukemattomien sattumien kautta".^{vii} Toisin sanoen sosiologinen marxismi yltää viime kädessä vain taloudelliseen determinismiin, jota tanssittavat ketjut voivat kylläkin olla monisyisiä ja pitkiä. Jos väitetään Althusserin tavoin, että tällainen teoria ei (monimutkaisuudestaan johtuen) ole enää ekonomistinen, on tällainen puolustus suunnilleen yhtä pätevä kuin väite, ettei kone ole enää kone, mikäli sen voimansiirto tapahtuu lukemattoman monen hammasrattaan välityksellä.

14. Marxilainen luokkakäsitys on kaikin puolin erilainen. Marxin erottelu luokan itsessään (*an sich*) ja itselleen (*für sich*) välillä ei ole tarkoitettu erotteluksi yhteiskunnallisuuden tasojen välillä (ks. alaviite 5 yllä), vaan suorastaan erotteluksi sosiologisen ja marxilaisen luokkakäsityksen välillä. Jos siis luokasta tulee luokka vasta, kun se esiintyy luokkana itseään varten, tällöin *poliittinen kamppailu* kaikkine epävarmoine kerrannaisvaikutuksineen, kehitysmuotoineen ja panostuksineen jo sisältyy sosiologisen marxismin postuloimaan taloudelliseen "perustaan". Sosiologinen marxismi yrittää yhdistää (ajatuksellisesti) ne yhteiskunnan tasot, joiden erillisyyden se olettaa ja lankeaa lähtökohdistaan johtuen kausalistisiin ja *ulkoisiin* suhteisiin tasojen välillä huolimatta siitä, kuinka "rakenteellisesti" (Althusser) se näitä käsittelee. Marxilainen marxismi liikkuu päinvastaiseen suuntaan ja tekee erotteluja ristiriitaisen totaliteetin sisällä, so. Antagonististen suhteiden sisäisessä kokonaisuudessa: "Konkreettinen on konkreettista siksi, että se on yhteenvedo monista määrityksistä, siis moninaisten ykseys" (Marx 1986, 50). Kuten teesin 4 kaavio kiteyttää, porvarilliselle yhteiskunnalle ominainen luokkasuhteiden totaliteetti (palkkatyö/pääoma-suhde) on läsnä - täysin läsnä, joskin laadullisesti toisistaan eroavin tavoin - kaikissa tämän yhteiskunnan yksilöissä, jotka muodostavat sen momentit tai osat. Nuori Lukács sanoi oleellisen jo kauan sitten: "Porvarillisen ja marxilaisen ajattelun ratkaiseva ero ei ole taloudellisten motiivien, vaan totaliteetin näkökulman korostaminen historiallisessa analyysissä" (Lukács 1971, 27).

15. Totaliteetin näkökulma tuo peliin uudenlaisen käsityksen *luokkapoliitikasta*. Niin kauan kuin politiikka käsitetään (sosiologien tavoin) erillisenä yhteiskunnallisuuden tasona, luokan itselleen-ole-

misen lakmusestinä on enemmän tai vähemmän konventionaalisen - siis porvarillisen - poliittisen puolueen perustaminen. Tässä valossa jopa etujoukkopuolue näyttäytyy ainoastaan porvarillisen teeman variaationa. Tosiasiassa juuri porvarillinen yhteiskunta itse, eivät Marxin analyysit, nojaa erotteluun kansalaisyhteiskunnan ja valtion tasojen välillä - ks. "Juutalaiskysymyksestä" - ja määrittää edellisen areenaksi, jolla kypsyytensä (siis konformistisuutensa) saavuttaneet sosiaaliset ryhmittymät kilvoittelevat. Marxilainen luokkakäsitys, toisin sanoen totaliteetin näkökulma, hylkää juuri näistä sosiologisista näkemyksistä juontuvan politiikkakäsityksen *rajoittuneisuuden*. Marxilainen käsitys politiikasta määrittäytyä täsmälleen niin laveaksi kuin itse luokkataistelun omaksumien muotojen (eli itse luokan) analyysi vaatii. Tällöin mikään kysymys ei rajaudu ennalta poliittisen agendan ulkopuolelle; ennemminkin itse poliittisen agendan käsite tulee ulosrajatuksi sillä perusteella, että mikä tahansa yksittäinen agenda sulkee ulos ja marginalisoi kaiken sen, mitä ei voida sisällyttää johonkin teoreettisesti ennalta määritellyn politiikan piiriin.

16. En esitä teesejäni loppuun vietyinä ajatuksina eivätkä ne puolusta sitä luokkakäsitystä, jota olen edellä yrittänyt kaavamaisesti hahmotella. Pikemminkin teesien tarkoitus on ollut täsmentää, mitä marxilaisesta luokkakäsityksestä seuraa. Mitä teeseissä esitetyn käsityksen arviointiin tulee, voidaan ottaa riski ja ehdottaa, että *ainoa mahdollinen* koko skeemani hedelmällisellä tavalla kyseenalaistava kriittinen näkökanta koskee sitä, onko palkkatyö/pääoma -suhde kaikessa monimuotoisuudessaan todella ainoa elämäämme strukturoiva kamppailusuhde. Ja tässäkin Marxin sivuttaminen ei tule kyseeseen: muut tällaiset suhteet (esimerkiksi sukupuoli ja rotua määrittävät suhteet) välittyvät pääomasuhteen lävitse samaan tapaan kuin pääomasuhde on puolestaan olemassa vain näiden välityksellä. Sen tutkiminen, mikä kamppailusuhteista on "hallitseva", voi välttyä skolastiikalta vain sillä ehdolla, että tutkimusta tehdään yhteydessä konkreettiseen poliittiseen tilanteeseen (ja siis myös fenomenologisesti). Marxilaisen luokkakäsityksen ylempyyden suhteessa sosiologiseen käsitystapaan perustuu sekä poliittisessä että metodologisessa mielessä siihen, että se vapauttaa analyysin tyystin kapitalismin murhaavista determinismeistä - kuolleen työn tyranniasta suhteessa elävään työhön, tai toisin sanoen, menneisyyden tyranniasta nykyisyyden ja tulevaisuuden suhteen (joka on tyypillinen kaikille deterministisille skeemoille) - joita vastaan Marxin parhaat kirjoitukset läpi hänen tuotantonsa hyökkäsivät. Näin on jo siksi, että marxilaisen "luokka-analyysin" ainoa kohde on se hienojakoinen, jatkuvasti ja keskeytyksettä kehittyvä kamppailu, joka edustaa Marxille luokkaa *per se*.

Kirjallisuus:

- Althusser L. (1971) *Lenin and Philosophy and Other Essays*. New Left Books.
- Bataille G. (1985) *Visions of Excess: Selected Writings 1927-1939*. Manchester University Press.
- Foucault M. (1980) *Tarkkailla ja rangaista*. Otava.
- Hegel G.W.F. (1977) *Phenomenology of Spirit*. Oxford University Press.
- Lukacs G. (1971) *History and Class Consciousness*. Merlin Press.
- Marcuse H. (1968) *One-Dimensional Man*. Sphere Books.
- Marx K. (1968) *Theories of Surplus Value Part II*. Lawrence and Wishart.
- Marx K. (1974) *Pääoma* osa 1, Kustannusliike Progress.
- Marx K. (1978) *Filosofian kurjuus* teoksessa Marx K. ja Engels F. *Valitut teokset* osa 2. Kustannusliike Progress.
- Marx K. (1980) *Pääoma* osa 3, Kustannusliike Progress.
- Marx K. (1986) *Grundrisse*, Kustannusliike Progress.
- Marx K./Engels F. (1976) *Kirjeitä*. Kustannusliike Progress.

Reeves M. (1976) *Joachim of Fiore and the Prophetic Future*. SPCK.

Sartre J-P. (1963) *The Problem of Method*. Methuen.

Tronti M. (1979) 'The Strategy of Refusal' in *Working Class Autonomy and the Crisis*. CSE Books / Red Notes.

Viitteet:

[i](#) Vähintäänkin tämä käy selväksi *Pääoman* kolmannen kirjan (Marx 1980, 868-9) viimeisestä fragmentaarisesta luvusta.

[ii](#) Marx (1969) p. 173.

[iii](#) Esim. Althusser (1971) pp. 160-5.

[iv](#) Katso Foucault (1980) Osasto 4, kappale 2; Bataille (1985); Marcuse (1968); Tronti (1979).

[v](#) Näkemys, että palkkamuotoon sisältyvä "ideologinen" mystifikaatio jättää työläisen luokkapuhtauden koskemattomaksi seuraa tuotannon ja ideologian käsittelystä erillisinä yhteiskunnallisina "tasoina" tai instansseina. Näin tekee myös se luenta Marxin erottelusta luokasta "itsessään" ja "itselleen", joka hylätään 14. teesissä. "Tasojen" käsitettä käsitellään teesissä 13. Ohimennen on syytä mainita, että ideologian käsittäminen erilliseksi tasoksi (kuinka tahansa määritettynä) on täysin mystifioitunutta, vaikkapa vain siksi, että yhteiskunnalliset ilmiöt - esimerkiksi sukupuolierot, arkkitehtuuri, työkuri ja tieteellinen tieto - kantavat "ideologista" latausta.

[vi](#) Tästä syytöksestä ja keskustelusta katso Sartre (1963).

[vii](#) Engels J. Blochille syyskuun 21-22. 1890 (Marx/Engels 1976, 429). Althusserin jaottelu "määrittävän" ja "hallitsevan" instanssin välillä esittää muunnelman samasta temasta.

Julkaistu alunperin Common Senseen numerossa 2/1987.

”Englannin työväenluokan luomisen” esipuhe

E. P. Thompson

Käännös: Toimiva yliopisto (<http://toimivayliopisto.net/>)

Tällä kirjalla on kömpelö nimi, mutta kyseinen nimi palvelee tarkoitustaan. Kirjoitan luomisesta, koska kyseessä on aktiivinen prosessi, jossa tarkoituksenmukaisella toiminnalla on yhtä suuri rooli kuin ehdollistumisella. Työväenluokka ei ole vain syntynyt itsestään jonain tiettyinä aikana. Se näytteli osaa omassa luomisprosessissaan.

Puhun luokasta, en luokista, ja yksi tämän kirjan tarkoituksena on selittää tämän syytä. Sellainen kun on olemassa. ”Työväenluokista” puhuminen on pelkkää kuvailua, jossa vältellään määrittelyä yhtä paljon kuin määrittelyä. Kyseisellä termillä nidotaan yhteen joukko erillisiä ilmiöitä - on olemassa räätäleitä ja kutojia, ja yhdessä näistä ammattiryhmistä koostuivat työväenluokat.

Itse näen luokan historiallisena ilmiönä, joka liittyy yhteen joukon erillisiä ja näennäisen yhteenliittymättömiä tapahtumia, joihin kuuluu sekä koettuja asioita että tietoisuutta. Korostan vielä erikseen, että kyseessä on historiallinen ilmiö. En näe luokkaa ”rakenteena” tai edes ”kategoriana”, vaan jonnain joka tapahtuu (ja jonka voi osoittaa tapahtuvan) ihmisten välisissä suhteissa.

Tämän lisäksi luokan käsitteeseen kuuluu historiallisen suhteen käsite. Niin kuin minkä tahansa muun suhteen kohdalla, historialliset suhteet ovat häilyviä ja välttelevät analyysiä, jos yrittää vain saada jähmettyneen kuvan niistä jossain tiettyssä ajassa ja paikassa, jotta voisimme analysoida niiden rakennetta. Parhaiten rakennettu yhteiskunnallinen verkostokaan ei pysty antamaan meille puhdasta esimerkkiä luokasta, kuten se ei voi myöskään antaa meille puhdasta esimerkkiä kunnioituksesta tai rakkaudesta. Suhteeseen pitää aina kuulua oikeita ihmisiä ja konteksteja. Me emme voi myöskään tarkastella kahta erillistä luokkaa, kumpaakin itsenäisenä olentona, ja niiden välistä suhdetta. Rakkautta ei voi olla ilman rakastavaisia tai kunnioitusta ilman oppipoikia ja työläisiä. Ja luokka tapahtuu kun ihmiset, yhteisten kokemustensa (perittyjen tai jaettujen) yhdistämänä, tuntevat ja artikuloivat jaettujen intressiensä luonteen, niin että se erottaa heidät toisista ihmisistä, joiden intressit ovat erilaisia (ja usein vastakkaisia) kuin heillä. Luokkakokemuksen määräävät ennen kaikkea tuotannolliset roolit joihin ihmiset syntyvät - tai joihin heidät pakotetaan. Luokkatietoisuus on se tapa jolla ihmiset käsittelevät näitä kokemuksia kulttuurin puitteissa; sitä kuvaavat traditiot, arvojärjestelmät, ideat ja institutionaaliset muodot. Vaikka kokemukset näyttäytyvätkin kohtalon luomina, luokkatietoisuus ei sitä ole. Voimme nähdä tiettyä säännönmukaisuutta siinä, miten ammattiryhmät vastaavat samankaltaisiin tilanteisiin, mutta sen pohjalta ei voi luoda lakia. Luokkatietoisuus muotoutuu samansuuntaisesti eri paikoissa ja tilanteissa, muttei koskaan täysin samalla lailla.

Tänä päivänä on jatkuva kiusaus olettaa että luokka on jokin tietty asia. Marx ei tarkoittanut tätä omia historiallisia tekstejään kirjoittaessaan, mutta tämä virhe tulee ilmi suurella osalla myöhempiä ”marxilaista” tuotantoa. Työväenluokan, josta puhutaan sanalla ”se”, oletetaan olevan konk-

reettisesti olemassa, ja se halutaan määritellä lähes tulkoon matemaattisesti - se on niin ja niin monta ihmistä joilla on tietty suhde tuotantovälineisiin. Kun oletetaan näin, oletetaan myös, että on mahdollista päätellä millainen luokkatietoisuus "sillä" pitäisi olla (mutta harvoin on), jos "se" olisi tietoinen omasta asemastaan ja intresseistään. Lisäksi nähdään olevan kulttuurin ylrakenne, jonka läpi tämä tietoisuus heräilee tehottomasti. Nämä kulttuuriset "myöhästelyt" ja vääristelyt ovat pelkkä riesa, ja on helppo päätyä jonkinlaiseen korvaavuusteoriaan: siihen, että on olemassa puolue, aatesuunta tai teoreetikko, joka tuo julki luokkatietoisuutta, ei niin kuin se on vaan niin kuin sen tulisi olla.

Toisella puolella ideologista kenttää kuitenkin tehdään sama virhe päivittäin. Eräällä tapaa kyseessä on suora negaatio. Koska Marxiin yhdistetyt rujot luokkateoriat voidaan todistaa vääräksi vaikeuksitta, oletetaan että kaikki luokkateoriat ovat huonoja teoreettisia konstruktioita, joihin todistusaineisto yritetään runnoen sovittaa. Näin kielletään luokan tapahtuminen yleisesti ottaenkin. Toinen tapa on siirtyä kiinnostavan loikan kautta dynaamisesta luokkanäkemyksestä staattiseen. "Se" - työväenluokka - on olemassa, ja voidaan määritellä yhteiskuntajärjestelmän osana. Luokkatietoisuus on kuitenkin huono asia, jonka ovat keksineet vieraantuneet intellektuellit, koska kaikki joka häiritsee "yhteiskuntarooloja" esittävien ryhmien harmonista yhteiseloä (ja näin ollen talouskasvua) on paheksuttavaa, koska se on "oire perustelemattomasta häiriöstä". Ongelmana on se, kuinka päätetään kuinka "se" voidaan parhaiten ehdollistaa hyväksymään yhteiskuntaroolinsa, ja kuinka sen murheita parhaiten "käsitellään ja kanavoidaan".

Jos muistamme, että luokka on ihmisten välinen suhde eikä jokin tietty asia, emme voi enää ajatella sitä millään muulla lailla. "Sitä" ei ole olemassa, eikä sillä voi olla jotain ideaalisia intressejä tai tietoisuutta, ja se ei voi maata potilaana tarkastelijan pöydällä. Emmekä voi kääntää tätä asiaa ylösalaisin, kuten teki eräs auktoriteettihenkilö (eräässä luokkatutkimuksessa joka keskittyi pelkätään metodologiaan ja joka ei tämän takia edes tutkinut yhtään todellista luokkatilannetta todellisessa historiallisessa kontekstissa.) Hän kertoo meille:

Luokat perustuvat joihinkin yhteiskunnallisiin asemiin liitetyn legitiimin vallan eroihin, eli yhteiskuntaroolien rakenteeseen niihin kuuluvien auktoriteettioletusten kannalta... Ihmisestä tulee osa luokkaa jos hän esittää vallanpitäjien kannalta relevanttia yhteiskuntaroolia... Hän kuuluu luokkaan koska hänellä on tietty asema yhteiskunnan järjestyksessä, siis luokan jäsenyys johtuu yhteiskuntaroolista.

Kysymys tietenkin kuuluu, miten yksilö päätyi tähän "yhteiskuntarooliin" ja miten kyseessä oleva yhteiskuntajärjestelmä (johon kuuluvat omistusoikeus ja vallan rakenne) syntyi. Ja tämä on historiallinen kysymys. Jos tarkastelemme jotain historiallista aikakautta erillään kaikesta muusta, emme näe luokkia, vain joukon ihmisiä, joilla on erilaisia kokemuksia. Mutta jos tarkkailemme näitä ihmisiä riittävän pitkän yhteiskunnallisen muutoksen kauden ajan, voimme huomata heidän suhteissaan, ajatuksissaan ja instituutioissaan tiettyjä kuvioita. Ihmiset määrittelevät luokan oman elämänsä kautta, ja loppujen lopuksi tämä on luokan ainut oikea määritelmä.

Vaikka olisin tullut osoittaneeksi riittämätöntä ymmärrystä tiettyjen sosiologien metodologisia intressejä kohtaan, toivon, että tämä kirja nähdään osana luokan käsitteen ymmärtämiseen tähtäävää työtä. Olen vakuuttunut siitä, että emme voi ymmärtää luokkaa jollekään käsitä sitä sosiaalisena ja kulttuurisena muodostelmana, joka syntyy prosesseista joita voidaan tarkastella vain pitkän aikavälin aikana. Tämä kirja voidaan ymmärtää Englannin työväenluokan elämänkerraksi sen nuoruudesta aina varhaiseen aikuisikään. Vuosien 1780 ja 1832 välisenä aikana suurin osa Englannin työläisistä alkoi identifioitua kaltaistensa kanssa jakamiensa intressien kautta - johtavan luokan ja työnantajiensa intressejä vastaan. Tämä johtava luokka oli itsessään kovin hajanainen ja itse asiassa alkoi saavuttaa sisäistä koheesiota vasta samaan aikaan, kun tietyt vihamielisyydet luokan sisällä haudattiin (tai ne haalistuivat merkityksettömiksi) kapinallisen työväenluokan noustessa. Työväenluokan läsnäolo oli siten brittiläisen poliittisen elämän merkittävin tekijä vuonna 1832.

Hieman kirjan rakenteesta. Osassa yksi käsittelen 1700-luvulta jatkuneita kansantraditioita jotka vaikuttivat jakobiinien agitaatioon 1790-luvulla. Osassa kaksi siirryn subjektiivisista objektiivisiin vaikutteisiin - erityisen tärkeiltä vaikuttavien ryhmien kokemuksiin teollisen vallankumouksen aikaan. Yritän myös arvioida uuden työkurin luonnetta ja metodistikirkon vaikutusta tähän. Kolmannessa osassa otan käsittelyyni kansanjoukkojen radikaaliliikkeen, johon kuuluu mm. luddismi ja joka jatkuu aina Napoleonin sotien kunniakkaaseen loppu-aikaan asti. Lopulta kirjoitan poliittisen teorian ja luokkatietoisuuden joistain piirteistä 1820- ja 30-luvuilla.

Tämä kirja on joukko tutkimuksia tietyistä teemoista eikä yhtenäinen narratiivi. Näitä teemoja valitessani olen tietoisesti pyrkinyt vastustamaan aikani annettuja totuuksia. On olemassa fabiaanien versio historiasta, jossa työväestön valtaosa koostuu passiivisista *laissez fairen* uhreista, lukuunottamatta pientä joukkoa kaukonäköisiä organisaattoreita (kuten Francis Place). On olemassa empiiristen taloushistorioitsijoiden totuus, jossa työläiset nähdään pelkkänä työvoimana, irrallisena kaikesta, tai tilastojen numeroina. On olemassa "Pilgrim's Process" -versio, jossa koko tämä periodi on täynnä edelläkävijöitä - hyvinvointivaltion pioneereja, sosialistisen kansanliiton luojia tai (viime aikojen tulkinnan mukaan) rationaalisen tuotantojärjestyksen kannattajia.ⁱ Kaikilla näillä totuuksilla on tietty arvonsa, ja ne kaikki ovat lisänneet tietoisuuttamme. Itse vastustan ensimmäistä kahta totuutta siinä, että ne hämärtävät sitä, miten paljon työläiset itse ovat vaikuttaneet omiin oloihinsa ja historiaansa. Kolmannen kanssa olen eri mieltä siitä, miten se tarkastelee historiaa myöhempien aikojen valossa eikä tapahtuneena faktana. Vain onnistujat (joiden onnistuminen mitataan sen kautta, miten he ovat vaikuttaneet myöhempään tapahtumiin) muistetaan. Umpikujat, hävinneet aatteet ja häviäjät itse unohdetaan.

Yritän pelastaa köyhän sukankutojan, luddiitti-kankaanleikkaajan, "vanhentuneen" kangaspuita käyttäneen kankaankutojan, "utopistisen" käsityöläisen ja jopa Joanna Southcottin harhaisen kannattajan jälkipolvien ylenkatseelta.ⁱⁱ Heidän ammattinsa ja perinteensä saattoivat tehdä kuolemaa. Heidän vihamielisyytensä teollistumista kohtaan saattoi olla vanhaan takertumista. Heidän kommunitaariset ihanteensa saattoivat olla fantasioita. Heidän kapinalliset salaliittonsa saattoivat olla tyhmänrohkeita. Mutta he elivät keskellä näitä akuutteja sosiaalisia muutoksia, me emme. Heidän pyrkimyksensä olivat järkeviä heidän omien kokemustensa valossa; ja jos he olivat historian uhreja, he jäävät, oman elämänsä tuomitsemina, uhreiksi.

Ainut arvosteluperustemme ei tulisi olla se, ovatko henkilön teot oikeutettuja tulevien tapahtumien valossa. Emmehän ole sosiaalisen evoluution päätepiesteessä itsekään. Saatamme löytää teollisen vallankumouksen tuhoon tuomituista ponnistuksista uusia näkökulmia sosiaalisiin ongelmiin joita emme ole vielä onnistuneet ratkomaan. Lisäksi, teollisen vallankumouksen aikakausi vaatii huomiota juuri nyt kahdesta syystä. Ensinnäkin, se oli ajanjakso jolloin kansanjoukkojen liike arvosti erittäin suuresti tasa-arvoa ja demokratiaa. Vaikka me usein kerskumme demokraattisesta elämäntyylistämme, näiden kriittisten vuosien tapahtumat unohdetaan tai ohitetaan liian usein. Toiseksi, suurin osa maailmasta kamppailee vieläkin teollistumisen ja demokraattisten instituutioiden muodostamisen kanssa. Useat maat ovat nyt vastaavassa tilanteessa kuin me teollisen vallankumouksen aikana. Taistelut jotka hävittiin Englannissa silloin voitaisiin ehkä voittaa Aasiassa tai Afrikassa nyt.

Lopuksi anteeksipyyntö skotlantilaisille ja walesilaisille lukijoille. Olen jättänyt nämä tarinat huomiotta, en koska väheksyisin niitä vaan koska kunnioitan niitä. Koska luokka on kulttuurinen siinä missä taloudellinenkin ilmiö, olen varonut yleistämästä asioita englantilaisen kokemuksen ulkopuolelle. (Olen käsitellyt irlantilaisia jonkin verran, mutta vain Englantiin tulleita maahanmuuttajia, en Irlannissa eläviä.) Erityisesti Skotlannin historiikki on yhtä dramaattinen ja piinattu kuin omamme. Skotlannin jakobiinien agitaatio oli kiihkeämpää ja urhoollisempaa. Mutta Skotlannin tarina on merkittävästi erilainen. Calvinismi ei ollut sama asia kuin metodismi, vaikkakin on vaikea sanoa kumpi oli pahempi 1800-luvun alussa. Englannissa ei ollut samanlaista maalaisväestöä kuin Ylämaiden

siirtolaiset. Populaarikulttuurit olivat myös kovin erilaisia. On mahdollista pitää Englannin ja Skotlannin kokemuksia erillisinä ainakin 1820-luvulle saakka, sillä kauppaliitot ja poliittiset kytkökset olivat kestäättömiä ja kehittymättömiä.

Viitteet:

[i](#) Pilgrim's Progress on tunnettu amerikkalainen kirja, joka kertoo pyhiinvaeltajan matkasta kohti metaforista taivasta.

[ii](#) Messiaanisen uskonnollisen liikkeen johtaja.

Johson-Forrest -tendenssi ja luokkatutkimus

Lauri Lahikainen

Ukrainalainen emigrantti Raya Dunayevskaya (Forrest) ja Trinidadista Ison Britannian kautta Yhdysvaltoihin päätynyt C.L.R. James (Johnson) perustivat Johnson-Forrest -tendenssinä tunnetun järjestön erottuaan poliittisten erimielisyyksien takia trotskilaisesta työväenpuolueesta (SWP). Tendenssi halusi erottaa käsityksistä, joiden mukaan Neuvostoliitto ja muut "sosialistiset" valtiot olisivat olleet työväenvaltioita - edes degeneroituneita sellaisia. Sen sijaan he alkoivat ensimmäisten joukossa puhua valtiokapitalismista "sosialististen" valtioiden yhteydessä. Projekti jäi lyhytikäiseksi. Vuonna 1953 James karkotettiin Yhdysvalloista Englantiin, minkä jälkeen ryhmä hajosi Jamesin ja Dunayevskayan erimielisyyksien takia vuonna 1955.

Johnson-Forrest -tendenssi mainitaan poikkeuksesta edelläkävijänä ja innovaattorina puhuttaessa työläistutkimuksesta. Kuuluisin ryhmän tutkimustyöstä syntynyt teksti oli pamfletti *The American Worker*. Pamfletti koostuu kahdesta osasta.

Ensimmäisessä elämäkerrallisessa osassa työläinen (sala)nimeltään Paul Romano kertoo työstään autotehtaassa, tehtaassa syntyvistä suhteista muiden työläisten välillä sekä työn, vapaa-ajan ja perhe-elämän ristiriitaisuuksista. Toisessa teoreettisessa osassa Johnson-Forrest -tendenssin kolmantena perustajajäsenenä pidetty Grace Lee (myöhemmin Lee-Boggs, pamfletissa salanimellä Ria Stone) analysoi Romanon kertomusta marxilaisen teorian näkökulmasta.

Pamfletissa kuvataan tehdastyöläisen elämää tehtaassa subjektiivisesta näkökulmasta. Tehdas tunkeutuu työläisen ihohuokosiin asti. Jatkuva altistuminen öljylle aiheuttaa tulehtuneita finnejä ja paiseita. Niinkin arkisesta ja intiimistä asiasta kuin vessassa käynnistä tulee ongelma, koska tuotantoa aikataulutettaessa ei ole otettu huomioon tällaisia inhimillisiä tarpeita.

Paul Romano kertoo sekä työprosessista sinänsä että myös siihen liittyvästä subjektiivisesta ristiriidasta. Työläinen haluaa tehdä työnsä kunnolla ja kokee ylpeyttä hyvin tehdystä työstä, mutta on kuitenkin täysin alistetussa asemassa. Työnjohtajapuoli ei näyttäydy vain työhön pakottajana, vaan myös varsinaisen työn häiritsijänä. Huono johto ja mielivaltaiset kontrollit estävät työläistä tekemästä työtään kunnolla. Työläisten spontaani luovuus itseasiassa tehostaisi tuotantoa vapaaksi päästyään. Romano kertoo, miten turhautuessaan työläiset keksivät useita keinoja, joilla työstä tulisi tehokkaampaa ja mielekkäämpää. Tämä on kuitenkin ristiriitaista, sillä samalla heidän riistonsa lisääntyisi ja tehostuisi. Tätä puolta Ria Stone analysoi marxilaisen vieraantumisteorian kautta.

Työläisen kokemuksen ja työläisten suhteiden lisäksi Romano kertoo myös johdon strategioista, joilla pyrittiin kanavoimaan ja hillitsemään työläisten kapinaa tehtaassa. Näitä olivat esimerkiksi kuuden kuukauden koeaika, joka mahdollisti epätoivottujen elementtien pois potkimisen ajoissa, sekä "prekaarit" työsuhteet kauan ennen kuin sanasta tuli muodikas. Työnjohto pyrki myös säilyttämään kontrollin työprosessista levittämällä huhuja työn organisaation muutoksista pitääkseen työläiset varpaillaan, järjestämällä virkistystoimintaa ja kilpailuja sitouttaakseen työntekijöitä ja pitä-

mällä eräänlaista suosikkijärjestelmää.

Muita tutkimuksen metodeja *The American Workerin* kerronnallisuuden lisäksi olivat dokumentoidut keskustelut sekä ns. etnografinen metodi (paremman termin puutteessa). Hyvä esimerkki dokumentoidusta keskustelusta on vuonna 1951 käyty *On the Woman Question, an Orientation*. Keskustelussa pohditaan sukupuoli- ja rotukysymysten merkitystä vallankumouksellisen toiminnan ja sosialistisen politiikan kannalta. Keskustelussa sekoittuvat naisten tuotannollisen aseman teoreettinen kartoitus sekä naisten ja miesten omat kertomukset elämästään.

Etnografinen metodi tuli käyttöön puolivahingossa C.L.R. Jamesin elämäntilanteen vuoksi. James viipyi Yhdysvalloissa pitkään laittomasti viisuminsa mentyä umpeen. Lisäksi hän oli jatkuvasti rahapulassa. Näistä syistä hän päätyi viettämään joitakin kuukausia hanttihommissa nevadalaisella lom ranchilla keskellä erämaata. Opettajaperheen vesa ja toimittaja joutui ensi kertaa "oikeisiin töihin" sekä orgaaniseen kontaktiin työläisten kanssa. Ranchille hanttihommiin palkattu henkilökunta koostui siirtolaisista, mustista, intiaaneista... Kokemuksiaan ranchilla James dokumentoi kirjeenvaihdossaan. Kirjeistä tuli yksi tärkeä lähde Johnson-Forrest -tendenssin teoreettisessa projektissa sekä sen jäsenten myöhemmissäkin kirjoituksissa.

Toisen kerran James päätyi dokumentoimaan oloja Yhdysvalloista karkotettavien vankilasaarella Ellis Islandilla vuonna 1953. Tästä kokemuksesta tuli Jamesin Herman Melvilleä käsittelevän kirjan *Mariners, Renegades and Castaways: The Story of Herman Melville and the World We Live in* viimeinen luku. Kirjassa kietoutuvat yhteen analyysi Melvillen tuotannosta, amerikkalaisen yhteiskunnan ja ihmisen luonteesta, kapitalismista, työstä ja vastarinnasta. Ellis Islandia käsittelevä luku sitoo analyysin Jamesin omakohtaiseen kokemukseen vankilasaarella, jonka asujaimisto koostui ympäri maailmaa tulleista laittomista siirtolaisista, poliittisen toiminnan tai rikosten takia karkotettavista vangeista. Toisaalta *Mariners, Renegades and Castaways* pohjaa Jamesin eri opintopiireissä käymiin keskusteluihin Melvillestä. Kirja ennakoii erilaisia opintopiirejä organisoitumisen ja liikkeen itseymmärryksen muodostamisen välineinä - viimeisin esimerkki näistä on tietenkin uuden yliopistoliiikkeen autonomiset opinto- ja lukupiirit.

Johnson-Forrest -tendenssin tutkimustyön voi tiivistää pyrkimykseksi ylittää yhteiskunnallista työnjakoa intellektuellien ja proletaarien välillä, henkisen ja ruumiillisen työn ja ennen kaikkea teorian ja käytännön välillä. Teoksessa *State Capitalism and World Revolution* (1950) James, Dunayevskaya ja Grace Lee kirjoittavat:

Porvarillinen rationalismi on päätenyt stalinistiseen yhden puolueen byrokraattishallinnolliseen Suunnitelman valtioon. Kauhistuessaan tätä rationalismia ja proletaarista vallankumousta keskiluokat turvautuvat fasismin barbariaan. Antistalinistiset ja antikapitalistiset pikkuporvarilliset intellektuellit - jotka ovat sen absoluuttisen työnjaon uhreja, joka vallitsee henkisen ja ruumiillisen työn välillä - eivät tiedä mihin mennä tai mitä tehdä. Koska he eivät kykene hakemaan olemassaololleen perustaa modernista proletariaatista, he kääntyvät sisäänpäin tehden itsetuhoista itseanalyysejä omasta eristyneisyydestään, vieraantumisestaan ja päättämättömydestään. Hekin käyttävät hyväkseen hegeliläistä dialektiikkaa ymmärtäen sen yksilöllisenä loputtomana kamppailuna affirmaation ja negaation, myöntämisen ja kieltämisen välillä.

Nämä intellektuellit tuntevat modernin maailman kaikkein parhaiten, sillä he tuntevat koko inhimillisen kulttuurin menneisyyden. Saavutettuaan sen, mitä Hegelin idealismi kutsui absoluutiksi, on heillä käynnissä ennennäkemätön teoreettinen hajoamistila. Ranskassa tämä hajoamistila on ottanut kirjallisen liikkeen muodon, eksistentialismin. Amerikassa se ilmenee hullautumisena psykoanalyyysiin, joka hapuilee kaikkiin yhteiskunnan kerroksiin, mutta kaikkein eniten urbaanien, herkkien ja kultivoituneiden intellektuellien luokkaan. Saksassa intellektuellit eivät osaa valita kristillisen humanismin ja psykoanalyyysin väliltä: onko Saksan katastrofin alkusyytä syyllisyys vai sairaus? Tämä on täydellistä järjettömyyttä, yhteiskunnan hajoamista, yhteiskunnan, jolla ei ole arvoja eikä

perspektiiviä, loppuhuipentuma satojen vuosien työnjaosta filosofien ja proletaarien välillä.

Aikansa työväenliikkeessä varsin marginaalinen joukko ei luonnollisesti voinut ylittää intellektuellien ja proletaarien kuilua mitenkään laajassa mielessä. Johnson-Forrest -tendenssin kehittämät työläistutkimuksen metodit eivät koskaan päätyneet kovin laajalti työväenliikkeen käyttöön, vaikka huomattavia poikkeuksiakin on. 1970-luvulle tultaessa intellektuellien (varsinkin opiskelijoiden) ja työläisten eroa lähestyttiin allianssipolitiikan keinoin - malliesimerkkinä tästä Ranskan vuoden 1968 liikehdintä - sen sijaan, että olisi pyritty ylittämään ero käytännössä yhteistutkimuksen keinoin. Feministinen liike sen sijaan otti vastaavat metodit laajalti käyttöön ja kehitti niitä edelleen. Esimerkiksi *The American Workeria* vastaavia kirjoituksia on useampia. Kokonaan uusi tutkimuksen metodi oli saksalaisten sosialistifeministien (mm. Frigga Haug) kehittämä muistelutyö.

Nyt työläistutkimus on jälleen ajankohtaista. Intellektuellin ja proletaarin, henkisen ja ruumiillisen työn välinen työnjako ei enää tunnu samalla tavoin absoluuttiselta kuin Jamesin, Dunayevskayan ja Leen kirjoittaessa 1940- ja 50-lukujen taitteessa. Huhut tämän jaon purkautumisesta ovat toki vahvasti liioiteltuja. Työnjako kuitenkin muotoutuu eri tavalla nykykapitalismissa eikä yksi työläinen ole yksiselitteisesti henkisen ja vain henkisen tai ruumiillisen ja vain ruumiillisen työn tekijä. Työläistutkimus, militanttitutkimus, yhteistutkimus - rakkaalla lapsella on monta nimeä - olisi keino selvittää myös työnjaon uusia muotoja sekä tutkia ja kehittää uusia kamppailuja.

Campus Commune

Lauri Lahikainen & Antti Ronkainen

Uuden yliopistolain vastustuksesta syntynyt yliopistoliike on toiminut valtakunnallisesti alkuvuoden ajan. Nyt on kuitenkin tarkemman reflektion aika. Uskomme, että liike kehittyy dokumentoimalla, tutkimalla ja jakamalla yhdessä onnistumisiaan, epäonnistumisiaan ja kokemuksiaan.

Yliopistoliike on osallistunut aktiivisesti keskusteluun yliopistojen nykytilasta ja tulevaisuudesta esimerkiksi valtaamalla yliopistoja, järjestämällä mielenosoituksia, seminaareja ja paneelikeskusteluja sekä kirjoittamalla mielipidekirjoituksia, pamfletteja, manifesteja ja yhteiskunnallisia analyyseja. Yliopistoliike on synnyttänyt spontaanisti uusia organisoitumisen muotoja ohi ainejärjestöjen, ylioppilaskuntien ja yliopistojen sisäisten päätöksentekuelimien. Nämä organisaatiot ovat syntyneet sen muotoisiksi, mikä on tuntunut toimijoiden halujen, tarpeiden ja objektiivisten olosuhteiden perusteella loogiselta.

Lähtökohdan yliopistoliikkeiden kaltaisten spontaanien yhteiskunnallisten liikkeiden tutkimukseen tarjoaa työläistutkimus. Kuuluisin esimerkki työläistutkimuksesta on Marxin *La Revue socialiste* vuonna 1880 laatima kysely ranskalaisen proletariaatin olosuhteista.ⁱ Marxin tutkimus oli irtiotto perinteisestä työnsosiologisesta tutkimuksesta, sillä kysymyspatteristolla pyrittiin pelkän informaation mekaanisen keräämiseen sijaan myös aktivoimaan tutkimuskohteita ajattelemaan ja kyseenalaistamaan oma yhteiskunnallinen todellisuutensa.

Työläistutkimuksen pyrkimyksenä on aktivoida tutkimusasetelmaa "yhteistutkimukseksi" niin, että perinteinen jako tutkija-subjektin ja tutkimuskohde-objektin välillä murenee.ⁱⁱ Tavoitteena on yhdessä tutkittavien kanssa lisätä tietoisuutta ja toimintamahdollisuuksia. "Neutraaleissa" normaalitieteissä kysymys tämänkaltaisesta aktiivisesta pyrkimyksestä yhteiskunnalliseen muutokseen sivuutetaan, samoin kuin kysymys siitä, palveleeko tutkimus yhteiskunnallisia valtasuhteita. Alistussuhteiden uusintamisen sijaan työläistutkimuksen pyrkimyksenä on, että tutkimuskohteet/tutkijat saisivat tutkimuksesta sellaista konkreettista ymmärrystä ja tietoa, joka auttaisi heitä näkemään ja tunnistamaan mahdollisia toiminnan malleja joilla parantaa omia elinolosuhteitaan ja yhteiskunnallista asemaansa.

Campus commune -tutkimuksessa pyritään niin ikään tutkimuksen näennäisen neutraliteetin sijaan tarkoitushakuisesti lisäämään yliopistoliikkeen itseymmärrystä ja sitä kautta toiminnan jatkuvuutta entistäkin aktiivisemmin ja vaikuttavammin. Vaikka lähtökohtamme on kysely, pyrimme jaetun itse-reflektion kautta vastaavankaltaiseen kehitykseen. Vastauksia kyselyyn ei ole tarkoitus kerätä yksittäisiltä toimijoilta ja tuottaa näin esimerkiksi tilastollista tietoa. Sen sijaan olemme pyytäneet liikkeen verkostoja muodostamaan vastauksensa kollektiivisesti. Näillä organisaatioilla on meille samanlainen merkitys kuin Pariisin kommuunilla oli Marxille.

OPIKELIJALIIKEKYSELY

Tällä kyselylomakkeella haluamme kartoittaa uuden opiskelijaliikkeen tilannetta. Tarkoituksena on luoda yhteyksiä kansallisiin ja kansainvälisiin toimijoihin, sekä jakaa kokemuksia ja vinkkejä organisoitumisen ja toiminnan muodoista. Uskomme myös, että näiden kysymysten pohtiminen lisää yliopistoliikkeen itseyttä. Kysely on lähetetty valtakunnallisesti kaikkiin suomalaisiin kaupunkeihin, joissa yliopistotoimintaa on esiintynyt sekä kansainvälisille opiskelijaliikkeille.

Ryhmät voivat toki itse päättää, miten vastaavat kysymyksiin, mutta ehdotamme, että kyselylomakkeen täyttämiseen ja vastauksista keskustelemiseen käytettäisiin noin 20-40 minuuttia jossakin kokouksessanne. Vastaukset voivat olla ranskalaisin viivoin.

Jos vastauksissanne on joitakin asioita, jotka haluatte kertoa muille aktiiveille, mutta ette halua niitä julkiseen levitykseen, merkitkää nämä kohdat vastauksistanne hakasulkuihin. Vastausten pohjalta työstetään yksi tai useampia artikkeleita, jotka julkaistaan mahdollisuuksien mukaan eri medioissa. Vastauksien pohjalta koottava aineisto tulee olemaan vapaasti eri kaupunkien toimintaryhmien käytössä.

LIIKKEEN LÄHTÖKOHDAT

1. Milloin ja miten organisoituminen ja toiminta alkoivat?
2. Mikä toimintanne motivoi? Mikä sai teidät liikkeelle ja mikä saa jatkamaan?
3. Minkälaista toimintaa olette järjestäneet, esim. tempaukset, lukupiirit, kirjoittaminen jne.?
4. Millainen suhde liikkeellä on ollut opiskelijoiden edustuksellisiin elimiin kuten ylioppilaskuntaan? Miksi liike ei ole järjestäytynyt näitä kanavia pitkin?

ORGANISOITUMINEN

1. Minkälaisia suhteita ryhmällemme on muihin yhteiskunnallisiin toimijoihin/järjestöihin/puolueisiin/liikkeisiin?
2. Minkälaisia organisoitumisen muotoja olette kokeilleet?
3. Mikä organisoitumisessa on onnistunut ja vastaavasti ei ole onnistunut?
4. Minkälainen liikkeen kokoonpano on ollut? Minkälaisessa määräsuhteessa liikkeessä on henkilökunnan jäseniä ja opiskelijoita? Onko opiskelija/henkilökunta-status näkynyt toiminnassa, toimien jaossa tms.?
5. Oletteko organisoituessanne joutuneet kohtaamaan eroja tai ristiriitoja liikkeessä toimivien opiskelijoiden ja muiden yliopistolaisten asemien välillä? Miten olette yrittäneet ylittää näitä?

MITÄ ON TEHTÄVÄ?

1. Mikä on mielestänne olennaisinta uudessa yliopistoliikkeessä?
2. Mitä seuraavaksi on tehtävä?
3. Minkälaisena näette liikkeen tulevaisuuden?

Kyselyyn voi vastata ja sitä voi kommentoida sähköpostiosoitteeseen [campuscommune\(at\)gmail.com](mailto:campuscommune(at)gmail.com)

Viitteet:

i Karl Marx: *A Worker's Inquiry*. <http://www.marxists.org/archive/marx/works/1880/04/20.htm>

ii Marta Malo de Molina: *Työläistutkimus ja yhteistutkimus*. <http://megafoni.kulma.net/index.php?art=370>

Arvostus ja vastarinta

- Beverley Skeggsin haastattelu

Käännös: Mikko Jakonen

Minulla oli kunnia tavata Beverley Skeggs tätä haastattelua varten Tottenham Court Roadilla Paperchasen kahvilan mukavissa nojatuoleissa, cafe latten parissa. Professori Beverley Skeggs on eturivin brittiläinen yhteiskuntaluokan asiantuntija, ja hänen laaja tuotantonsa on korvaamaton resurssi kenelle tahansa feministille, joka on kiinnostunut sukupuolen, kulttuurin ja symbolien yhteisvaikutuksesta, kun identiteettejä rakennetaan, vakiinnutetaan ja haastetaan. Haastattelun litteointi ei tee oikeutta professori Skeggsin innokkuudelle, välittömyydelle, huumorille ja lämmölle, jotka tekivät haastattelukokemuksesta erittäin miellyttävän ja informatiivisen.

Chameleon: Voisitko kertoa intellektuaalisesta taustastasi, projekteista, joissa olet ollut mukana ja joiden parissa toimit tällä hetkellä.

Beverley Skeggs: Aloitin tutkimukseni esittämällä feministisen haasteen kaikille vahvoille ideologiateorioille 1980-luvun alussa. Näitä teorioita esittivät esimerkiksi Louis Althusser, jonka mukaan ihmiset hyväksyvät aina ideologiset asemat, joihin heidät on asetettu eräänlaisen interpellaation kautta. Halusin vastustaa tuota ajatusta, koska tiesin vaistomaisesti, että se oli väärä, olinhan kasvanut yhdessä työväenluokkaisten naisten kanssa. Halusin sanoa, että näin ei tapahdu välttämättä, ehkä ihmiset tekevät ideologisten positioiden kanssa jotain muuta. Se oli siis eräänlaista vastarintaa, luulisin että myös metodologisesti, mutta kysymys oli myös siitäkin, että olin kiinnostunut näkemään mitä todella tapahtuu. Lisäksi olin kiinnostunut asioista teoreettisesti. Se oli luultavasti alku tälle viehtymykselleni - vastarinnan kautta - näihin voimakkaisiin, yleensä ranskalaisiin miesteoreettikkoihin.

Kuljin pitkän matkan löytääkseni Marxin, jonka kirjoitukset alkoivat selittää elämäni, ja rakastin sitä. Olin kuusitoista tuolloin ja se oli mahtavaa, tein nollatason sosiologiaa ja se oli loistavaa, aivan loistavaa. Ja sitten paljon myöhemmin yliopistossa tutustuin Bourdieuhun ja Foucault'hon. Mielestäni sain loistavan yliopistokoulutuksen Yorkissa. Koulutus laajensi näkökulmaani, mutta en kuitenkaan koskaan ajatellut, että se olisi selittänyt kaiken. Ajattelin aina, että ne ovat loistavia ajatuksia, mutta että täytyy tietää enemmän, täytyy tietää, kuinka ne toimivat. Mielenkiintoista näissä teorioissa on, että ne ovat suunnattoman spekulatiivisia teorioita ja siksi tahdoin nähdä, vaikken olekaan empiristi, mutta halusin vain tietää, kuinka ne toimivat. Voisivatko ne toimia? Voitaisiinko ne laittaa käytäntöön?

Tiedän monien ihmisten sanovan, että niin ei voi tehdä, että noita teorioita ei ole tarkoitettu siihen. Mutta minä ajattelen, että jos tahdotaan nähdä toimiiko ideologia, täytyy katsoa, ja siten ideologia todellakin nähdään siinä, mitä ihmiset sanovat ja kuinka he käyttäytyvät. On mielenkiintoista, että nuo varhaiset teoriat ovat edelleen hyvin, hyvin voimakkaita.

Uusi tutkimus, jota teen yhdessä Helen Woodin ja Nancy Toomin kanssa, kiinnittää huomion tosi-tv:seen ja siihen kuinka tosi-tv tuottaa luokkaa, uusia luokkasuhteita itsen kertomisen kautta, kun ihmiset pakotetaan performoimaan, dramatisoimaan itseään hyvin erityisillä tavoilla. Se on dynaaminen prosessi. Me väitämme, että kyseessä ei ole eri tasoilla pelaamisen kenttä; vaan pikemmin-kin itsen esittäminen ja kertominen tapahtuu esittäjien käytössä olevien resurssien mukaisesti. Osallistujat paljastetaan, heitä nöyryytetään, myös häpäistään, vaikkakin välillä nauretaan kovasti ja siitä päästään yli, joten en sano, että tosi-tv on kokonaan paha. Kuten eräs ystävä sanoi, olen varmaankin maailman ainoa ihminen, joka katsoo nämä kaikki, kaikki sarjat, kaikki ohjelmat, joka ikisen tätä tutkimusprojektia varten. Olen alkanut vihata niitä, mutta olen sen seurauksena palannut ideologian käsitteeseen.

Käynnissä on jotain todella kieroutunutta ja se koskee luokan tuottamista uudella tavalla symbolisen arvon ja moraalisuuden kautta. On ihmisiä, jotka eivät osaa esittää omaavansa oikeaa kulttuurista, oikeaa tapaa sanoa asioita ja yhtäläillä tuntea oikeita tunteita. Ihmiset avautuvat yhä enemmän ja enemmän ja heidän odotetaan tuntevan oikein. Tutkin tunnetta arvona ja oikeanlaisten tunteiden luomista luokan rakentamisessa.

Rakastan Bourdieuta hänen luokka-analyysinsä, hänen kulttuurisen pääoman analyysinsä vuoksi, mutta luulen, ettei hän todella osaisi käsitellä sukupuolta (*gender*), eikä varsinkaan seksuaalisuutta, koska hänen selityksensä on eräällä tavalla tyypillinen ranskalainen selitys sille, kuinka voimakkaat tekevät maailmasta omien intressiensä mukaisen. Hän ei osaa selittää, kuinka ihmiset omaksuvat seksuaalisuuden ja mitä he tekevät sille. Ainoa kerta - ja se on mielestäni todella traagista itse asiassa - kun hän yritti käsitellä seksuaalisuutta ja sukupuolta oli *The Weight of The World* -teoksessa, joka on metodologisesti katastrofaalinen, koska se on niin totaalisen huonosti editoitu, tai se vaikuttaa editoimattomalta. Siinä ei ole mitään edellytyksiä kunnolliseen feministiseen tai sosiologiseen metodologiaan: Kuinka toiti esiin nämä kuvaukset? Miksi he sanoivat tämän teille? Mikä diskurssi on tämän takana? Kokonaisuuden läpi ei kulje minkäänlaista diskurssianalyysiä, joten silloinkin kun hän yrittää nähdä mitä tapahtuu, hän ei sittenkään näe, ja sitten hän kuoli, surullista kylä.

Olen hänelle paljon velkaa, mutta sukupuolen ja seksuaalisuuden välistä ambivalenssia hän ei vain kykene mielestäni ymmärtämään. Emily Martin esittää tärkeän väitteen, jonka mukaan sukupuoli toimii ambivalentisti, koska se kulkee niin monien paikkojen tai sijojen kautta, ei ideologisen asemoiminnan kautta. Voimme muuttaa sitä, kuinka teemme sukupuolta jossain tiettyssä paikassa, mutta meidän täytyy taas tehdä se toisin jossain toisessa paikassa, ja tietysti kaikki päättyy lopulta äitiyteen ja perheeseen.

Ensimmäinen projektini käsitteli koulutusta (*further education college*) ja naisia, jotka olivat siellä hoitokursseilla, koska he eivät voineet tehdä mitään muutakaan. *Formations of Class and Gender*¹ oli tuon projektin tulos. Käytin Bourdieuta, käytin symbolista koskevia mediateorioita, mutta liitin ne etnografiaan. Tuohon kirjaan vaikutti paljon varhainen Birminghamin CCCS:n² media-analyysi, kuten David Morley. Tutkimuksessani olen aina ollut kiinnostunut symbolisesta ja tavasta, jolla ihmiset käyttävät hallussaan olevia resursseja.

Niin, jopa aivan alkuvaiheessa, Pierre Bourdieu veti minua puoleensa, koska hänen työssään on kyse nimenomaan symbolisesta erottautumisesta. Minusta tuntuu edelleenkin, että tämä asia puuttuu monesta feminisistisestä teoriasta, mutta on erittäin tärkeä tutkimukselleni. Se on kuilu sen välillä, kuinka elämme elämäämme, kuinka asiat asentuvat meihin ideologisesti tai valtion säädösten välityksellä ja kuinka tämä välitys tapahtuu symbolisen kautta. Juuri tämä välitysprosessi antaa ja ei anna ihmisille arvon. Minun kritiikkini Bourdieuta kohtaan on se, että hän ei todella selitä uudelleen arvottamisen (*revaluation*) prosessia, joten jos olet työväenluokkainen ja nainen, et voi Bourdieun tapauksessa voittaa. Et pääse sisään pelin varsinaisiin sääntöihin, jotta sinusta voisi tulla todella voimakas. Kaikissa väärintunnistamisen muodoissa on lopulta kysymys siitä, että sinun kyky-

si tunnistetaan väärin. Minusta hän ei anna tarpeeksi arvoa sille, kuinka me teemme asioita itse sen avulla, mitä meillä on.

Siirryin sitten eteenpäin seksuaalisuutta, väkivaltaa ja tilaa koskevaan projektiin yhdessä lakiteoreetikko Les Moranin, kriminologi Kare Corteenin ja kirjallisuusteoreetikko Paul Tylerin kanssa. Meillä oli hyvä monitieteinen tiimi. Se oli hyvä yhdistelmä. Me väittelimme paljon, koska ihmisillä oli erilaisia intressejä. Siinä olin minä, heteronainen, Les, homomies, Paul, jota voitaisiin kuvailla parhaiten *queeriksi*, ja Karen, joka on lesbo. Näin artikuloitui ja nousi esiin hyvin erilaisia mielenkiinnon kohteita koskien seksuaalipoliittikkaa käsitteiden *queer* ja homo kautta. Oliko Manchesterin homokylä, luodessaan tilaa homoille, lisännyt homojen ja lesbojen turvallisuutta? Liitin sitten mukaan heteronaiset, koska monet heteronaiset olivat käyttäneet tuota tilaa kirjaimellisesti ollakseen turvassa. Että he voisivat mennä ulos ja pitää hauskaa ilman sitä kaikkea heteroseksuaalista häirintää, jota he kokivat muualla Manchesterissa tai omissa kaupungeissaan. Heteronaiset olivat todellakin tuossa tilassa läsnä, heitä oli 13 prosenttia koko ryhmästä, mutta he olivat yleensä vain tiettyissä baareissa. Me etsimme liittoutumia, joita syntyi heteronaisen ja gay-miesten välillä, lesbojen ja heteronaisen välillä.

Tästä sukeutui iso juttu naiseudesta, eikä ihme. Tarkastelin tätä yhdessä lempiartikkeleistani, nimeltään *The Toilet Paper*³, jossa analysoin mitä naisten välillä tapahtuu vessoissa. Se käsitteli kulttuuristen muodostumien eroa, sitä kuka pystyi luomaan suhteita. Se koski myös elämäntapaa.

Heteronaiset halusivat omaa tilaa kylässä. Se oli todella valaiseva projekti, jossa näimme, missä väkivalta tapahtuu ja kuka altistuu väkivallalle. Yksi tärkeä tulos oli, että ihmiset altistuvat väkivallalle, kun eivät näytä oikealta. Heteronaiset joutuivat hakatuiksi linja-autoissa paluumatkalla homokylästä, jos he näyttivät lesboilta.

Painotimme paljon visuaalisuutta tutkimalla homojen "näkyvyyteen" liittyvän politiikan paradokseja ja ambivalensseja. Jos sitä ajattelee, niin kaikki homojen ja lesbojen poliittiset kampanjat ovat pyrkineet tekemään homoista ja lesboista näkyviä, jotta he voisivat esittää vaatimuksia valtiolle, esimerkiksi ajankohtaisessa avoliittoasiassa. Me tutkimme todellisia ongelmia joita tähän on sisäänrakennettu: kun kerran vaaditaan näkyvyyttä koetaan mitä todennäköisemmin väkivaltaa, koska kyse on vallasta. Kyse on hegemoniasta. Ihmiset yrittävät pitää sinut siinä asemassa, jossa he haluavat sinut nähdä ennemmin kuin antavat sinulle pääsyn noihin valtion resursseihin.

Bourdieu oli erittäin hyödyllinen tuolle projektille mitä tulee makuun, sillä erottautumiset homokylässä toteutuvat maun kautta. Me kysyimme "Miksi käynte siellä ja siellä" ja he vastasivat: "No, en näyttäytyisi kuollaksenikaan siinä baarissa!"

Bourdieu ei ollut niinkään avuksi seksuaalisuuden ymmärtämisessä. Koska jälleen kerran seksuaalisuus, kuten olemme erityisesti *queer*-teoreetikoilta oppineet, on jotain, mikä on erittäin, erittäin ambivalenttia - kyse on kirjaimellisesti yrityksestä positioida ja pitää ihmiset seksuaalisesti alistettuina hyvin erityisellä tavalla. Joten jos ajattelet seksologian historiaa, tyypittelyjä, luokitteluja, tietäen jokaisen erityisen käytännön, *queer*-teoreetikot pelaavat tämän kanssa, he haastavat sen ja repivät sen todellakin hajalle.

Positioinnin sijasta he itse asiassa haastavat koko positioinnin perustan symbolisesti, kuten Bourdieun sanoisi - Judy Butlerin ja Bourdieun välillä on hyvä keskustelu koskien symbolista. Keskustelusta voidaan nähdä, että he ovat itse asiassa aika samankaltaisia joissain asioissa, mutta Judy käsittelee re-signifikaatiota, re-signifikaation mahdollisuutta ja rajallisuutta.

Seksuaalisuusprojektissa tutkimme näkyvyyden merkitystä politiikassa ja minkä tahansa *queer*-politiikan suhdetta valtioon. Me tutkimme, kuinka väitteet väkivaltaisesta hyväksikäytöstä, jota tapahtuu monille homoille ja lesboille, ovat jotain mitä he voivat käyttää resurssina siinä mielessä, että

he voivat sanoa meidän tarvitsevan suojelua, huolenpitoa ja niin edelleen. Tutkimme, miten näkyvyyskampanjat tekevät ihmiset paljon haavoittuvammiksi, mikä tarkoitti sitä, että ne antoivat heille mahdollisuuksia mutta sitten altistivat heidät yhä enemmän väkivallalle. *Two Point Circlesta* Washingtonista on olemassa hyvä tutkimus, jossa homojen hakkaaminen nousi huippuunsa, koska homomiehistä tuli julkisesti niin näkyviä. Näistä keskusteluista tuli erittäin merkityksellisiä koskien sitä, kenet näemme, ja kenet näemme missäkin arvossa.

Joten keskityn pohtimaan nimenomaan arvoa: kuinka ihmiset arvotetaan ja kuka arvottaa? Tosi-tv:ssä niin tekevät tietyt ihmiset, koska he haluavat työtä tv:stä mutta eivät saa kunnollisia dokumentaristin töitä. Kaikki ihmiset, joiden kanssa puhuimme, jotka tekevät näitä ohjelmia, sanoivat aina, että "tekisin mieluummin dokumenttia; tekisin paljon mieluummin tutkivaa journalismia". Toisin sanoen he tekevät noita ohjelmia tv:n muuttuvien olosuhteiden takia ja he tekevät niitä koska ne ovat halpoja ja vetävät ihmisiä mukaan, koska he tarvitsevat suuria yleisöitä saadakseen seuraavan työn.

Väittäisin, että kaikki uudet tavat esittää ihmiset erilaisina "arvoina" tukeutuvat uskomattomaan työjärjestelmään, joka on itse asiassa riippuvainen kokonaisen hankaliin työolosuhteisiin päätyneen luovan keskiluokan muodostumisesta.

Tällaista teen tällä hetkellä.

Chameleon: Joten sinulle ihmiset ovat ensi sijassa luovia toimijoita.

Beverley Skeggs: Ehdottomasti. Olen aina ollut Marxin kanssa samaa mieltä siitä, että ihmiset tekevät historiaa, mutta eivät itse valitsemisissaan olosuhteissa. Aina. Se on imperatiivi, luulisin. Se on tapa, jolla elämme. Se on dynaaminen voima. Olemme osallisina siinä.

Suurin osa ranskalaisista itseä (*self*) koskevista teorioista osoittaa, kuinka meidät on tehty ja kuinka voimat toimivat lävitsemme. Tiettyyn rajaan saakka uskon siihen, uskon, että halu (*desire*) kuljettaa meitä erilaisin tavoin, voimme nähdä erilaisten asioiden voiman ruumiissamme, mutta samaan aikaan myös me itse teemme asioita. Ajattelen erityisesti äitiäni. Hän on hyvin itsepäinen, vastarintainen henkilö, joka sanoo "Ei, en ole sellainen. Ei, en tee sitä!" Tutkimusteni toistuva teema on todellinen vastarinta, kieltäytymisen politiikka. Se on luultavasti peräisin kokemuksistani hyvin hankalien tätien ja äitini kanssa.

Tosi-tv:ssä ihmiset tekevät oman historiansa, mutta eivät valitsemillaan ehdoilla. Tämä osa televisiota on nyt suuri, todella suuri. Se kierouttaa kaiken, jopa *Newsnightin*, joka on kaikkein vakavin dokumenttiuutisohjelma Britanniassa ja on nyt omaksunut tosi-tv:n näkökulman. He laittavat yhden toimittajansa tekemään juttua esimerkiksi siitä, voiko hän olla "vihreä" - siis ympäristöystävällinen - yhden viikon. Tässä joutuu ajattelemaan vain, että "Voi luoja, pidä kiinni lahjomattomuudestasi", mutta niin ei tapahdu.

Kun ajattelen aikaisempaa tutkimustani, minusta tuntuu, että luokalla on aina ollut erityinen merkitys. Silloin kun sain valmiiksi *Formations* -kirjan ajattelin, että en luultavastikaan enää työskentelisi luokan käsitteen kanssa ja sitten aloin kirjoittaa *Class, Self, Culture* -kirjaa⁴, jota alun perin kutsuttiin nimellä *Visible Classifications* (Näkyvät luokittelut).

Siitä tulikin kirja, joka käsitteli pikemminkin keskiluokkaa. Olin aika yllättynyt, todellakin. Tein sen luultavasti siksi, että halusin tietää, kuinka kaikki luokittelusysteemit toimivat sen kautta, kuka voi olla hyvä taloudellinen subjekti, kuka on hyvä poliittinen subjekti ja siirsin vähitellen huomioni kohteen arvostuksesta siihen, mikä koskee asianmukaisuutta tai kunnollisuutta (*proper*), kohti laillisuusnäkökulmaa.

Les Moran, jonka kanssa työskentelin, oli esitellyt minulle nämä mahtavat feministiset lakiteoreetikot kuten Margaret Daviesin. He ovat erittäin mielenkiintoisia mitä tulee siihen, kuinka asianmukaisuus ja kunnollisuus tulevat kirjaimellisesti tuotetuiksi laissa lakiasetusten kautta ja kenen täytyy paljastaa itsensä lain edessä. Jos sinut on todettu epäkelvolliseksi, sanotaan vaikka, että olet prostituoitu mikä on avainesimerkki, sinulla ei ole lain suojaa. Laki ei toimi sinun hyväksesi.

Hän toi minut näihin erittäin kiehtoviin lakiin liittyviin ajattelutapoihin, joiden kautta ajatellaan kelvollisuutta, ja tämä laajeni sitten arvostuksellisuutta koskevaan materiaaliin. Tästä syystä olen nyt kiinnostunut siitä, kuinka suuri osa tosi-tv:stä koskee kelvollisten tunteiden omistamista. Siinä näkyy uskomaton oikeusopillinen ihmisten kasvojen korostaminen. Heitä katsotaan, jotta nähtäisiin, kuinka he tuntevat ja tuntevatko he kelvollisesti, asianmukaisesti. Tämä on se, mistä yritän saada kiinni tällä hetkellä.

Ajattelen myös, että epäkelvon näkyväksi tekeminen on hyvin vahva poliittinen avaus. Se tekee niistä, jotka eivät tiedä kuinka asiat tehdään arvostettavalla, porvarillisella tavalla hyvin epäilyttävän näköisiä. *Jerry Springer* on paras esimerkki ihmisistä käyttäytymässä erittäin, erittäin huonosti. He lyövät toisia ihmisiä. Väkivalta on väärä tunne. Osa ohjelmien kiehtovuutta on se, että emme yleensä todellisessa elämässä vietä niin paljon aikaa katsellen ihmisten tunteita ja jos ihmiset tunteilevat liikaa me katsomme pois, me häpeämme tai jotain vastaavaa. Mutta nyt me voimme voyeristisesti katsella sitä televisiosta. Meille ei ainoastaan näytetä sitä, vaan me saamme tietää juuri sen, miten asioiden pitäisi olla.

Inhoan tosi-tv:tä itseään, tai ollakseni tarkempi, inhoan sitä osaa tosi-tv:stä, joka on tehty huonolla formaattilla, joka on halpaa ja pervoa, ja kysyn itseltäni "Etkö voi löytää toista uhria kiusattavaksi?" Se on aika banaalia, mutta Deleuze sanoo, että se mitä emme voi koskaan tietää, missään kohtauksissa, on se affekti joka tuottuu tuossa kohtaamisessa. Emme voi ymmärtää mikä on syy, mikä on vaikutus ja se aina kiertää, luo, vaikeuttaa ihmissuhteita. Tosi-tv yrittää saada kiinni kaiken tämän ja sanoa "Jos käyttäydyt näin, tuotat huonon tunteen". Eräessä mielessä se on erittäin viettelevää. Se antaa ihmisille mahdollisuuden huonoon psykologiaan ja saa heidät ajattelemaan, että jos he käyttävät näitä tekniikoita, he voivat manipuloida ihmisiä. Äitiyteen liittyvät ohjelmat ovat tässä mielessä avainohjelmia, kuten *Supernanny*. Oletko nähnyt *Supernannyä*?

Chameleon: En.

Beverley Skeggs: Se on todellista huonon käytöksen muokkaamista. Jokaisella on "nurkkansa", joten jos kohtaat huonoa käytöstä, sinun täytyy käyttää menetelmää, ja jos käytät tätä menetelmää, lapsi käyttäytyy kunnolla. Se on ollut niin tehokas, että jotkut tosi-tv-projektiimme haastattelumistani uusista sairaanhoitajista kertovat, että monet äidit tulevat neuvolaan ja kysyvät "No, missä on teidän nurkkanne?" Et voi olla hyvä hoitaja, jos sinulla ei ole nurkkaa. Totta kai päivähoitajat ovat oppineet paljon monimutkaisempaa psykologiaa kursseillaan. Nämä ohjelmat näyttävät vaikuttavan erityisen paljon äiteihin, heidän äitiyteensä ja lapsiin. Ne vaikuttavat paljon vähemmän muihin subjekteihin, joissa on enemmän vastarintaa. Itse asiassa ihmiset näkevät *Jerry Springerin* eräänlaisena vitsinä. En ajattele, että ihmiset ottavat sitä vakavasti.

Chameleon: Katsojat luultavasti uskovat, että "yleisön jäsenet" ovat maksettuja näyttelijöitä.

Beverley Skeggs: Kyllä, täsmälleen.

Chameleon: Silti se vetää heitä jollain tavalla puoleensa.

Beverley Skeggs: Se on spektaakkeli. Se on uskomaton spektaakkeli siinä mielessä, että ne ovat asioita, joita et normaalisti näe. Jos kadulla on tappelu, kaikki katsovat sitä. Emme ole tottuneita niihin. Ohjelmat vertautuvat tähän samalla tavalla siinä mielessä, että ne näyttävät käyttäytymisen

äärirajoillaan.

Chameleon: Onko luokka sinusta vahingollinen luokittelujärjestelmä?

Beverley Skeggs: Epäilemättä. Luokassa on erittäin mielenkiintoista se - olen juuri kokoamassa isoa readeria luokasta parhaista teksteistä joita löydän - että sen kieltämiseen on panostettu niin paljon kansainvälisesti. Tämä kertoo minulle siitä, että sen täytyy olla erittäin tärkeä.

Olin eilen seminaarissa Julkispolitiikan tutkimuksen instituutissa (*Institute of Public Policy Research*), jossa keskusteltiin oxfordilaisen Anthony Heathin uudesta projektista. Hän osoittaa, että vuodesta 1964 vuoteen 2006 melkein sama prosenttiosuus ihmisistä identifioi itsensä joko työväenluokkaan tai keskiluokkaan. Keskiluokkaan itsensä identifioineissa ihmisissä oli pieni muutos, mutta ei niin suuri, jos muistan oikein, se oli 38 prosentista 52 prosenttiin.

Vaikka olemme kokeneet 27 vuotta luokan kieltämistä tässä maassa, siitä lähtien kun Thatcher sanoi, että ei ole olemassa sellaista asiaa kuin yhteiskunta ja että hän tuhoaisi kaikenlaiset voimakaat luokkaorganisaatiot, jotka hän myöhemmin tuhosikin, luokka on silti vielä olemassa, se on vielä läsnä. Ajattelin siis, että se on haitallinen uskomattomana luokittelun systeeminä kaikilla elämän alueilla ja Britanniassa erityisesti maun kautta. Juuri kulttuuri on se, mikä Britanniassa on yhteistä. Kieli, pukeutuminen, koko visuaalinen ulottuvuus on suurin asia. Sitä näkee paljon vähemmän USA:ssa. Sen näkee itse asiassa Ranskassa. Ehkä jopa enemmän, mistä johtuen Bourdieu on erityisen käytännöllinen Englannissa. Ranskalla ja Englannilla on eräänlainen arkipäiväisen luokan mitta, kun taas USA:ssa ja Australiassa on paljon enemmän rahaa, raha merkitsee enemmän kuin kulttuuri.

Se on haitallista, koska se luetaan ruumiista. Jatkuvasti. Jopa sellaiset asiat kuin kuinka ihmiset istuvat, heidän oikeutensa tilan haltuunottoon ja äänimaiseman käyttöön, heidän "äänensä" ovat erittäin tärkeitä. Paljon äänekkäitä ihmisiä. On esimerkiksi korostettu, että kovaääniset työläisnaiset häiritsevät kansakuntaa, vaikka tosiasiallisesti he ovat vain satunnaisesti sellaisia.

Chameleon: Tyttöjen bailuilta.

Beverley Skeggs: Aivan. Kaikilla tavoilla joilla luokka toimii jonkun muun kautta. Talouden kautta, erittäin selvästi, esimerkiksi sellaisilla ehdoilla, että kuka saa työpaikat ja kuka ei, mutta sanoisin myös, että hyvin paljon kulttuurin kautta.

On tehty paljon tutkimusta käänteestä kohti tilannetta, jossa kulttuuri määrittää kuka saa työtä. Joko käytit vuoden yliopiston jälkeen maksaen velkoja työskentelemällä McDonaldsissa mikä ei näytä kovin hyvältä CV:ssä, tai sitten matkustit Libyan ympäri ja pistit pystyyn jonkinlaisen vapaaehtoiskampanjan, jolloin tilanne on päinvastainen.

On myös tutkittu sitä, kuinka kulttuuri saa aikaan suuren eron työsuhteissa. Luokka toimii tällä tavalla uskomattoman haitallisella tavalla, koska se koskee elämän muutoksia ja resursseja. Sen voi nähdä toiminnassa joka päivä.

Valerie Walkerdine on tehnyt jonkin verran erittäin mielenkiintoista tutkimusta, jossa naiset sanovat, "Luokka? Voit huomata sen kilometrin päästä". Hän on työskennellyt tämän idean ympärillä. Ihmiset näkevät sen, he lukevat sitä, he tietävät sen ja toimivat suhteessa toisiinsa ihmisiin sen mukaisesti. Kaikkein intiimeimpiä sosiaalisia kohtaamisia työstetään luokan kautta samalla tavalla kuin kaikkein globaaleimpia, ekonomisia kohtaamisia. Sen kieroutuneisuus, sen jatkuva läsnäolo, toimii niin monella tavalla, välittäen meidän yhteiskunnallisia suhteitamme, meidän kulttuurisia suhteita, meidän tunteellisia julkilausumiamme. Kun olen kasannut *Readeria*, olen nähnyt kuinka kaikki nämä liikkeet kohti kieltäytymistä voidaan jäljittää, mikä todistaa, että luokka on olemassa myös toisella

tavalla ja sen voi nähdä tapahtuvan erityisissä tilanteissa.

Tietyt sosiologiset teoriat, kuten ne jotka Ulrich Beck ja Anthony Giddens ovat laittaneet alulle *New Labourin* arkkitehtuurissa, spekuloiivat yhteiskunnallisia muutoksia ilman mitään evidenssiä. He vain heijastavat niitä poliittisia käytäntöjä, joiden avulla uusliberalistinen yhteiskunnallinen ohjaus pannaan toimimaan. Nämä teoriat on täydellisesti erotettu luokasta.

Yhteiskuntateoreetikkojen ja hallitusten välillä on allianssi, joka on hieman huolestuttava, jos siis ajatellaan Clintonia ja Blairia ja uusliberalismin merkitystä tässä maassa tällä hetkellä. Koulutusvalinnat? No, kuka voi valita? Kenellä on tieto? Kuka voi muuttaa? Kaikki tämä valintaretoriikka on todella voimakasta. Näen luokan voiman toimivan näiden erilaisten tapojen läpi, joilla ihmiset panostavat luokan kieltämiseen, mikä on todellinen merkki siitä, että luokka on todella olemassa. Tuo kielto voidaan aina kiistää niin monesta suunnasta.

Chameleon: *The Independentin* etusivulla oli toissa päivänä artikkeli vanhasta "koulusolmio" ilmiöstä.⁵ Siinä kerrotaan, että yhä suurempi osuus niistä ihmisistä, jotka työskentelevät nykyisin mediassa, tulee yksityiskouluista, että sosiaalinen liikkuvuus on heikkenemässä ja että tilanne on huonompi kuin 40 vuotta sitten. Kuinka vastaat tähän?

Beverley Skeggs: Se on uskomatonta. Suurin osa yhteiskunnallisesta liikkuvuudesta tapahtuu alaspäin, keskiluokasta työväenluokkaan avioliiton kautta. Se on hämmästyttävää. Meillä on kaikki nämä valintaa, vapautta ja individualismia koskevat retoriset lausunnot ja sitten meillä on tämä ihmisten kiinnittäminen aseisiin, suuri alueellinen apartheid niin täällä kuin Ranskassakin. Joillekin alueille investoidaan todella paljon ja toisia syrjitään.

Chameleon: Toinen merkittävä tekijä yhteiskunnallisessa apartheidissa, jonka mainitsit, on ihmisten muutto pois naapurustoista ja se kuinka naapurustot heikkenevät tämän seurauksena.

Beverley Skeggs: Tai syrjäyttäminen, kuten esimerkiksi siellä missä asun - muodikas porukka muuttaa sisään. Mitä tapahtuu ihmisille, jotka asuvat siellä ja joilla ei ole enää varaa ostaa asuntoja tuolta alueelta, tai joilla ei ole koskaan ollut varaa ostaa asuntoja. On kaksoisliike: liike ulospäin ja syrjäytyminen sisältäpäin. Maantieteilijä Neil Smihtillä on erinomainen artikkeli⁶, jossa hän tarkastelee eläköitymistä⁷ hyvin vahvana syrjäyttämisen strategiana, länsimaisena, jos ei nyt globaalina strategiana.

Chameleon: Olisiko reilua sanoa, että feminismi on ylenkatsonut luokkaa käsitteellisenä työkaluna?

Beverley Skeggs: Muutamat loistavat naiset ovat tehneet työtä tämän parissa ja haluaisin osoittaa "kunnioitusta" heille. Terry Lovell Warwickista, Carolyn Steedmanin *Landscape for a Good Woman*, jos luet sen kirjan itkemättä niin... Se on uskomaton. Valerie Walkerdine, joka kirjoittaa alasajetuista terästehtaista Walesissa tällä hetkellä; Steph Lawler Durhamissa; Diane Reay, joka tekee uskomatonta työtä koskien koulutusta... On ollut ihmisiä, jotka ovat pitäneet pintansa. Ongelma olivat kustantajat. Jotkut avainhenkilöt sosiologiassa, historiassa ja psykologiassa yrittivät olla muodikkaita ja ajatella "eikö meidän pitäisi tehdä postmodernismia nyt?" Siksi kirjoja ei saatu kustannettua.

Esimerkiksi se, että sain *Formationsin* julkaistua oli täydellinen painajainen. He eivät halunneet "luokkaa" otsikkoon. Aluksi he halusivat, että sitä kutsuttaisiin feministiseksi kulttuuriteoriaksi. Se alkoi työväenluokan naisten etnografiana ja he eivät halunneet etnografiaa koska, ilmeisestikin, kukaan ei pidä pienen mittakaavan paikallisesta tutkimuksesta, jota se tosin ei ole. Taistelin vuoden saadakseni tuon otsikon läpi ja kaksi kustantajaa meni siinä sivu suun. Se oli todellinen kamppailu. Sain sen lopulta kustannettua, koska ystäväni elämänkumppani on *Sagen* toimituskunnassa.

Carolyn Steedmanin *Landscape for a Good Woman* oli historiallinen ja se kirjoitettiin toisella, omaelämäkerrallisella, luovan kirjoittamisen tavalla.

Oli todella vaikeaa saada tilaa. Täytyy aina ajatella sitä, kuka opettaa akatemiassa ja kuka haluaa tietää tästä aiheesta. Kuten väitän *Formationsissa* ja olen edelleen sitä mieltä, monet miehet, jotka ovat satsanneet luokkaan halusivat vain jonkun muun tekevän vallankumouksen heidän puolestaan. Kun kukaan ei tehnyt sitä, he suuttuivat ja sanoivat "Nyt etsitään jotain uutta". Luulen, että tämä on edelleen meneillään.

Toisaalta, monet ovat onneksi pitäneet siitä kiinni, kuten Alex Callinicos. Muut heistä ajattelevat "No, luokka ei ole enää niin tärkeä, teen jotain muuta." Ja näin on siksi, että he pystyivät siihen. He pystyivät tekemään jotain muuta.

Monelle feministille, jotka ovat käsitelleet luokkaa, tämä on ollut rankkaa, mutta se on ollut myös erittäin rankkaa monelle feministille, jotka työskentelevät rodun parissa. Sara Ahmed ja minä olimme hetken aikaa yhdessä Lancasterissa. Joka kerta kun meillä oli vierailija puhuja Ahmed kysyi heiltä rotukysymyksen ja minä kysyin heiltä luokkakysymyksen. Yhdessä vaiheessa sanoin, "Miksi emme vain vaihda paikkoja, vaihdellaan!"

Monet muut feministit, jotka eivät seuraa valtavirtaa, ovat kokeneet erittäin vaikeaksi saada paikkoja akatemiassa, tulla hyväksytyiksi uskottavina. Luokan parissa työskentelevät feministit eivät koskaan, koskaan ole väittäneet sitä identiteettipolitiikaksi. Se oli enemmänkin analyysin muoto, joka teki siitä jopa vaikeampaa eräällä tavalla.

Luulen, että moni musta feministi olisi voinut pitää identiteettipolitiikan, he tarvitsivat sellaista; en sano, että se on huono asia. He joutuivat käyttämään sitä muurinmurtajana, kun taas luokan ongelma oli luullakseni se, että sillä oli paikka marxismin hegemonian takia sosiologiassa, historiasa, kirjallisuustieteessä, joka paikassa. Se näytti sitten ylitetyltä muodikkaan uuden postmodernismin myötä ja niin kaikki feministit yrittävät pysyä mukana postmodernismissä, mutta se mitä se sai heidät tekemään, oli luokan todellinen uudelleen työstäminen. Joten jos katsot kaikkia luokan parissa työskenteleviä feministejä väittäisin, että he ovat kaikki aika kiinnostavia, koska heidän täytyi liikkua pois perinteisestä tuotantoon ja talouteen perustuvat lähestymistavasta. Heidän täytyi ymmärtää, että luokka toimii ja kuinka luokkaa ei voida tehdä ilman sukupuolta.

Chameleon: Ei siis ole totta, että feminismi on hyljeksinyt käsitteellistä sitoutumista luokkaan. Vai onko enemmänkin niin, että feminismi on yrittänyt korostaa sitä mitä naisilla on yhteistä helpottaakseen yhdistymistä ja edistääkseen poliittista toimintaa, eivätkä feministit ole siksi korostaneet luokkaa tietoisesti?

Beverley Skeggs: Tämä on vaikea asia. Jos katsotaan, ketkä olivat niitä ihmisiä, jotka pystyivät julkisesti edustamaan feminismiä, osa heistä tuli sellaisista ikävistä keskusteluista - noista kovista ja raskaista sosialistisista, marxilaisista, feministisistä keskusteluista - joten oli olemassa yritys saada aikaan utopian momentti. Täytyy olla toivon politiikkaa, jotta voisi olla tulevaisuus.

Juuri se, mitä kuvailit tapahtui, mutta siitä ei koskaan voida päästä eroon, koska silloin kun se tapahtui, oli myös sellaisia tapahtumia kuin kaivostyöläisten lakko. Ei voida kiistää niitä seikkoja, jotka kirjaimellisesti muokkaavat naisten elämää.

Me näemme naisten liikkeen akatemiaan, niiden keskiluokkaisten ja työväenluokkaisten naisten liikkeen, jotka ovat päässeet akatemiaan ja jotka tekevät tilaa itselleen. Samaan aikaan on kuitenkin kyse myös siitä, keitä he ottavat mukaansa. Kysymys on siitä, kenen intressejä he haluavat promotoida. Ongelma identiteettipolitiikassa on se - muistan olleeni seminaarissa, kun joku sanoi vastaan, että "et voi sanoa noin, koska et ole *queer*, et voi sanoa noin, koska et ole musta!" - on-

gelma on se, että meidän täytyy tehdä analyysiä, ei ainoastaan positioita.

Tämä on hankala kysymys. Feminismissä on kyse siitä, että kilpailevat ryhmät aina tiettyyn pisteeseen asti pyrkivät asettamaan omat teoriansa ja aiheensa agendalle. Oli aika, jolloin olisi voitu sanoa, että sosialistiset feministit ja radikaalit feministit ja muut yrittivät kaikki lyödä maailmaan merkkiään, joten en ajattele, että se oli salaliitto. Ympäriällä ei ollut tarpeeksi ihmisiä, jotka olisivat tutki- neet tai olisivat olleet kiinnostuneita luokasta. Sen seurauksena se kesti paljon, paljon kauemmin.

On aina ollut joidenkin ihmisten etujen mukaista olla kuin luokkaa ei olisi olemassakaan. Andrew Sayerilla on loistava kirja, jossa hän tarkastelee sitä, miksi keskiluokasta tulevat oppilaat eivät halua puhua luokasta. Se on erittäin tärkeä ja ongelmallinen kysymys, sillä jos olet syntynyt keski- luokkaan, olet syntynyt etuoikeutettuna, etkä halua kulkea ympäriinsä hokien että "Voi, olen todella etuoikeutettu!". Tahdot sanoa, "Voi, tahdon olla tasa-arvoinen ja tahdon olla kiva ja haluan välittää kaikista". Joten luokka saa ihmiset ajattelemaan etuoikeuksia, joita heillä on ja joille he eivät voi juurikaan mitään.

Ihmiset haluaisivat kieltää luokan olemassaolon. Tapa, jolla se on muotoiltu, on itse asiassa miltei "valkoinen" projekti. Tämä on mahdollista näkyvyyden takia, mutta se muuttuu nyt. Kun ajattelen esimerkiksi mustia feministejä, niin siellä on aina ollut eräänlainen keskiluokkalainen liberaali moni- kulttuurinen diskurssi ja eräänlainen "patronisoidaan alkuasukkaita" -juttu. Se mahdollistaa erilais- ten asioiden nostamisen esiin. Mielestäni esimerkiksi Sara Ahmed voisi sanoa aika selvästi, että oli asioita, jotka otettiin itsestäänselvyyksinä, kun taas työväenluokan kulttuuri ei ole koskaan tarjon- nut keskiluokalle juuri mitään, he eivät ole koskaan halunneet sitä, he ovat sananmukaisesti ver- ranneet itseään siihen.

Chameleon: Merkitsevä hetki keskiluokan identiteetissä on osoittaa hylkivästi työväenluokkaan ja sanoa "Me emme ole tuota!"

Beverly Skeggs: Ehdottomasti. Voimme nähdä tuollaista käytöstä hyvin paljon tällä hetkellä. Esi- merkiksi *chav*-ilmiö.⁸ Chavit ovat kaikkein inhotuimpia Britanniassa. Miksi tämä kaikki viha tulee ulos tällä hetkellä? Se kiinnostaa minua. Aloin kirjoittaa tekstiä vihasta. Kriminologi David Garland kartoittaa eroja lakijärjestelmissä, osoittaen sellaisia muutoksia lain suunnassa, että laki on kehitty- mässä suuntaan jossa siirrytään uudelleen rangaistuksiin siten, että ihmisiä, jotka kriminalisoidaan ei voida pelastaa. He ovat vain pahoja ihmisiä.

Luulen, että koko *chav*-ilmiö, josta tämä pakkomielle tulee - se oli Oxfordin englannin kielen sana- kirjassa uusi sana vuonna 2004... jos tekee nettihakuja niin oppii kaikenlaista - *chav*-kirjat, *chav*- kaupungit, kuinka tunnistat chavin, *chav*-lapset, todellakin, sitä on uskomattomat määrät.

Miksi meillä on tämä keskiluokan pakkomielle visualisointiin, tietämiseen ja työväenluokan arvon laskemiseen? Osa argumenttia on se, että näin tapahtuu, koska me elämme lähekkäin ja suurin osa näistä jutuista tulee Lontoosta, jossa on paljon lähekkäisiä ryhmiä. Kuka esimerkiksi määrittänyt ongelmaksi, kun asuinalue keskiluokkaistuu keskiluokan siirtyessä työväenluokan alueille.

On olemassa suloinen argumentti koskien sitä, että avioerojen suuresta määrästä ja niiden lisään- tymisestä johtuen lapsia liikutellaan jatkuvasti erilaisissa tiloissa, ja suurin huolenaihe keskiluokan vanhemmille on lapsen turvallisuus. Työväenluokka tekee ne alueet, joista keskiluokka on muuttan- nut pois, paljon vaarallisemmiksi. Tuo vaara tulee sitten tuotetuksi uudelleen ammateissa, joissa nämä ihmiset ovat työskentelevät.

Jopa Ferdinand Mount, joka oli Margaret Thatcherin entinen oikea käsi, on samaa mieltä tästä. Hän ei ole koskaan saanut todistaa näin ikävää kulttuurillista asennetta työväenluokkaa kohtaan. Hän poikkeaa minusta, koska hänen mielestään heidät pitäisi jättää huomiotta. Varsinainen kysy-

mys on kuitenkin miksi niin paljon vihaa? Miksi tämä keskiluokan pakkomielle?

Palaamme uudelleen argumenttiin, että se, minkä olemassaolo kiistetään ja mihin on samanaikaisesti pakkomielteinen suhde, paljastaa todella pelon ja huolen. Tämä tarkoittaa minulle kysymystä siitä, kuinka luokkasuhteet rakentuvat tällä hetkellä. Vihan kautta. Moni kollega sanoo minulle, että "Sinä vain sanot, että on jälleen luokkasota, ja me taas yritämme päästä sen yli!". On olemassa kokonainen mukavuuden politiikka, joten jos sanot jotain sellaista kuin että keskiluokka inhoaa työväenluokkaa, oletkin itse inhottava.

Chameleon: Mitä hyötyä luokan käsitteen käyttöön ottamisesta olisi feminismille?

Beverley Skeggs: Se on analyysin muoto. Jos ajattelet sitä mitä feminismi yrittää selittää, sanotaan, ruumista tai ruumiillistumista, materiaalisuutta ja niin edelleen, sinun täytyy ajatella, kuinka se tapahtuu rodun, luokan, seksuaalisuuden kautta, ei vain sukupuolen kautta. Mielestäni et voi kuu- lua luokkaan ilman sukupuolta tai seksuaalisuutta, ja toivottavasti et ilman rotua, joten yritän pitää luokan käsitteen mukana.

Kaikki, mikä tekee sinusta täsmällisemmän yrittäessäsi ymmärtää asioita, on hyödyllistä. Kun tein projektia seksuaalisuudesta, ja olin jo tehnyt projektin sukupuolesta ja luokasta, pohdin, kuinka seksuaalisuus sopisi mukaan. Se, mitä tapahtuu on oman analyysitavan muutos. Seksuaalisuuden mukaantuominen sai minut pohtimaan sitä, kuinka lähestyä ambivalenssia. Kun ennen näin kaiken vain sopivan yhteen, niin nyt kykenin näkemään luokan ja sosiaalisen sukupuolen vallan systeeminä, jotka laitetaan vaikuttamaan. Mutta kun katsoo seksuaalisuutta, näkee kilpailevat intressit, näkee erot, näkee erilaiset tilaan liittyvät asiat, näkee sosiaalisen sukupuolen erot sen sisällä ja minusta tämä kaikki tekee tutkijasta yksinkertaisesti paremman teoretikon.

Se saa ajattelemaan asioita paljon enemmän. Niitä ei välttämättä ymmärrä oikein, mutta ainakin niitä ajattelee. Ikään kuin että miten helvetissä minä ymmärrän tämän nyt? Se on todellakin avain siihen. Sitä pitäisi pohtia. Ainoa syy sille, että meillä on teorioita, on se, että yritämme selittää asioita. Teorioita täytyy kehittää. En väitä, että olisin kehittynyt siihen pisteeseen, mutta yritän kulkea siihen suuntaan.

Chameleon: Mitä feministisen, luokkaa koskevan tutkimusagendan tulisi sisältää?

Beverley Skeggs: Marx! [nauraa] Jos palaat Marxin lukemiseen, niin huomaat, että hän on hauska kirjoittaja, hän saa sinut nauramaan. Hänellä on goottilainen mielikuvitus, todellakin. Luulen, että tutkimusagendan pitäisi käsitellä sitä, kuinka resurssit ovat epätasa-arvoisesti jakautuneita niin monella eri tavalla: taloudellisesti, poliittisesti, kulttuurisesti.

Minulle politiikan agenda olisi se, kuinka me todellakin muutamme näitä resursseja. Feministisen analyysin tulisi arvioida uudelleen ne uskomattoman negatiiviset arvotukset, joita meillä on tällä hetkellä. Muistan edelleen ne hetket - ystäväni, joka oli opiskelija silloin kun menin opettamaan Yorkin yliopistoon naistutkimuksen laitokselle, sanoi kun kävelin sinne sisään, että olin yksinkertaisesti vääränlainen feministi. Minulla oli pitkä kiharrettu tukka, lyhyehkö paita ja minulla oli kirkkaanpunaista huulipunaa. Tämä oli 1980-luvun alussa ja hän sanoi "Voi ei, katsoimme sinua ja ajatelimme, että hän ei voi olla tässä luokahuoneessa!". Luulin, että olin oppinut, että se oli väärä tapa olla, mutta olin edelleen siinä "älä tule sanomaan mitä minun pitää tehdä" -kaavassa, "Tämä on minun kulttuurista pääomaani, tämä on se mitä minulla on! Tunnen itseni typeräksi kaikessa muussa."

Kyse on sen hyväksymisestä, että naiset, joilla on erilaisia kulttuurisen kompetenssin muotoja, eivät ole välttämättä pahoja tai typeriä. Ystävälläni Helenillä, jonka kanssa työskentelen tutkimusprojektissa, on todella vahva Wolwerhamptonin aksentti. Hän kertoi minulle, että kun hän kävelee huo-

neeseen, hän voi aistia, kuinka kaikki ovat sitä mieltä että "Voi ei, kuka tuo typerä nainen on? Hän ei kuulu tänne."

Luulen, että se koskee niin feministejä kuin ei-feministejä. On olemassa kokonainen porvarillinen kelvollisuuden ideologia, joka saa tuntemaan ulossuljetuksi, ulkopuoliseksi. Kyse ei ole henkilökohtaisista tunteista, vaan se tapahtuu jatkuvasti ja toistuu.

Feministisen projektin pitäisi todellakin miettiä keitä arvostetaan ja miksi, mikä siinä on hyvää tai pahaa. Ei ole OK jättää huomiotta joukkoa työväenluokkaisia feministejä vain sen takia, että he käyttivät huulipunaa, vaikka tähän oli silloin tapana. Se ei ole varsinainen asia. Ihmiset eivät saa töitä: se on varsinainen asia.

Chameleon: Retorinen kysymys: Naiset kärsivät epätasapainoisesti luokkasyrjinnästä, vai mitä?

Beverley Skeggs: He todellakin kärsivät! Katsotaan esimerkiksi kaikkia kotityötä koskevia keskusteluja. Naiset käyvät kodin ulkopuolella töissä, he tekevät kokopäivätyötä ja silti he tekevät suurimman osan kotityöstä. Tämä on käsittämättömän eriarvoista. Keskiluokkaa palvelevien siirtolaisten määrä on kasvanut todella paljon. Voitaisiin väittää, että kokonainen kotipalvelijoiden joukko luodaan uudelleen. Tämän lisäksi se on laitonta työtä, he eivät saa eläkkeitä, he eivät saa sosiaaliturvaa. Heidät palkataan kirjaimellisesti siksi, että he eivät ole laillisia. Mielestäni tämä on suunnaton ongelma.

On ollut myös jonkin verran uudenlaista liittoutumista, mutta osa-aikatyö tapaa olla sellaista, että se ei johda liittoutumiseen. Hoitajat, kaikki nuo perusfeministiset työt, lastenhoitoa, terveydenhoitoa ja hyvinvointia koskevat huolet, kaikki ne ovat erittäin tärkeitä minulle. Vaikka näyttää siltä, että tutkin tv:tä, minulle ne ovat erittäin, erittäin tärkeitä, ja niiden tulisi olla aina feministisellä agendalla. Muutamia hienoja ihmisiä ovat tutkineet näitä asioita, mutta toisaalta he eivät kuulu mihinkään tunteutuun ryhmään. Esimerkiksi Niki Charles Warwickista on tutkinut kotipalvelijoita.

Chameleon: Me puhuimme äsken *chavista*. Toinen kategoria, joka näyttää nostavan moraalista paniikkia joka koskee raskaasta ryyppäämistä ovat *ladetet*...⁹

Beverley Skeggs: Itseasiassa *ladetet* olivat jossain määrin edelläkävijöitä *chaville*. He nousivat *New Lad* -liikkeestä 1980-luvulla ja yksi tosi tv:n ohjelmista on nimeltään *Ladetesta leidiksi* (*From Ladette to Lady*).

Tässä ohjelmassa on ryhmä, jossa on kahdeksan itsensä *ladeteksi* identifioivaa, raskaasti ryyppäävää, ankarasti juhlivaa naista, jotka yleensä ottavat vaatteensa pois ja harrastavat rutkasti seksiä - itse asiassa he vain pitävät hauskaa - ja heidät yritetään muuttaa leideiksi käyttäen etikettiä, jota opetetaan yksityisissä tyttökouluissa.

Se on todella hauskaa, koska eräällä tavalla he uppoutuvat tähän prosessiin täysillä, mutta toisaalta koko *ladette*-ilmiö on pyrkimys olla ei-kunnollinen - kyse on tietynlaisen "kodin hengetär" -tyyppisen naisellisuuden tuhoamisesta. Se ei ollut enää sopivaa naisille, joiden kaikkien täytyi mennä kodin ulkopuolelle töihin ja joille oli opetettu thatcherismin, uusliberalismin ja individualismin kautta, että täytyy olla vahva. Ohjelma tavallaan käsittelee muutoksia, joita naiseudessa on tapahtumassa... Ja nämä naiset siis käyttäytyvät todella huonosti.

Chris Griffin Bathissa tekee erittäin mielenkiintoista tutkimusta raskaasta ryyppäämisestä. Hän tutkii niitä uskomattomia lojaalisuussääntöjä, joita näillä *ladeteilla* on, kun he menevät ulos. Eli jos yksi heistä juo itsensä tajuttomaksi, he aina katsovat hänen peräänsä, varmistavat, että hänellä on takki, jos hänellä oli takki mukanaan!

Moraalinen paniikki tämän ympärillä keskittyy siihen, mitä haittaa kansakunnalle tästä on - kun taas ongelma kansakunnalle on lapsien köyhyys, mutta älkäämme keskittykö siihen! Tai ongelma kansakunnalle on se, että on sota jossa kukaan ei halua olla mukana, joten keskitytään siis asiaan joka voi olla yhteisen paheksunnan kohde. Sanoisin siis, että kysymys on suoraan poliittinen, voidaan nähdä, että osa naisista yrittää etsiä erilaista olemisen tapaa.

Chameleon: Motivoituuko moraalinen paniikki jostain halusta rajoittaa tai hillitä naisia? Koska yksi erottava piirre ladeteissa on lehdistön mukaan se, että heiltä puuttuvat rajat.

Beverley Skeggs: Ehdottomasti, mutta siksi ajattelen, että heillä on niin hauskaa. OK, feministisestä näkökulmasta on tietysti joitain ongelmia siinä tosiasiallisessa, että he päätyvät usein ilman vaatteita retkottamaan kadulle, se ei liene kovin arvokasta, eihän? Jos katsot heitä, niin heillä ei ole rajoja. On aina ollut ongelmallista ymmärtää naisia, joita ei voida hallita. Poliisi on peloissaan - he ovat äärimmäisen hallitsemattomia naisia.

On kuitenkin niin, että he kasvavat aikuisiksi ja se menee iän myötä ohi. Eikä sen niin väliä, koska ihmisen ruumis ei voi sietää niin paljon alkoholia kovin pitkää aikaa. Joten he tekevät sitä, he kasvavat siitä pois, se ei tule olemaan samanlainen terveysongelma kuten kihti tai miesten juominen klubeilla.

Minulle se tarkoittaa itsestään selvää ja hyvin halpaa journalismin muotoa - se saa minut ärtymään todella paljon tällä hetkellä - se on helppoa ja halpaa eikä kukaan tee mitään ymmärtääkseen miksi tämä tapahtuu tai mistä siinä on kyse. Sen sijaan etsitään helppoa nöyryytyksen kohdetta, jota voidaan yhdessä taivastella ja kutsua kansalliseksi ongelmaksi. Tiedetyt ihmiset yrittävät palauttaa kunnollisuuden ja pidättyväisyyden ihanteita.

Sanoisin, että historiallisesti kyse on rajoitetun ja rajoittamattoman välisestä kamppailusta, joka luo uskomattoman luokkataistelun. Pyrkimykset kontrolloida työväenluokkaa kohtaavat yleensä melkoisen määrän vastarintaa kulttuurisesti ja moraalisesti. Pyrkimys kontrolloida naisia moraalisesti on aina haastettu. Näen asian niin, että nämä naiset esittävät haasteen ja sitten heistä tehdään yhteiskunnallinen ongelma. Kuten tiedämme, joka tapauksessa, he selviävät tästä.

Chameleon: Kerro säädyllisyydestä...

Beverley Skeggs: Se on valtava voima! Kun kirjoitin *Formationsia*, josta tuntuu olevan hyvin kauan aikaa, niin nyt näyttää siltä, että näen sen kaikkialla, kaikissa näissä tv-ohjelmissa, joissa yritetään tuottaa jonkinlaista säädyllisyyttä, sopeutumista perheeseen, apulaisasemaan, sopeutumista työhön, tulemaan maailman parhaaksi kapitalistiksi; kaikessa on kyse säädylliseksi tulemisesta eri tavoin.

Kyse on siivoamisesta, äitiydestä, hoivaamisesta ja säädyllisyydestä. *Formationsissa* yritin tutkia sitä, kuinka nämä naiset pyrkivät toteuttamaan säädyllisyyttä eri tavoin. Heille säädyllisyys oli strategia, jolla saa arvoa. En ajattele, että se mitä he tekivät oli identtistä keskiluokan säädyllisyydelle, koska he haastoivat suurimman osan tuosta säädyllisyydestä, esimerkiksi äitiyden. He eivät pitäneet siitä, että keskiluokan naiset lähettivät lapsensa pois luotaan kouluun. Nämä naiset yrittivät löytää oman säädyllisyytensä. Osittain se sopii kuvaan, osittain se vakuuttaa siitä, että säädyllisyys on jotain, mikä pitäisi saavuttaa. Osittain se on yritys uudelleen arvottaa sitä, mitä itse säädyllisyys on.

Chameleon: Mitä se on?

Beverley Skeggs: [nauraa] Kunnollisuutta.

Chameleon: Mitä se on?

Beverley Skeggs: Sitä ettei ole kohtuuton, että on puhtas. Tai esimerkiksi jos tarkastellaan lastenhoitoa: joko annat uskomattoman määrän huomiota lapsillesi - tai sitten et - ja äärimmillään siitä, mihin luokkapositioon kuulut. Yksi avaimista on se, ettei ole seksuaalisesti kohtuuton, että on absoluuttisesti hillitty ja rajoitettu seksuaalisuuden suhteen.

Joten siis seksuaalisuus, hygienia, tavat ja käytöstavat ovat myös avaimia siihen. Ettei ole liian läpinäkyvä, liian äänekäs ja liian vulgaari, kaikki piirteitä, jotka on aina liitetty työväenluokkasiin naisiin. Kyse on erilaisten käytäntöjen kirjosta, jotka kaikki perustuvat naiseuden ympärille, erityiseen naiseuden työstöön, se on erittäin luokka- ja genderspesifi yhdistelmä.

Chameleon: Tämä jälkimmäinen seikka muistuttaa minua Bartkyn tarkkailukäytännöistä. Sanoisitko, että naisuus diskurssina tai ideologiana on kalibroitu sillä tavalla, että varmistetaan, että se on saavuttamaton työväenluokkaiselle naiselle?

Beverley Skeggs: Ehdottomasti. Se ei ollut koskaan heitä varten. Naisuus oli porvarinaisille, jotka pysyivät kotona, jotka saattoivat pitää huolta itsestään, joiden ei tarvinnut siivota lattiaitaan itse, ei koskaan työväenluokan naisille. Työväenluokan naiset yhdistettiin enemmän maskuliinisuuteen. Katsokaa vaikka kaikkia Arthur Mumbyn kirjoituksia, jolla oli pakkomielle siivoojaansa, hänen isoihin käsiinsä ja likaisiin jalkoihinsa.

Voidaan havaita, että mustat naiset ja valkoiset työväenluokan naiset ovat assosioituneet paljon enemmän maskuliinisuuteen: he olivat karkeita, he tekivät työtä ja olivat jopa ylpeitä työstään, kuten naiskaivostyöntekijät ja muut, joten naisuus ei ollut koskaan heille. Mielenkiintoista on se, että kun he tekevät sitä, mikä ymmärretään naiseudeksi, niin se on usein seksuaalisoitua, koska heidät asemoidaan seksuaalisina tavalla, jota keskiluokkaiset naiset eivät voi koskaan olla.

Sen vuoksi *Sinkkuelämää* on niin tärkeä. Siinä keskiluokkaiset naiset alkavat vaatia seksuaalisuutta. Sitä ei kuitenkaan arvoteta pahaksi tai patologiseksi tai kohtuuttomaksi, koska heillä on seksuaalisuuden vastineeksi niin paljon muuta kulttuurista pääomaa, kun taas työväenluokan naisilla ei ole, heillä on seksuaalisuus ja he harrastavat seksiä. Ikään kuin heidän olisi käytettävä seksuaalisuutta hyväkseen.

Siksi, jälleen, on niin tärkeää ajatella seksuaalisuuden, luokan ja sukupuolen läpi. He voivat harrastaa seksiä todella rajoittamattomilla, säädyttömillä tavoilla. He ovat alistettuja joillekin kurikäytännöille, joita Bartky kuvailee, mutta luulen, että he noudattavat niitä hyvin eri tavoilla. Usein he vastustavat. He vastustavat pidättyväisyyttä.

Chameleon: Käsittelit naisuutta ja ruumista. Ilmiselvästi se, mitä sanoit kainoudesta on osa tätä teemaa, mutta oletko samaa mieltä esimerkiksi siitä, että myös "lihavuus" on osa luokkaerottelua erilaisena näkökulmana ruumiillisuuteen, lihallisesta hillittömyydestä pidättäytymisenä?

Beverley Skeggs: Tämä tuli esiin jo *Formationsissa*. Se toistuu kaikessa tutkimuksessa, jota me teemme tällä hetkellä, jossa naiset puhuvat naisista, jotka "päästävät itsensä rappiolle". Jos se ei ole kurin ulkopuolella, niin mikä sitten? Kirjoitin artikkelin *Sociology* -lehteen.¹⁰ Artikkelissa sanotaan, että jos juot, harrastat seksiä, jos syöt ja jos olet kovaääninen, olet kansakunnan paha objekti, koska kaikki on tarkoitettu pidättyväiseksi. Ruumis, joka ilmaisee, lähes nautinnollisesti, että siltä puuttuu hillintä, on kaikkein vaarallisin ruumis, koska se ei tee juuri sitä, mitä siltä odotetaan. Tämä on erittäin tärkeää.

Mielestäni se on todella hauskaa, menen tapaamaan äitiäni ja isääni huomenna. Voit olla varma siitä, että ensimmäinen asia jonka äitini sanoo, kun nousen junasta on "Voi ei, katso nyt missä kun-

nossa hiuksesi ovat!" ja "Et kai ole lihonut?". Kyse on siitä, että koska olen Lontoossa, se on merkki siitä, että lipsun kontrollista. Se on kontrolloimattomuuden keskiössä. Se on erittäin voimakasta.

Se mitä rakastan eniten ryhmässä, jonka kanssa työskentelen tällä hetkellä - suuret naiset jotka esittelevät ylpeästi ruumiitaan - on se, että he eivät peitä itseään, he ovat ylpeitä ruumiistaan. Luulen, että se on todella tärkeä asia. Se tarkoittaa, että "En aio olla rajoitettu tai kontrolloitu enkä aio hyväksyä arvojesi".

Kun tutkin säädyllisyyttä aikaisemmin, tutkin nyt kieltäytymistä. Niitä jotka kieltäytyvät olemasta rajoitettuja. He käyttävät erilaisia strategioita. Juominen on yksi. He ottavat valtaansa kaupunkien keskustat, he voivat olla erittäin äänekkäitä ja meluisia ja pelottavia. Luulen, että se on heille itse asiassa hyvä, se on heille julkista tilaa ja sitä ei ole heille yleensä suotu.

Chameleon: Historiallisesti naiset on aina suljettu ulos, siis kotiin.

Beverley Skeggs: Ja heitä on rajoitettu väkivallalla, väkivallalla joka tapahtuu tietyillä alueilla. Se, että osa heistä ottaa tilaa itselleen, on yksinkertaisesti kieltäytymistä siitä, että heidät alistetaan väkivallalle. Minusta se on hienoa.

Chameleon: Tänään "post-feminismi" on muotisana...

Beverley Skeggs: Inhoan sitä. Se saa minut oksentamaan. Näen sen osana uusliberalistista politiikkaa, joka keskittyy individualismiin. Osa nuorista naisista on oppinut tulemaan *ladeteksi* tai joksi-kin ja siihen feminismi muka päättyy. Saatan olla dinosaurus, mutta minulle se on itse asiassa imperatiivi, että pidämme feministisen politiikan agendalla. Hoitokodit, työ, ammattiliitot, uusi orjatyö, seksisalakuljetus, kaikki nuo suuret asiat vaativat feminististä politiikkaa. Se ei ole postfeminismia. Naiset pakotetaan kadulle punnalla tunti. Se vaatii feminististä vastausta.

Chameleon: Viittaat Sennettin "luokan piilotettuun kipuun". Voisitko sanoa muutaman sanan piilotetusta kivusta?

Beverley Skeggs: Ajattelen, että se on piilotettua, mutta läsnä kaikkialla. Se on vähän niin kuin esimerkki, jonka kerroin ystävästäni, ja olen todella itse kokenut sen. Kävelet sisään paikkaan ja tiedät, että sinulla ei ole arvoa, ja ajattelen, että juuri tällaisissa arkipäiväisissä tilanteissa luokkaa eletään, kivuliaastikin.

Sen voi nähdä. Voit nähdä tuomion, voit nähdä ulossulkemisen ja voit nähdä sen, että sinulla ei ole arvoa.

On eräs nainen, *Lady Sovereign*, joka määrittellään *chav*-poptähdeksi.¹¹ Hän on ainoastaan 16, todella hyvä, todella fiksu. Hän on kuin nuori, valkoinen *Miss Dynamite*, mutta hänellä on hyvin urbaaneja, poliittisia lauluja.¹² Hän puhuu siitä, että hän oli erittäin loukkaantunut kun hänet luokiteltiin *chaviksi*, koska se liitti häneen negatiivisen arvon. Joten kaikkialle mihin hän meni, hänen puheutumistyyliinsä, kaikki pystyivät lukemaan häntä siten, että hänellä ei ollut arvoa.

Se on tuskallista: astut tilaan ja tiedät, että sinun täytyy osoittaa, että sinulla on arvoa ilman, että voisit ottaa itsestäänselvyytenä, että ihmiset kuuntelevat sinua, ottavat sinut vakavasti ja hyväksyvät sinut. Eivät kaikki tule hyväksytyiksi joka paikkaan, enkä väitä, että se on itsestään selvää, mutta se on eräänlaista jatkuvaa tuskaa, todellakin. Esimerkiksi kun kävelet kauppaan. *Formationsissa* on esimerkki naisista, jotka tunsivat, etteivät he voineet kävellä hienoihin kauppoihin, kuten tavaratiloon, koska he tiesivät, että heidät tulkittaisiin mahdollisiksi varkaiksi. Tätä näkee koko ajan siellä, missä asun. Jos ihminen tulee sisään verryttelypuvussa, näyttäen tyyppilliseltä *chavilta*, voit nähdä myymäläetsivien melkein seuraavan heidän perässään. Sen oppii. Ja jos ajattelet, että tuo pro-

sessi voi tapahtua sata kertaa päivässä, mihin tahansa menetkin, se vaikuttaa hyvin tuskallisesti.

Chameleon: Tarkoittaako se siis sitä, että henkilön käyttämä tyyli tai muoti toimii erottavana merkinä, joka kertoo alaluokkaisuudesta.

Beverley Skeggs: Kyllä. Ja jos haluat olla sitä, miksi kasvoit - jos kasvoit panostaen paljon muotiin ja vaikkapa seksuaalisesti paljastaviin vaatteisiin tai verryttelypukuihin - kaikki se, mikä on osa sinun kulttuuriperimääsi ja jolla on arvoa paikallisessa asetelmassa, alentaa arvoasi ja sulkee sinut ulos. Siksi ihmiset yritetään kiinnittää niin tiukasti paikkaan: sinulla on paikka, se on alueellinen, pysy siellä. Et kuulu mukaan.

Kun teimme seksuaalisuustutkimusta, työväenluokan valkoiset pojat, joita syytettiin homofobisesta väkivallasta, ilmaisivat todellista kaunaa siitä, että kaupunki oli vallattu, eivätkä he voineet enää mennä sinne. OK, he ovat todella ilkeitä pikku paskiaisia, jotka hakkaavat ihmisiä, mutta tuossa heidän lausumassaan tämä ulossulkeminen tulee ilmaistuksi.

Aihe on monimutkainen. Siihen liittyy impulssin tai sysäyksen ajattelu. Miksi haluaisit hakata jonkun siksi, että hän on homo? Kun ajatellaan kaikkia erilaisia syitä sille, maskuliinisuus tai mikä tahansa muu on syy, mutta myös ulossulkeminen. Se tulee luomaan itsestään laajenevan kehän: ihmiset suljetaan ulos, he haluavat astua alueille, joilta heidät on suljettu ulos, jotkut ihmiset alistetaan tuolle prosessille, heidät pakotetaan rajoitetulle alueelle, heidät kriminalisoidaan. Britanniassa on meillä suunnaton moraalinen agenda ASBO:n ympärillä. Ihmiset pidetään paikoillaan, kirjaimellisesti, heidät pidetään joskus kotiarestissa.

Chameleon: Se muistuttaa minua siitä, mistä oikeistolehdistö jaksaa kirjoittaa eli "kunnioituksen menetyksestä"! Tai sitten joku Lynn Truss, joka valittaa julkisten interaktioiden ruokottomuudesta. Onko tämä kaikki ilmaisua keskiluokan pahoinvoinnista?

Beverley Skeggs: En tiedä. Se kyllä kiehtoo minua. Kuka olettikaan, että kukaan olisi kunnioittava suhteessa heihin. Mistä asemasta käsin näin puhutaan? Ymmärrän sen opettajien ja lääkäreiden ja niin edelleen asemassa, heillä pitäisi olla enemmän auktoriteettia, koska heillä on todellisuudessa tietoa, joka on hyödyllistä ihmisille. Se, mistä tämä tulee, on tosi outoa.

Kiroileminen on aika mielenkiintoinen asia. Minulla on melkoinen keskustelu tästä toissa iltana, koska kuulin ensimmäisen kerran todella, todella rajua kiroilua kun menin yliopistoon. En juuri koskaan kuullut sitä aikaisemmin, koska panostin säädyllisyyteen. Jälleen se tulee sijoitetuksi yhteen luokkaan, itse asiassa, se on erittäin tyypillistä ylemmälle keskiluokalle.

Miksi se juuttuu yhteen luokkaan. Kenen intresseissä tämä tapahtuu, jos asiaa kysytään klassisella marxilaisella tavalla? Kyse on keskiluokasta, joka pyrkii korostamaan omaa auktoriteettiaan. Yksi suurista luokkataistelusta koskee auktoriteettia. Sitä, ettei hyväksytä keskiluokan tuomiota.

Kun sosiaalityöntekijät tulevat ihmisten koteihin, inho sosiaalityöntekijöitä kohtaan on mieletöntä, koska ihmiset eivät hyväksy keskiluokan tuomiota ja määräystä käyttäytyä jollain tietyllä tavalla. Nuo määräykset ovat täysin vastakkaista sille tavalle, jolla he ovat kasvaneet.

Chameleon: Ja hallitus näyttää kehittävän yhä enemmän keinoja sekaantua ihmisten elämään.

Beverley Skeggs: Ja kehittää samalla yhä enemmän kaunaa. Aion käynnistää projektin hallituksen uudesta *Respect agenda*sta. Se on uskomatonta! He kysyvät sellaisia kysymyksiä kuten: "jos joku kiroilee, sanoisitko hänelle, että heidän tulee olla hiljaa?" Et, et tietenkään sanoisi, sinut hakataisiin. Se on niin kaukana siitä, mitä todella tapahtuu. He ovat kehittäneet tämän uskomattoman vihan ja väkivallan ja sitten he haukkuvat ihmisiä siitä, etteivät he ole säädyllisiä. Miten he voivat

tehdä näin?

Chameleon: Mitä voimme tehdä?

Beverley Skeggs: Me tarvitsemme jonkinlaisen poliittisen organisaation, joka edustaa työväenluokkaa. Se on menetetty. Se on todella huolestuttava asia. Eikä kyse ole intresseistä, kyse on kirjaimellisesti epätasa-arvosta. Se, että epätasa-arvosta ei olla huolissaan on jotain, josta olen todella huolissani.

Kuuntelin juuri erästä talousohjelmaa (*The Money Programme*) Radio neloselta ja juontaja esitti kommentin, jossa sanottiin muun muassa "niille teistä joilla on rahaa jota ette todella tarvitse". Olin raivoissani! Tämä on niin väärin! Sinulla ei pitäisi olla rahaa, jos et tarvitse sitä. Tuon lausunnon mukaan on aivan ok, jos sinulle kertyy rahaa, joka on täysin turhaa, jota et tarvitse. Samalla kun toiset ihmiset elävät kahdeksalla kymppillä viikon. Se on väärin.

Olemme jossain määrin menettäneet reiluutta koskevan ymmärryksemme. Se on mennyttä, ei kunnioitus. Reiluus. Huolehtiminen. Kuulostan varmaankin todella vanhalta ihmiseltä, joka hokee "Voi ei, tiedätkö että me tapasimme välittää ihmisistä meidän aikanamme!" Meillä täytyy olla eräänlainen eettinen huolehtiminen.

Chameleon: Kerro minulle Vicky Pollardista.

Beverley Skeggs: Mainio esimerkki siitä, että "tehdään jostain täydellinen ja totaalinen vitsi!" Minusta on mielenkiintoista miten kaikilla näillä vaihtoehtoisilla, "fiksuilla", valkoisilla keskiluokan komediaohjelmilla, joita on todella paljon, on yleensä kohtuuton luonne ja ne ovat kohtuuttomia monella tapaa. Harry Enfieldillä oli Wayne ja Waynetta.

Tämä perinne koostuu kohtuuttomuuteen kohdistuvasta naurusta. Idea *Pikku Britannia*ssa on se, että siinä on kyse kohtuuttomuudesta eri tavoin, "Minä olen ainoa homo kylässä, olen lady", joten hän ei ole väärässä paikassa, mutta pointti on se, että Vicky Pollard sopii hallituksen retoriikkaan, kun Peter Mandelson piti puheensa, mikä oli erittäin hävettävää, jossa hän yrittää näytellä, hän yrittää puhua Britannian työväenluokan ongelmasta ja hän päätyy näyttämään äärimmäisen typerältä kun hän sanoo "Me olemme pummeja, me olemme lisääntyviä, ylensyöviä mitä tahansa ihmisiä". Lainasin tämän puheen kokonaisuudessaan *Class, Self, Cultureen*.¹³

Pikku Britannia ruokkii kaikkia näitä *chav*-representaatioita, *ladette*-representaatioita, hallituksen representaatioita, median representaatioita. Kun he tekevät heidän "Olen lady" -juttujaan, se on aika hauskaa, mutta kun he tekevät *chav*-juttua, se ainoastaan ruokkii joka toista representaatiota suuresta, äänekkäästä, huonosti käyttäytyvästä ja rajoittamattomasta.

Chameleon: Ja sitä höystetään "postmodernilla" ironialla ja "sofistikoitumisella".

Beverley Skeggs: Kyllä, jossa kukaan ei ole vastuullinen kenellekään. Olemme nähneet sen kaikissa *lad*-lehdissä kuten *Loadedissa* "Näytä tissit, se on ironiaa." Ei, se ei ole ironiaa, se on itse asiassa loukkaavaa. Luulen, että suurin osa ihmisistä on leipääntynyt siihen nykyään. Monet tuntemani ihmiset ovat itse asiassa aika kyynisiä ironian suhteen. Ironia on poliittista valtaa ja sitä se on aina ollut. Sitä on käytetty todella hyvillä tavoilla, mutta nyt sitä näytetään uudelleen tuottamaan konaisia diskursseja. Joten ironia voi olla reproduktiivista tai ei.

Chameleon: Kuinka voimme toimia näitä halventavia stereotyyppejä vastaan. Vai onko se mahdotonta, koska medialla on niin suuri valta.

Beverley Skeggs: Tämä on todella suuri ongelma, mutta vastaukseni on se, että media on voima-

kas, koska se pelaa yhteen sekä hallituksen retoriikan kanssa että sen kanssa, mitä työnantajat haluavat. Se on miltei heidän yhteinen yrityksensä viedä läpi tämä symbolinen arvonlasku.

Ainoa toivo joka minulla on, on näissä tosi tv-ohjelmissa, esimerkiksi, kun ihmiset asetetaan tilanteeseen jossa heidät esitetään idiootteina, triviaaleina, naisellisina, tai minä tahansa, niin joskus heidän performanssinsa vie voittoon ja he osoittautuvat erittäin mukaviksi ihmisiksi, jotka ovat ajattelevaisia ja huolehtivaisia.

Yhdessä ohjelmassa, nimeltään *Poor Little Rich Girl*, jossa asetetaan yhteen liverpoolilainen nainen - liverpoolilaisuus merkitsee, että hän on äänekäs ja hänellä on kaikki muut merkit, jotka tarakoittavat, että hän on työväenluokkainen, kolmossivun malli, mikä merkitsee kohtuutonta seksuaalisuutta - toisen työväenluokan naisen, siivoojan kanssa, jolla ei kuitenkaan ole rahaa tai mitään muuta arvokkuutta ja joka ei arvosta itseään millään tavalla. Joka tapauksessa mielenkiintoista oli se, että he molemmat osoittautuivat erittäin mukaviksi naisiksi. He välittävät perheestä, he ajattelevat muita ihmisiä, he ovat huomaavaisia; he tekevät hirveitä asioita jos heidän täytyy. Joskus se tulee läpi. He rikkovat käytännössä arvosysteemin.

Chameleon: Onko se hieman kuten Jade Goody *Big Brotherista*?

Beverley Skeggs: Jade on hieman koominen tapaus. Hän on uudelleenrekisteröity. Jordan ja Jade kulkevat käsi kädessä typerän kohtuuttomina - siinä on käynnissä jonkinlainen äitiys, koska he molemmat ovat olleet hyviä äitejä. Suuri osa sitä, kuinka ihminen tehdään yhteisön säädylliseksi jäseneksi koskee äitiyttä. Se saa heidät lopettamaan hullun käyttäytymisen, kun he käyvät ulkona.

Aivan kuin tietyt koomiset narrihakmot ilmaantuisivat näkyviin tietyissä vaiheissa Britannian historiaa. Jade ja Jordan huolettavat minua, koska he eivät uudelleenarvioineet itse itseään. Osaltaan Jaden juttu oli vastaus *The Sunin* erittäin ilkeään kampanjaan, jossa monet naiset yhtyivät sen misogyniaan. Häntä kiusattiin. Hän oli se paha lihava possu, niin häntä kutsuttiin, ja kuten sanoin, monet naiset vastasivat sen misogyniaan. Mielestäni hän on monimutkainen tässä suhteessa. Äitiys on ollut hänelle todella hyväksi, vaikka hän on ollut yksinhuoltaja.

Chameleon: Jos meillä on näitä tarinoita mediassa, ne vahvistavat tuntemusta avuttomuudesta tai siitä, että he ovat loukussa. Representaatiot ovat ilmeisen voimakkaita, mutta mitkä ovat näiden representaatioiden rajat?

Beverley Skeggs: Se on vähän niin kuin kilpailu. Jos ihmiset tietävät jonkun, joka kuuluu työväenluokkaan ja joka on lojaali, tai mitä tahansa, he eivät pääse asian yli. Niille ihmisille, joilla ei ole näitä kavereita, tämä on epätodennäköisempää.

Jos ajattelemme sitä, että suurin osa käytännöistä pyörii tilallisen apartheidin ympärillä, ihmiset pidetään erossa toisistaan nimenomaan pelon ja median luomilla mielikuvilla. Ajattelen siis, että se on todellinen ongelma niille, jotka eivät opi tuntemaan toisia ihmisiä.

Mutta mitä tulee niihin representaatioihin, joiden tarkoituksena on laskea niiden arvoa jotka ovat toisten objektina, luulen että tämä jälkimmäinen haastaa nuo representaatiot. Joten meillä on *Lady Sovereign* laulamassa, se ei varmaankaan ole nimeltään "*I'm a chav and I don't care*", mutta se on jotain sen kaltaista. "Älä leimaa minua, katso itseäsi, senkin nipottaja!" Siinä on selvä vastaus ja se on kuten vanhaa *music hall* -kamaa, todellinen vastalause keskiluokkaiselle auktoriteetille, hyökkäys rajoitettua, tukahdetettua, moraalisuutta ynnä muuta sellaista vastaan, ikään kuin sanottaisiin "Te olette tosi, tosi tylsiä, hankkikaa elämä!". Niissä on todellista vastarintaa ja "Hanki elämä!" -meininkiä. Näin sanoisin viimeisimmän nuoria työväenluokkaisia naisia koskevan tutkimukseni perusteella.

Haastattelu tehty 26.6.2006 ja se on alun perin julkaistu Chameleon Rattexin kotisivuilla:
<http://www.redemptionblues.com/?p=215>.

Viitteet:

1 *Formations of Class and Gender*. London: Sage, 1997.

2 *Centre for Contemporary Cultural Studies* oli Birminghamin yliopistossa sijainnut erittäin merkittävä kulttuurintutkimuksen keskus. Se perustettiin vuonna 1964 ja sen ensimmäinen johtaja oli Richard Hoggart. Tunnettuja CCCS:n tutkijoita ovat mm. Stuart Hall ja Sadie Plant.

3 The Toilet Paper: Femininity, Class and Misrecognition. *Women's Studies International Forum*. (2001) 24, nos 2-3: 295-307.

4 *Class, Self, Culture*. London: Routledge, 2004.

5 *The Independent*, viidestoista kesäkuuta 2006, Richard Garner ja Ben Russel, *Stranglehold*. Keskeinen katkelma oli seuraava: "(...) johtavista sadasta mediamielipiteen muokkaajasta 54 prosenttia tuli yksityisistä kouluista, verrattuna 49 prosenttiin 20 vuotta sitten. Kolmekymmentäkolme prosenttia jäljelle jääneistä tuli pääsykokeita käyttävistä peruskouluista - kun taas ainoastaan 14 prosenttia oli yleiskouluista, joissa käy 90 prosenttia kaikista oppilaista. Raportti lakiammattikunnasta osoittaa, että melkein 70 prosenttia asianajajista johtavissa asianajotoimistoissa on koulutettu yksityiskouluissa. Ja alahuoneessa 42 prosenttia niistä, jotka työskentelevät hallituksen virastoissa tai muissa ministeriöissä ovat entisiä yksityiskoulujen oppilaita. Kuitenkin vain 7 prosenttia kaikista oppilaista on koulutettu yksityisellä sektorilla.

6 Neil Smith: *New Globalism, New Urbanism: Gentrification as Global Urban Strategy*. Antipode, 2000.

7 *Gentrification*. Käsitteellä voidaan tarkoittaa myös laajemmin eri kaupunginosissa tapahtuvaa muuttoliikettä, jossa esimerkiksi vanhalle, köyhälle työväenalueelle muuttaa varakkaita ihmisiä jne. Suom.huom.

8 Sanalle *chav* ei ole vakiintunutta suomennosta. Lähimpänä lienee termi "pissis". Suom.huom.

9 Termille *ladette* ei ole vakiintunutta suomennosta. Sana on "feminiinimuoto" sanasta *lad*, joka tarkoittaa "jätkeä", "äijää" tms. ja joka yhdistetään 1990-luvun brittipopilmioon ja miehiin, jotka katsovat jalkapalloa, juovat kaljaa ja puhuvat rivoja.

10 The Making of Class and Gender through Visualising Moral Subject Formation. *Sociology*, 2005, vol.39 (5), s. 965-982.

11 www.myspace.com/ladysovereign Suom.huom.

12 www.ms.dynamite.net Suom.huom.

13 Viite on sivulle 88, katkelma puheesta on seuraava: "Me olemme ihmisiä, jotka on totuttu esittämään ongelmallisina. Me olemme pitkäaikaistyöttömiä, avustuksia saavia, työväenluokkaisia köyhiä, jotka elämme läpi jälleen toista kulttuurista taistelua. Me olemme häviäjiä, toivottomia, surkeaa elämää, pummeja. Meidän kulttuurimme on Yob-kulttuuria."

Suomentajalta: Haluan kiittää käännöstyön avustamisesta ja tukemisesta Eeva Jokista, Akseli Virtasta, Anna Hellettä, Lauri Lahikaista, Jukka Peltokoskea sekä erityisesti Chameleon Rattexia ja Beverley Skeggsiä.

Kritiikki vastahegemonisena interventiona

Chantal Mouffe

Kääntänyt: Janne Hernesniemi

Chantal Mouffe kritisoi artikkelissaan Negrin, Hardtin ja Virnon poliittista teoriaa vetäytymisestä vallan haltuunoton edessä. Näiden "moneuden teoreetikoiden" ongelmana on poliittisen projektin ymmärtäminen eksoduksen, pakenemisen termein, Mouffe esittää. Pakenemisen ja vetäytymisen sijaan on pyrittävä vallan solmukohtien valtaamiseen. Tämä puolestaan merkitsee vallalla olevan hegemonisen järjestyksen symbolisten perustusten purkamista ja uudelleen artikulointia sekä sitoutumista olemassa oleviin instituutioihin. Moneuden teoreetikoiden vaalima ajatus moneuden "absoluuttisesta demokratiasta" suvereenin vallan tuolla puolen ei Mouffen mukaan huomioi poliittisen antagonistista ulottuvuutta. Radikaali poliittinen projekti ei voi tähdätä lopulliseen sovittukseen, poliittisten vastakkainasetteluiden ylittämiseen. Poliitikko on hegemonista kamppailua, jossa toisilleen vastakkaiset hegemoniset vaatimukset pyrkivät ruumiillistamaan universaalia ja määrittelemään yhteiskunnallisen elämän parametrejä.

Lähtiessämme käsittelemään kysymystä, jota meitä on pyydetty tarkastelemaan, "Mitä on kritiikki?", ensimmäinen siirto merkitsee välttämättä päätöksen tekemistä koskien sitä kritiikin muotoa, johon on tarkoitus keskittyä. Todellakin, on olemassa useita erilaisia käsityksiä kritiikin luonteesta ja niitä vastaavat perusteet ovat hyvin kirjavia. Tulisiko meidän tarkastella kritiikin harjoittamista arvostelman vaiko käytännön kannalta? Onko siinä kyse, kuten usein väitetään, valistukseen kytkeytyneestä itsetietoisesta toiminnasta, joka on tunnusomaista modernille? Kaikki nämä ovat kysymyksiä, jotka voisivat johtaa aiheen hyvinkin erilaisiin kehittälyihin. Sitä paitsi, kuten Foucault on aivan oikein pannut merkille, kritiikkiä ei voi määritellä erillään sen kohteista ja se on siksi tuomittu hajoamiseen. Jos rajoittaisimme tutkimuksemme yhteiskunnalliseen kritiikkiin, supistaisi tämä mahdollisten merkitysten kenttää, mutta olennaisia erimielisyyksiä säilyisi silti: esimerkiksi Habermasin (jonka mukaan yhteiskunnallinen kritiikki määräytyy yhteiskuntaa selittävän kriittisen teorian muodosta, joka tarjoaa perustan vahvojen normatiivisten arvostelmien tekemiselle, kuten hänen oma kommunikatiivisen toiminnan teorian) ja toisten, kuten Foucault'n, välillä (jotka hänen laillaan tarkastelevat kritiikkiä vastarinnan harjoittamisena).

Tavoitteeni on tarkoin määritelty. Rajoitun yhteiskunnallisen kritiikin piiriin, ja vielä täsmällisemmin, yhteiskunnallisen kritiikin ja radikaalin politiikan väliseen suhteeseen. Aikomuksenani on tutkia tarkoin erästä tämän hetken muodikkainta yhteiskunnallisen kritiikin näkökantaa, joka hahmottaa radikaalin politiikan hylkäämisen ja eksoduksen käsittein, sekä verrata sitä hegemoniseen lähestymistapaan, jota olen työssäni puolustanut. Tavoitteenani on tuoda esille tärkeimmät eroavaisuudet näiden kahden lähestymistavan välillä, jotka suurpiirteisesti voisi erottaa toisistaan "kritiikiksi vetäytymisenä" ja "kritiikiksi sitoutumisena" sekä osoittaa, kuinka ne ovat lähtöisin vastakkaisista teoreettisista viitekehyksistä ja käsityksistä koskien poliittista. Väitän, että postoperaalistien ajattelijoiden, kuten Negrin ja Virnon, puolustaman radikaalin politiikan muodon perimmäisenä ongelmana on sen perustuminen sellaiselle vajavaiselle näkemykselle politiikasta, joka jättää huomiotta antagonismin häviämättömän ulottuvuuden.

Kritiikki vetäytymisenä

Michael Hardtin ja Antonio Negrin *Imperiumissa*¹ ja *Multitudessa*² esittelemä yhteiskunnallisen kriiikin ja radikaalin politiikan malli julistaa yhtäältä täydellistä välirikkoa moderniin sekä toisaalta postmodernin lähestymistavan kehittelyä. Heidän mielestään tällainen välirikko on välttämätön niistä merkittävistä muutoksista johtuen, joita yhteiskuntamme ovat kokeneet 1900-luvun viimeisistä vuosikymmenistä lähtien. Nuo muutokset, jotka ovat seurausta globalisaatioprosessista sekä työläisten taisteluiden aikaansaamista muutoksista työprosessissa, voidaan suurpiirteisesti tiivistää seuraavalla tavalla:

1. Suvereniteetti on ottanut uuden muodon, koostuen yhden hallinnan logiikan alaisuuteen yhdistyneistä kansallisten ja ylikansallisten organismien ketjuista. Tämä suvereniteetin uusi globaali muoto, jota he kutsuvat "Imperiumiksi", on syrjäyttänyt imperialistisen vaiheen, joka perustui vielä kansallisvaltioiden pyrkimykselle laajentaa suvereniteettiaan yli rajojensa. Imperialistiseen vaiheeseen verrattuna nykyisellä Imperiumilla ei ole alueellista vallan keskistettä eikä vakinaisia rajoja. Se on hajautunut ja deterritorialisoitu hallintakoneisto, joka asteittaisesti sisällyttää koko globaalin piirin avoimien, laajenevien rajojensa sisään.
2. Tämä muodonmuutos vastaa – he sanovat – kapitalistisen tuotantomuodon muodonmuutosta, jossa teollisen tehdastyön asema on heikentynyt ja etusijan on saanut kommunikatiivinen, kooperatiivinen ja affektiivinen työ. Maailmanlaajuisen talouden postmodernisoitumisen myötä vaurauden luonti suuntautuu kohti biopoliittista tuotantoa. Imperiumin hallinnan kohteena on elämä kokonaisuudessaan; se ilmentää biovallan paradigmaattista hahmoa.
3. Olemme todistamassa siirtymää "kuriyhteiskunnasta" "kontrolliyhteiskuntaan", jolle on luonteenomaista uusi vallan paradigma. Kuriyhteiskunnassa, joka vastaa kapitalistisen kasautumisen ensimmäistä vaihetta, komento rakennetaan tapoja, tottumuksia ja tuotannollisia käytäntöjä tuottavien ja säätelevien dispositiivien hajautetun verkoston tai koneiston välityksellä – vankiloiden, tehtaiden, mielisairaaloiden, sairaaloiden, koulujen ja muiden kuri-instituutioiden avulla. Kontrolliyhteiskunta on sitä vastoin yhteiskunta, jossa komennon mekanismit sisäistyvät sosiaalisella kentällä, levittäytyen kansalaisten aivoihin ja kehoihin. Sosiaalisen integraation ja ulossulkemisen muodot sisäistetään etenevässä määrin sellaisten mekanismien kautta, jotka välittömästi organisoivat aivoja ja kehoja. Tämä vallan uusi paradigma on olemukseltaan biopoliittista. Vallassa on suoraan kysymys itse elämän tuotannosta ja uusintamisesta.
4. Hardt ja Negri väittävät, että "massaintellektuellin", "immateriaalisen työn" ja "yleisälyn" käsitteet auttavat meitä ymmärtämään sosiaalisen tuotannon ja biovallan välistä suhdetta. Keskeinen asema, joka aiemmin oli varattu lisäarvoa tuottavalle massatehdastyöläisten työvoimalle on nykyään etenevässä määrin osoitettu älylliselle, immateriaaliselle ja kommunikatiiviselle työvoimalle. Kommunikaatioon, yhteistyöhön ja affektien uusintamiseen sotkeutunut immateriaalisen työn hahmo pitää hallussaan yhä keskeisempää asemaa kapitalistisen tuotannon kaaviossa.
5. Postmoderniin ja biopoliittiseen tuotantoon johtaneen siirtymän myötä työvoima on muuntunut etenevässä määrin kollektiiviseksi ja sosiaaliseksi. Siksi tarvitaan uutta termiä viittaamaan tähän kollektiiviseen työläiseen. Tämä termi on "Moneus". Hardt ja Negri uskovat, että siirtymä Imperiumiin avaa uusia mahdollisuuksia Moneuden vapauttamiselle. He näkevät Imperiumin muotoutumisen Moneuden kamppailuihin ja erilaisiin vallan koneisiin kohdistuvana vastareaktiona. Moneus – he sanovat – synnytti Imperiumin, ja globalisaatio, si-

käli kun se toimii aikaisempien riiston ja kontrollin rakenteiden todellisena deterritorialisoijana, on Moneuden vapautumisen edellytys. Moneuden luovat voimat, jotka ylläpitävät Imperiumia, kykenevät muodostamaan vasta-imperiumin – vaihtoehtoisen poliittisen organisaation maailmanlaajuisille vaihdon virtauksille ja globalisaatiolle, niiden uudelleen organisoimiseksi ja suuntaamiseksi kohti uusia päämääriä.

Tässä kohtaa on aiheellista esitellä Paolo Virnon teos kuvan täydentämiseksi. Virnon analyysit hänen kirjassaan *Moneuden kielioppi* ³ sopivat monessa suhteessa yhteen Hardtin ja Negrin analyysien kanssa, mutta toisaalta joitakin huomattavia erojakin on. Virno on esimerkiksi huomattavasti vähemmän toiveikas tulevaisuuden suhteen. Kun Hardtilla ja Negrillä on messiaaninen visio Moneuden roolista, joka vääjäämättä tulee suistamaan Imperiumin ja todentamaan ”absoluuttisen demokratian”, näkee Virno nykyisen kehityksen monitahoisena ilmiönä, huomioiden postfordistiselle vaiheelle tyypilliset alistussuhteiden ja prekarisaation uudet muodot. On totta etteivät ihmiset ole yhtä passiivisia kuin ennen, mutta tämä johtuu siitä, että heistä on nyt tullut oman prekarisaationsa aktiivisia toteuttajia. Siispä sen sijaan, että hän näkisi immateriaalisen työn yleistymisen ”spontaanin kommunismin” muotona, kuten Hardt ja Negri, Virno on taipuvainen näkemään postfordismin ”pääoman kommunismin” ilmentymänä. Hän panee merkille, kuinka kapitalistiset aloitteet organisoivat nykyään omien etujensa mukaisesti juuri niitä materiaalisia ja kulttuurisia voimavaroja, jotka toisenlaisissa olosuhteissa olisivat voineet avata tien mahdolliselle kommunistiselle tulevaisuudelle.

Kun taas tarkastellaan kysymystä siitä, miten Moneus voisi vapauttaa itsensä, Virno julistaa, että postfordistinen aikakausi edellyttää ”moneuden tasavallan” luomista, minkä hän puolestaan käsittelee yhteisten asioiden piiriksi, joka ei ole enää valtiollisesti johdettua. Hän ehdottaa kahta avainkäsitettä Moneudelle ominaisen poliittisen toiminnan luonteen ymmärtämiseksi: eksodus ja kansalais-tottelemattomuus. Eksodus on hänen mukaansa täysin kehittyneen poliittisen toiminnan malli, joka on kykeneväinen kohtaamaan nykyaikaisen politiikan haasteet. Se muodostuu valtiosta pois päin suuntautuvasta joukkopaosta, joka pyrkii kehittämään työn ulkopuolista ja sille vastakkaista julkista älyä. Tämä edellyttää liittojen, valtuustojen ja neuvostojen ympärille organisoidun, ei-edustuksellisten ja ulkoparlamentaaristen demokratian muotojen kehystämisen, ei-valtiollisen julkisuuden piiriin ja radikaalisti uuden tyyppisen demokratian kehittämistä ja kokeilua. Moneuden demokratia ilmaisee itseään yhdessä toimivien vähemmistöjen kokonaisuutena, joka ei koskaan pyri muuntamaan itseään enemmistöksi ja joka kehittää valtaa, joka kieltäytyy muuntumasta hallitukseksi. Sen olemassaolon muoto on ”yhteisymmärryksessä toimiminen”, ja vaikka sen pyrkimyksenä onkin korkeimman vallan lakkauttaminen, se ei osoita taipumusta muuntua valtioksi vuorostaan. Tästä johdettua kansalaistottelemattomuus on vapautettava liberaalista traditiosta, viitekehystä, johon se yleensä sijoitetaan. Moneuden kohdalla se ei merkitse enää tietyn lain hylkäämistä, sillä se ei muokaudu perustuslain periaatteisiin. Tämä olisi yhä uskollisuuden ilmaisemista Valtiolle. Kyse olisi radikaalista kansalaistottelemattomuudesta, joka asettaisi kyseenalaiseksi Valtion erioikeuden hallintaan.

Suhteessa siihen, miten he tarkastelevat Moneuden vapauttamiseen parhaiten soveltuvaa poliittisen toiminnan muotoa, minusta näyttää siltä, ettei Virnon tai Hardtin ja Negrin (jotka myös puolustavat hylkäämistä ja eksodusta) välillä ole perustavanlaatuaista eroa. He väittävät, että koska Imperiumilla ei ole enää ulkopuolta, on taistelut kohdistettava kaikkea vastaan. Tämä ”vastaan oleminen” on heille avain jokaiseen poliittiseen asetelmaan maailmassa. Moneuden on vain tunnistettava imperiaalinen suvereniteetti vihollisena ja löydettävä adekvaatit keinot sen vallan kumoamiseksi. Jos kurin aikakaudella sabotaasi oli vastarinnan perimmäinen muoto, väittävät he, että imperiaalisen kontrollin kaudella sen tulisi olla hylkääminen. Todellakin hylkäämisen avulla, vallan paikkojen evakuoimisen avulla, he ajattelevat Imperiumia vastaan käytävien taisteluiden olevan voitettavissa. Hylkääminen ja eksodus ovat heille luokkataistelun tehokas muoto imperiaalista postmodernisuutta vastaan.

Toinen tärkeä yhtymäkohta koskee heidän käsitystään Moneuden demokratiasta. Virno ei kylläkään käytä sanaa ”absoluuttinen demokratia”, mutta molemmissa tapauksissa löydämme edustuksellisen demokratian mallin hylkäämisen sekä jyrkän vastakohtaisuuden vetämisen Moneuden ja Kansan välille. Kansaa koskevan käsityksen ongelmana on heidän mukaan se, että se esitetään yhtenäisenä, jolla on yksi tahto, ja että sen kytketty Valtion olemassaoloon. Moneus sitä vastoin kaihtaa poliittista yhtenäisyyttä. Se ei ole edustettavissa, sillä se on singulaarinen moninaisuus. Se on aktiivinen itseorganisoituva toimija, joka ei koskaan voi saavuttaa juridisen persoonan asemaa, eikä voi koskaan yhtyä yleistahdoksi. Se on antivaltioellinen ja antikansallinen. Hardtin ja Negrin laila Virno väittää, ettei Moneuden demokratiaa voi ymmärtää enää kansaa edustavan suvereenin auktoriteetin näkökannalta. Tarvitaan uusia ei-edustuksellisen demokratian muotoja.

Tiivistäen voimme sanoa, että tämän mallin mukaisesti kritiikin harjoittaminen vastaa negaation muotoa, joka rakentuu vetäytymisenä olemassa olevista instituutioista.

Kritiikki hegemonisena sitoutumisena

Keskityn nyt esittelemään näkemystäni siitä yhteiskunnallisesta kritiikin muodosta, jonka näen parhaiten soveltuvan nykyajan radikaalille politiikalle. Olen samaa mieltä edellisten kirjoittajien kanssa tarpeesta huomioida ne olennaiset muutokset kapitalismin sääntelyssä, jonka siirtymä fordismista postfordismiin on saanut aikaan, mutta katson, että tämän siirtymän dynamiikka on ymmärrettävissä paremmin hegemoniateorian viitekehyksissä, jonka olemme esitelleet yhdessä Ernesto Laclauin kanssa kirjoittamassamme kirjassa *Hegemony and Socialist Strategy – Towards a Radical Democratic Politics* ⁴. Yhdyn siihen, että on tärkeää olla näkemättä noita muutoksia pelkinä teknologisen kehityksen seurauksina ja tähdentää niiden poliittista ulottuvuutta. Haluan kuitenkin korostaa, että muutos on useiden eri tekijöiden summa ja on tärkeää tunnistaa sen monimutkainen luonne. Ongelmani operaististen ja post-operaististen näkemysten suhteen on se, että asettaessaan niin paljon painoarvoa työläisten taisteluille, niillä on taipumuksena nähdä siirtymä siten kuin sitä ohjaisi vain yksi logiikka: työläisten riistoa vastaan harjoittama vastarinta, joka pakottaa kapitalistit uudelleen organisoimaan tuotantoprosessin ja siirtymään postfordismiin, jossa immateriaalisella työllä on keskeinen asema. Heidän näkemyksissään kapitalismi voi olla ainoastaan reaktiivinen ja he kieltäytyvät hyväksymästä sitä luovaa roolia, jota sekä pääoma että työvoima esittävät. Mitä he tosiasiaissa kieltävät on hegemonisen taistelun näyttelemä luova rooli tässä siirtymässä. Kuten hetken kuluttua tulen esittämään, tämä on seurausta heidän immanenttisestä ontologiastaan ja heidän kieltäytymisestään tunnustaa poliittista sen antagonistisessa ulottuvuudessa.

Puolustamani lähestymistavan mukaan kaksi avainkäsitettä, joilla poliittisen kysymystä voidaan lähestyä, ovat ”antagonismi” ja ”hegemonia”. Yhtäältä on välttämätöntä tunnustaa poliittinen ulottuvuus aina läsnä olevana antagonismin mahdollisuutena, ja tämä edellyttää toisaalta lopullisen perustan puuttumisen ja jokaista järjestystä läpäisevän ratkaisemattomuuden hyväksymistä. Tämä merkitsee jokaisen yhteiskunnallisen järjestyksen hegemonisen luonteen tunnustamista ja yhteiskunnan tarkastelemista sellaisten käytäntöjen sarjojen tuotteena, joiden tavoitteena on luoda järjestystä kontingenttiin kontekstiin. Artikulaatioiden käytännöt, joiden kautta määrätty järjestys luodaan ja yhteiskunnallisten instituutioiden merkitys vakiinnutetaan, ovat niitä, joita kutsumme ”hegemonisiksi käytännöiksi”. Jokainen järjestys on kontingenttien käytäntöjen väliaikainen ja prekaari artikulaatio. Asiat olisivat aina voineet mennä toisin. Jokainen järjestys perustuu toisten mahdollisuuksien poissulkemiselle. Kyse on aina erityisestä valtasuhteiden rakenteen ilmaisusta. Mikä määrättyllä hetkellä hyväksytään ”luonnollisena järjestyksenä” yhdessä sitä vastaavan terveen järjen kanssa, on kerrostuneiden hegemonisten käytäntöjen tulosta. Se ei koskaan ilmennä syvempää puolueettomuutta, ulkonaisena niille käytännöille, jotka tekevät sen olemassa olevaksi. Jokainen hegemoninen järjestys on alttiina vastahegemonisten käytäntöjen haasteille, jotka pyrkivät disartikuloimaan sen, perustaakseen toisenlaisen hegemonian muodon.

Katson, että on välttämätöntä tuoda esille tämä hegemoninen ulottuvuus, kun tarkastellaan siirtymää fordismista postfordismiin. Tämä merkitsee sitä, että hylätään näkemys, jonka mukaan työprosessien evoluution taustalla on yksi ainoa logiikka, työläisten taistelut, sekä tunnustetaan pääoman näyttelemä ennakoiva rooli. Voimme löytää mielenkiintoisia näkemyksiä Luc Boltanskin ja Ève Chiapellon teoksista, jotka kirjassaan *The New Spirit of Capitalism* ⁵ nostavat esille tavan, jolla kapitalistit ovat onnistuneet hyödyntämään 1960-luvulla kehittyneiden uusien liikkeiden vaatimuksia autonomiasta valjastamalla ne postfordistisen verkostotalouden kehittämiseen sekä muuntamalla ne sosiaalisen kontrollin uusiksi muodoiksi. Sitä mitä he nimittävät ”taiteelliseksi kritiikiksi” viitataan vastakulttuurin esteettisiin strategioihin – autenttisuuden etsintä, itsehallinnon ideaali, antihierarkisuuden vaatimus – on käytetty uuden kapitalistisen säätelyn muodon edellyttämien olosuhteiden edistämiseen, korvaamaan fordistiselle ajanjaksolle ominaista kurinpidollista viitekehystä.

Omasta näkökulmastani mielenkiintoisinta tässä lähestymistavassa on se, että se osoittaa kuinka tärkeä ulottuvuus siirtymässä fordismista postfordismiin on vallitsevien diskurssien ja käytäntöjen diskursiivisella uudelleen artikuloinnin prosessilla. Siten se tarjoaa meille mahdollisuuden tämän siirtymän hahmottamiseen hegemonisen intervention näkökannalta. Boltanski ja Chiapello eivät kylläkään koskaan käytä tätä sanastoa mutta heidän analyysinsä on puhdas esimerkki siitä, mitä Gramsci kutsui ”hegemoniaksi neutralisaation avulla” tai ”passiiviseksi vallankumoukseksi” viitataan tilanteeseen, jossa hegemonista järjestystä haastavat vaatimukset rekuperoidaan hallitsevan järjestelmän taholta tyydyttämällä ne tavalla, joka neutralisoi niiden kumouksellisen potentiaalin. Jos ymmärrämme siirtymän fordismista postfordismiin tällaisen viitekeh്യksen sisältä, kykenemme ymmärtämään sen pääoman hegemoniseksi siirroksi sen johtavan aseman uudelleen vakiinnuttamiseksi sekä sen haastetun legitimitietin palauttamiseksi.

On selvää, että heti kun tarkastelemme yhteiskunnallista todellisuutta hegemonisten käytäntöjen näkökannalta, ei radikaalille politiikalle tunnusomainen yhteiskunnallisen kritiikin prosessi voi enää merkitä vetäytymistä olemassa olevista instituutioista, vaan sitoutumista niihin, tavoitteena niiden olemassa olevien diskurssien ja käytäntöjen disartikuloiminen, joiden välityksellä vallitseva hegemonia vakiinnutetaan ja uusinnetaan, sekä päämääränä toisenlaisen luominen. Haluan painottaa, ettei tällainen prosessi voi perustua ainoastaan erilaisten sellaisten elementtien erottelulle, joiden diskursiivinen artikulaatio on niiden käytäntöjen ja instituutioiden lähteenä. Toinen momentti, uudelleen artikulaation momentti, on ratkaisevan tärkeä. Muuten kohtaamme kaoottisen puhtaan hajaantumisen tilan ja jätämme oven avoimeksi ei-edistyksellisten voimien uudelleen artikuloituyrityksille. Todellakin, meillä on useita historiallisia esimerkkejä tilanteista, joissa vallitsevan järjestyksen kriisi on johtanut äärioikeistolaisiin ratkaisuihin. On siksi tärkeää, että de-identifikaation momenttia seuraa uudelleen-identifikaation momentti, ja että vallitsevan hegemonian kritiikki ja disartikulaatio kulkevat käsi kädessä uudelleen artikulaation prosessin kanssa. Tämä on seikka, jonka kaikki esi-neellistymisen ja väärän tietoisuuden näkökulmasta lähtevät lähestymistavat ohittavat uskoessaan, että riittää jos vain nostaa ideologian painolastia, uuden sorrosta ja vallasta vapaan järjestyksen synnyttämiseksi. Sen ohittavat myös, vaikkakin eri tavalla, Moneuden teoreetikot, jotka uskovat, ettei sen vastakkainen tietoisuus edellytä poliittista artikulaatiota. Hegemonisen lähestymistavan mukaan yhteiskunnallinen todellisuus on diskursiivisesti rakentunut ja identiteetit ovat aina identifikaatioprosessien tuotetta. Yksilöllisyyksien erityiset muodot rakentuvat kiinnittymisenä moninlaisiin käytäntöihin ja kielipeleihin. Poliitikalla on ensisijainen strukturoiva rooli, sillä yhteiskunnalliset suhteet ovat aina kontingenteja, ja mikä tahansa hallitseva artikulaatio on seurausta antagonistisesta yhteenotosta, jonka lopputulosta ei ole ennalta päätetty. Siksi tarvitaan strategiaa, jonka tavoitteena on – vastahegemonisten interventioiden sarjan kautta – disartikuloida olemassa oleva hegemonia ja asettaa sen tilalle edistyksellisempi hegemonia, joka on tulosta uusien ja vanhojen elementtien uudelleen artikuloimisen prosessista toisenlaiseksi vallan asetelmaksi.

Johtopäätös

Olen sitä mieltä, että on tärkeää ymmärtää näiden kahden edellä esittelemäni lähestymistavan välisten erojen olevan lähtöisin hyvin erilaisista, näille näkemyksille teoreettisen viitekehyksen tarjoavista ontologioista. Ontologiselle immanenssille perustuva eksoduksen strategia edellyttää mahdollisuutta pelastavaan loikkaan kohti politiikan ja suvereenisuuden tuolla puolen olevaa yhteiskuntaa, jossa Moneus olisi kykeneväinen välittömästi hallitsemaan itseään ja toimimaan yhteisymmärryksessä ilman lakia tai valtiota, ja jossa antagonismi olisi kadonnut. Hegemoninen strategia sitä vastoin tunnistaa, että antagonismi on palautumatonta, ja että tämän seurauksena yhteiskunnallista puolueettomuutta ei voi koskaan konstituoida täydellisesti, ja ettei täysin kattava konsensus ja absoluuttinen demokratia ole tämän vuoksi koskaan saavutettavissa. Immanenttisen näkemyksen mukaan ensisijainen ontologinen maasto on moninaisuus. Useissa tapauksissa se nojaa myös vitalistiseen ontologiaan, jossa fyysikaalinen ja sosiaalinen maailma kokonaisuudessaan nähdään jonkin perimmäisen elämänvoiman ilmauksena. Kaikissa versioissaan tämän immanenttisen näkemyksen ongelmana on sen kyvyttömyys selittää radikaalin negatiivisuuden, sanalla sanoen antagonismin, roolia. On kyllä totta, että negaatio esiintyy noilla teoreetikoilla ja he käyttävät jopa termiä ”antagonismi”, mutta tätä negaatiota ei tarkastella radikaalina negatiivisuutena. Se käsitetään joko dialektisen ristiriidan muotona tai sitten yksinkertaisesti todellisena vastarintana. Kuten olemme osoittaneet kirjassamme *Hegemony and Socialist Strategy*, negaation tarkasteleminen antagonismin muotona edellyttää erilaista ontologista lähestymistapaa, jossa ensisijainen ontologinen maasto on hajaannus, epäonnistunut yhtenäisyys. Antagonismia ei voi käsittää sellaisen problematiikan kautta, joka käsittää yhteiskunnan homogeenisena tilana, sillä se on yhteensopimaton radikaalin negatiivisuuden tunnustamisen kanssa. Kuten Ernesto Laclau on tähdentänyt, antagonismin kahta napaa yhdistää ei-suhteellinen suhde; ne eivät kuulu samaan edustuksellisuuden tilaan ja ne ovat keskenään olemuksellisesti heterogeenisiä. Ne syntyvät tästä palautumattomasta heterogeenisuudesta. Tehdäksemme tilaa radikaalille negatiivisuudelle, meidän on hylättävä immanenttinen idea homogeenisesta tyydyttyneestä yhteiskunnallisesta tilasta ja tunnustettava heterogeenisuuden asema. Tämä edellyttää jakautuneisuuden ja vallan tuolla puolen olevan yhteiskunnan idean hylkäämistä, jossa laille ja valtiolle ei ole minkäänlaista tarvetta ja josta politiikka olisi tosiasiasa kadonnut.

Voidaan väittää, että eksoduksen strategia on Marxilla esiintyneen kommunismin idean uudelleen muotoilu toisenlaisella sanastolla. Todellakin, post-operaistien ja perinteisen marxilaisen ajattelutavan välillä on useita yhtymäkohtia. On kyllä totta, ettei proletariaatti ole enää heille etuoikeutettu poliittinen subjekti, vaan Moneus, mutta kummassakin tapauksessa valtio nähdään monoliittisena hallintakoneistona, jota ei voi muuttaa. Sen on ”kuihuttava pois”, tehdäkseen tilaa yhteen saatetulle yhteiskunnalle lain, vallan ja suvereniteetin tuolla puolen.

Jos lähestymistapaamme on kutsuttu ”jätkimarxilaiseksi”, se johtuu juuri siitä, että olemme haastaneet sen tyyppisen ontologian, joka on tällaisen ajattelutavan perustana. Paljastaessamme negatiivisen ulottuvuuden, joka estää yhteiskunnan täydellisen yhtymisen, olemme kyseenalaistaneet koko yhteen saatetun yhteiskunnan mahdollisuuden ylipäänsä. Antagonismin häviämättömyyden tunnustaminen edellyttää sen huomioimista, että jokainen järjestyksen muoto on välttämättä hegemoninen ja ettei heterogeenisuutta voi eliminoida. Antagonistinen heterogeenisuus paljastaa yhteiskunnallisen puolueettomuuden konstituoinnin rajoitukset. Mitä tulee politiikkaan, tämä merkitsee sen tarkastelemista hegemonisena taisteluna, jossa vastakkaiset hegemoniset projektit pyrkivät ruumiillistamaan universaalista ja määrittelemään sosiaalisen elämän symbolisia parametrejä. Hegemonia saavutetaan asettamalla sellaisia solmukohtia, jotka diskursiivisesti vakiinnuttavat instituutioiden ja sosiaalisten käytäntöjen merkitykset ja artikuloivat ”tervettä järkeä”, jonka välityksellä määrätty käsitys todellisuudesta vakiinnutetaan. Tällainen lopputulos on aina epävarma ja väliaikainen sekä alttiina vastahegemonisten interventioiden haasteille. Poliittikka tapahtuu aina antagonismien halkomalla kentällä ja sen tarkasteleminen ”yhteisymmärryksessä toimimisena” johtaa antagonismin ontologisen ulottuvuuden (sen jota olen ehdottanut kutsuttavan ”politiikaksi” ja joka muo-

dostaa politiikan näennäistransendentin olemassaolon edellytyksen) kadottamiseen. Todella poliittinen interventio on aina sellainen, joka sitoutuu johonkin hallitsevan hegemonian määrättyyn puoleen disartikuloidakseen tai artikuloidakseen uudelleen sen perustavat elementit. Se ei voi koskaan perustua pelkästään vastarintaan eikä sitä voi käsittää hylkäämiseksi, sillä se pyrkii uudelleen artikuloimaan tilanteen uudessa asetelmassa.

Toinen hegemoniseen politiikkaan liittyvä tärkeä seikka liittyy erilaisten vaatimusten välisen ”vastaavuuksien ketjun” laatimiseen, jotta nämä muuntuisivat vaatimuksiksi, jotka haastaisivat valtasuhteiden nykyisen rakenteen. On selvää, että yhteiskunnissamme vallitsevat demokraattiset vaatimukset eivät välttämättä kohtaa toisiaan ja ne voivat jopa olla ristiriidassa keskenään. Tämän vuoksi ne täytyy artikuloida poliittisesti. Kysymys on yhteisen identiteetin, ”meidän”, luomisesta ja tämä edellyttää puolestaan ”niiden” määrittelemistä. Tämän taas useat Moneuden puoltajat jättävät huomiotta, sillä he näyttävät uskovan että se on luontaisesti yhtenäinen, eikä siten kaipaa poliittista artikulaatiota. Esimerkiksi Virnon mukaan Moneudella on jo valmiiksi jotakin yhteistä: yleisäly. Hänen kansan käsitettä kohtaan esittämä kritiikki (jonka Hardt ja Negri jakavat), jonka mukaan kansa on homogeeninen ja ilmenee yleistahtona, ja joka ei jätä tilaa moninaisuudelle, on täysin hakoteillä, kun tarkastelemme sitä vasten sellaista näkemystä, jonka mukaan Kansa rakentuu vastaavuuksien ketjuna. Todellakin, tällöin olemme tekemisissä yhtenäisyyden muodon kanssa, joka kunnioittaa moninaisuutta, eikä hävitä eroja. Kuten olemme toistuvasti painottaneet, vastaavuuksien suhde ei eliminoi eroja – tällöin olisi kyse yksinkertaisesti identiteetistä. Vain niin kauan kuin demokraattiset erot asetetaan sellaisia voimia tai diskursseja vastaan, jotka kieltävät ne kaikki, voivat nämä erot korvata toinen toisensa. Tämän vuoksi kollektiivisen tahdon muodostaminen edellyttää vastustajan määrittelemistä. Tällaista vastustajaa ei voi määritellä Imperiumin tai sen paremmin ”Kapitalismin” kaltaisilla yleisillä termeillä. Pikemminkin, on tähdättävä vallan solmukohtiin ja muutettava ne, jotta luotaisiin olosuhteet uudelle hegemonialle. Kyse on ”asemasodasta” (Gramsci), joka on käynnistettävä useilla eri alueilla. Tämä voi tapahtua ainoastaan solmimalla yhteyksiä yhteiskunnallisten liikkeiden, poliittisten puolueiden ja ammattiliittojen välille.

On luotava kollektiivista tahtoa laatimalla vastaavuuksien ketju. On sitouduttava laajaan joukkoon instituutioita tavoitteena niiden muuttaminen. Tämä on on näkemykseni mukaan sen kaltaista kritiikkiä, jonka tulisi ohjata radikaalia politiikkaa.

Viitteet:

1 Hardt, Michael & Negri, Antonio. 2005. *Imperiumi* (Empire, 2000). WSOY: Helsinki

2 Hardt, Michael & Negri, Antonio. 2004. *Multitude - War and Democracy in the Age of Empire*. Penguin Press: New York

3 Virnon alkuperäisteos *La Grammatica della Moltitudine* on suomennettu nimellä *Väen Kielioppi* (Tutkijaliitto, 2006). Olen suomentanut Virnon teoksen otsikon tässä kuitenkin poikkeuksellisesti *Moneuden kieliopiksi* terminologisen yhtenäisyyden vuoksi. Toisaalta sana *väki* ei nähdäkseni tavoita *Multituden* monimerkityksellisyyttä. Sama merkityksellinen kapeus pätee myös sanaan *moninaisuus*, joka on itseasiassa vain moneuden attribuutti. Moneutta määrittää myös vastakohtaisuus ykseydelle. Tässä suhteessa moneus on perusteltu kompromissi väen ja moninaisuuden välillä. (Suomentajan huomautus.)

4 Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal. 1985. *Hegemony and Socialist Strategy - Towards a Radical Democratic Politics*. Verso: London, New York. Teoksen toinen, retrospektiivisellä esipuheella varustettu laitos on julkaistu Verson toimesta vuonna 2001. (Suomentajan huomautus.)

5 Boltanski, Luc & Chiapello, Ève. 2006. *The New Spirit of Capitalism (Le Nouvel esprit du capitalisme, 1999)*. Verso: London, New York

Artikkeli on alunperin julkaistu [European Institute for Progressive Cultural Policies](#) -verkoston *Transversal* -verkojulkaisussa, osoitteessa <http://transform.eipcp.net/transversal/0808/mouffe/en>

Kiina kriisissä: syy paniikkiin?

Gongchao.org

Käännös: Markus Termonen

Kiinalainen työläinen on yleinen syntipukki silloin, kun puhutaan työpaikkojen menetyksistä länsimaissa. Kiinnostavalla tavalla kuitenkin myös Kiinan sisäisesti eräs työläisryhmä näyttäytyy syntipukkina, nimittäin siirtotyöläiset. Osin tästä syystä julkaisemme Megafonissa ensimmäistä kertaa "myyttistä" kiinalaista työläistä käsittelevän artikkelin. Sen näkökulmana on urbaanien ja siirtotyöläisten kamppailujen lisäksi Kiinaakin rajusti kohteleva talouskriisi.

Joulukuussa 2008 *Financial Times* käsitteli historian ironiana skenaariota, jossa Kiinan kommunistinen puolue (KKP), joka oli selviytynyt sosialistisen itäblokin kaatumisesta vuonna 1989 (ja Tian'anmenin yhteiskunnallisesta mullistuksesta), kaatuisi kapitalismin globaalin kriisin mukanaan tuomiin tapahtumiin vuonna 2009.ⁱ Toisen kommentaattorin mukaan Kiinan poliitikot ovat, työläisten, talonpoikien ja työttömien mahdollisen yhteiskunnallisen räjähdysen edessä, jo "paniikissa".ⁱⁱ Mutta tässä ei ole kyse vain Kiinasta ja KKP:n komennosta. Kysymys on siitä, voivatko nykyinen kriisi ja siitä seuraava yhteiskunnallinen muutos johtaa *globaalin* työväenluokan muotoutumiseen, luokan joka voi maailmanlaajuisesti tehdä lopun kapitalistisesta tuotantomuodosta. Missä tahansa vastauksessa tuohon kysymykseen Kiinan luokkataisteluilla on tärkeä rooli.

1,3 miljardin asukkaan Kiina on edelleen maailman suurin maa ja nyt jo kolmanneksi suurin talous. 1980- ja 1990-lukujen avautumisen ja teollistumisen myötä Kiinasta tuli "maailman liukuhihna", se on osa tuotannon ja kierron globaaleja ketjuja ja toimii "globaalina pelurina" sijoittamis- ja luottototominnassa.

Edellisen 20 vuoden aikana valtava teollistumisprosessi on vetänyt miljoonia siirtotyöläisiä maaseudulta kaupunkeihin ja [erityisiin taloudellisiin vyöhykkeisiin](#), joissa he työskentelevät tehtaissa, rakennusmailla, kotiapulaisina jne. Vuoden 2003 jälkeen heidän kamppailunsa ovat saaneet enemmän liikevoimaa ja tuottaneet painetta kommunistiselle puolueelle. Nykyinen globaali kriisi kumoo jälleen yhteiskunnalliset suhteet Kiinassa. Kommunistinen puolue yrittää käsitellä tämän vaikutuksia. Jos se epäonnistuu, tämä voi heikentää ja mahdollisesti hajottaa järjestelmän sekä pääoman komennon Kiinassa. Tällä on tärkeitä vaikutuksia muuhun maailmaan.

Tämä artikkeli kuvailee kriisin ja luokkataistelun keskinäistä suhdetta Kiinassa kahden edellisen vuoden aikana sekä nykyistä kehitystä. Se keskittyy tilanteeseen kaupungeissa, ja erityisesti siirtotyöläisten tilanteeseen.

Kriisi ja kamppailut

Kiinan nousu, teollistuminen ja miljoonien muutto kaupunkeihin ovat seurausta ainakin kahdesta kapitalistisen kriisin ja luokkataistelun prosessista. 1960-luvun lopun ja 1970-luvun alun Euroopan, Amerikan ja muun maailman teollisten keskusten kamppailusyklin jälkeen pääoma etsi maailmanlaajuisesti voittoja tuottavia sijoitusmahdollisuuksia. Se sijoitti niin sanottuihin vastikään teollistuviin maihin, joissa se riisti "halpaa" työvoimaa. Vielä 1980-luvulla se kohtasi menestyksekkäitä työläisten kamppailuja korkeampien palkkojen ja parempien elinolojen puolesta, esimerkiksi Brasiliassa ja Etelä-Koreassa. 1990-luvun alussa pääoma etsi jälleen "halpaa" työvoimaa ja yritti paeta työläisten kamppailuja vastikään teollistuvissa maissa jälleen toisen "tilallisen korjauksen" kautta (David Harvey).ⁱⁱⁱ Siten Kiinan siirtotyöläiset tulivat mukaan oikealla hetkellä.

Samanaikaisesti Kiinan järjestelmä oli tilanteessa, jossa se tarvitsi ulkomaista pääomaa: 1980-luvun lopussa Kiina oli nähnyt kamppailujen syklin.^{iv} urbaani työväenluokka oli tuskin hyötynyt 1980-luvun alun uudistuksista. Valtionyhtymien työn restrukturointi ja intensifiointi, työttömyys ja inflaatio löivät sitä kovaa ja tuottivat kaunaa sekä lakkoja. Vuonna 1989 tämä kulminoitui Tian'anmenin liikkeeseen, jonka aloittivat ja jota johtivat Pekingin opiskelijat mutta jota tuki ja voimisti urbaanin väestön suuttumus. Monet kiinalaiset kaupungit näkivät kapinoita, mielenosoituksia ja joitain yrityksiä muodostaa itsenäisiä työläisten järjestöjä. Hallinto lähetti armeijan teurastamaan liikkeen. Samanaikaisesti se tajusi, että uudistukset eivät olleet johtaneet merkittäviin taloudellisiin parannuksiin ja että lisäkriisit johtaisivat uuteen yhteiskunnalliseen levottomuuteen. Tästä johtuen vuoden 1992 jälkeen se jatkoi rajojensa avaamista ulkomaisille investoinneille ja teknologian tuonnille, loi uusia erityisiä taloudellisia vyöhykkeitä, tuki yksityistä taloutta ja avusti lisäteollistumisen prosessia. Urbaania työväenluokkaa, kuten myös talonpoikia ja uusia siirtotyöläisiä, pidettiin poliisivalvonnassa.^v Muilta alueilta, ennen kaikkea "tiikerivaltioista" ja kaakkois-Aasiasta, uudelleensijoitettiin kulutustavateollisuutta Kiinaan. "Maailman liukuhihnan" rakentaminen oli alkanut.

Luokan muodostuminen

1990-luvun puolivälistä tämän vuosikymmenen alkuosaan *vanhan* urbaanin työväenluokan kamppailut näyttelivät hallitsevaa roolia. Jopa Kiinan aurinkovyöhykkeen teollistumisen aikana vanhan valtioneollisuuden ruostevyöhykkeellä hävitettiin massoittain pääomaa ja kokonaisia alueita ajautui kriisistä kriisiin. Työläiset taistelivat sosialististen teollisten yhtymien tuhoamista vastaan sekä palkkojensa ja yhteiskunnallisten etujensa puolesta - lakoin, yhtiövaltauksin ja kapinoin. Prosessin pysäyttämisen sijasta he pystyivät hidastamaan sitä: 50 miljoonaa työläistä (40 %) menetti työnsä restrukturoinnin ja massairtisanomisten myötä. Monet heistä ovat osa tämän päivän urbaania köyhää proletariaattia.^{vi}

1990-luvun alusta alkaen korkeasuhdanne ja maaseudun väestön suuren osan proletarisaatio johtivat *uuden* siirtotyöläisten luokan muotoutumiseen. Heidän lukumääränsä kasvoi jatkuvasti, ja tänään heitä on noin 150 miljoonasta 200 miljoonaan. Niin sanottujen kodinrekisteröimislakien (*hukou*) vuoksi he eivät voi asettua kaupunkeihin pysyvästi ja saavat kaupunkeihin vain määräaikaiset oleskelu- ja työluvut - tilanne joka jollakin tavalla vastaa ei-eurooppalaisia siirtolaisia Euroopan unionissa. Tällä vuosikymmenellä siirtolaisten *toinen* sukupolvi tunkee kaupunkeihin. He vertaavat elämäänsä muihin urbaaneihin asukkaisiin, eivätkä yleensä halua palata maaseudulle pysyvästi (eroten edeltävästä *ensimmäisestä* sukupolvesta). Koska he näkevät tulevaisuutensa kaupungeissa, he vuokraavat tai myyvät maatilkkunsa, jota heillä on oikeus viljellä kylässä.^{vii}

Vuodesta 2003 eteenpäin, suurin piirtein kymmenen vuotta teollistumissysäyksen alun jälkeen siir-

totyöläisten kamppailujen lukumäärä kasvoi tasaisesti. Nousi kamppailuja huonoja työolosuhteita vastaan, parannusten ja korkeampien palkkojen puolesta, korkeasuhdanteen hedelmistä osuuden saamisen puolesta. Toinen sukupolvi järjesti vetoomuksia, joukkokokouksia, lakkoja, työn hidastamisia, mielenosoituksia ja mellakoita. He painostivat ulkomaisia ja kiinalaisia tehdaspomoja ja saavuttivat korkeampia palkkoja vientituotantovyöhykkeillä.

Limittäisiä prosesseja

Nykyisen kriisin oireet (lainakriisi, kulutuksen väheneminen USA:ssa, tilausten väheneminen, maailmankaupan lasku) johtavat irtisanomisiin sekä yhteiskunnallisiin konflikteihin, ja siten ne sekaantuvat aiemmin alkaneisiin kehityskulkuihin. Vuoden 2006 jälkeen kasvavat palkat teollisuudessa, korkea energian, raaka-aineiden ja ruuan tarve, kuten myös yuanin hidas arvonkorotus suhteessa USA:n dollariin, tuottivat merkittäviä hintojen korotuksia - ja siten korkeampia tuotantokustannuksia ja voittojen pienentymistä. Samanaikaisesti tyytymättömyys alhaisiin palkkoihin ja myöhemmin kohoaviin hintoihin johti siirtotyöläisten kamppailujen terävään kasvuun. Hallitus ei voinut tehdä muuta kuin säännöllisesti korottaa minimipalkkaa. Esiintyi jo ensimmäisiä yrityksiä uuteen "tillalliseen korjaukseen": vuodesta 2007 alkaen enemmän ja enemmän tehtaita on suljettu tai siirretty - reaktiona kohoaviin kustannuksiin ja palkkoihin. Esimerkiksi osa tekstiili- ja muusta kulutustavara-teollisuudesta siirtyi kiinalaisille syrjäseuduille tai Vietnamiin (jossa teollisuustyöläisten kamppailujen määrä kasvoi).

Sillä aikaa kapitalistien järjestelmällinen tietämättömyys kiinalaisesta työläinsäädännöstä uhkasi lisääntyvässä määrin KKP:n hallinnon legitimitettiä. Kiinan keskushallinto oli yrittänyt vuosien ajan tehdä vaarattomaksi työläisten siirtolaisuuteen liittyviä yhteiskunnallisia konflikteja suoralla valtion väliintulolla lakkojen aikana, valitus- ja välitysjärjestelmällä, työlakien joustavalla käytöllä ja valtion ammattiliittojen toteuttamalla siirtotyöläisten organisoinnilla. Vuodesta 2003 alkaen hallitus nosti esiin "harmonisen yhteiskunnan" iskulauseen työläisten ja talonpoikien mobilisoimiseksi "sosialistisen markkinatalouden" rakentamiseen - vähäisellä menestyksellä. Työläisten tilanne on liian prekaari, heidän odotuksensa liian suuria, eivätkä monetkaan tyydy enää pelkästään leivänmurusiin.

Hallitus pani täytäntöön tammikuussa 2008 uuden työsopimuslain, joka täydensi muutamin sanktiointimekanismein vuoden 1995 työlakia. Kun se pantiin toimeen, kiinalaiset ja ulkomaalaiset yhtiöt matalapalkkasektoreilla irtisanoivat työläisiä estääkseen heidän pysyvän työllistämisensä, ja toiset ilmoittivat tehtaiden sulkemisesta sekä siirtämisestä. Monet työläiset yrittivät käyttää uutta juridista kehystä ja vaativat työsopimuksia sekä palkankorotuksia. Aktivistit Helmijokisuistosta raportoivat alkuvuodesta 2008, että uuden lain myötä konfliktit lisääntyivät.^{viii}

Nykyinen kriisi

Kesällä 2008 Kiinan hallitsevan luokan ihmiset yhä ajattelivat, että globaali kriisi ei koskettaisi maata, että Kiinan taloudella olisi riittävästi omaa dynaamista painetta ja että se voisi välttyä USA:n talouslaman vaikutuksilta.^{ix} Paradoksaalisesti kriisin ensimmäisen kulminaation jälkeen myös kapitalismin läntiset puolestapuhujat laskivat "kiinalaisen ratkaisun" varaan, toisin sanoen Kiinan valuutareservien ja Kiinan *taloudellisen ihmeen* voiman varaan. Kiinan oman dynaamisen purkauksen unelma ja lännen toiveet Kiinasta (ja muista BRIC-valtioista (<http://en.wikipedia.org/wiki/BRIC>) Brasiliasta, Venäjistä ja Intiasta) särkyivät nopeasti. Kiinan valmistussektorin korkea vientiosuus - tärkeimpinä kauppakumppaneinaan EU, USA, Japani ja "tiikerivaltiot" - tekee kiinalaisesta taloudesta riskialttiin.^x Tämä vahvistettiin 2008 syksyllä: taloudellisen kasvun putoaminen, tuotannon kasvun putoaminen, viennin lasku, investointien lasku, energiankulutuksen lasku, valtion tulojen lasku. Kaikki tämä 15 vuoden korkeasuhdanteen jälkeen, jonka aikana vuotuiset kasvuasteet olivat keski-

määrin 10 prosenttia.^{[xi](#)} Koska kriisi iski myös Japaniin, Etelä-Koreaan, Taiwaniin, Hong Kongiin, Singaporeen ja Vietnamiin, kauppa näiden maiden välillä romahti. Lisäksi Kiinan kiinteistökuupa puhkesi syksyllä 2008.

KKP:n sisällä ei ole yhtenäistä näkemystä kriisistä. Konflikteja on noussut toistuvasti kahden ryhmän välillä: niiden, jotka haluavat käyttää kriisiä talouden modernisoimiseksi, uuden yhteiskunnallisen levottomuuden riskillä (rikkaiden provinssien kuten Guangdongin ja Shanghain hallinnot), ja niiden, jotka haluavat suojella Kiinan mallia (vientituotetehtaita halpoja kulutustavaroita varten) toivoen, että yhteiskunnallinen tilanne pysyy rauhallisena (keskushallinto).^{[xii](#)} Kun syksyllä 2008 kriisin oireet tulivat näkyvämmiksi, jotkut näkivät sen mahdollisuutena: Guangdongin provinssihallinto puhui heikkojen ja pienten yritysten mahdollisesta sulkemisesta kriisin aikana, mikä tukisi Helmijokisuiston tuotannonalojen restrukturointia ja päivittämistä. Guangdongin hallinto haluaa halpojen kulutustavaroiden tuotannon siirtämistä pidemmälle pois päin sekä korkean teknologian ja tuotantovälineteollisuuksien (*capital goods industries*) ulottamista alueelle.^{[xiii](#)}

Yhtiöiden sulkemisen ja siirtämisen uhka, johtajien valitukset korkeista palkoista ja uudesta työ sopimuslaista, kaikki tämä alkoi ennen globaalin kriisin iskua (ks. yllä). Nyt kapitalistit käyttävät kriisiä hyväkseen - vaikutti se heihin tai ei. He madaltavat palkkoja, sulkevat tai siirtävät tehtaita, vaihtavat valtion tukia rahaksi ja pakottavat työolosuhteita alle juridisen standardin.^{[xiv](#)} Guangzhoun työnantajyhdistyksen edustaja vaati, että keskushallinto auttaisi pieniä ja keskisuuria yrityksiä selviytymään lamasta panemalla täytäntöön vähemmän ankaria sääntöjä. Hän puhui työlakien löysentämisestä.^{[xv](#)} Ja itse asiassa tammikuussa 2009 teollisuusjohtajat raportoivat, että suostumista vuoden 2008 työ sopimuslakiin tuskin kontrolloitiin, eikä sitä saatettu voimaan.^{[xvi](#)} Työläisaktivisti sanoi, että hallitus haluaa tehtaiden selviävän ja säilyvän ja että se ei siksi huomioi ongelmia työpaikoilla.^{[xvii](#)}

Järjestelmä on kieltänyt aluehallinnoilta minimipalkan lisäkorotukset vuonna 2009. Se haluaa estää enemmän palkankorotukset (vuosien huomattavien korotusten jälkeen). Monet suuryritykset ovat jo, hallituksen tuella, ilmoittaneet palkkojen leikkauksista. Tammikuun lopussa hallituksen edustaja sanoi, että kiinalaisten yritysten tulisi tehdä kaikkensa välttääkseen irtisanomisia.^{[xviii](#)}

Marraskuussa 2008 Helmijokisuiston aktivistit ja siirtotyöläiset puhuivat alityöllisyydestä ja irtisanomisista varsinkin tekstiili- ja lelusektoreilla.^{[xix](#)} Työläiset, joilla oli rajoitetut työ sopimukset, erotettiin, ja ydintyövoima säilytettiin, mutta se ei saanut tehdä ylitöitä, eikä sillä usein ollut säännöllisiä työaikoja. Osaa vaadittiin ottamaan rajoittamatonta ja palkatonta lomaa.^{[xx](#)}

Ei ole luotettavia lukuja irtisanomisten ja työläisten maaseudulle palaamisen laajuudesta. Marraskuussa 2008 jotkut provinssit (Hubei, Chongqing, Anhui) valmistautuivat paluunmuuttajien aaltoon, mutta Guangdongin viranomaiset kiistivät sellaisen aallon olemassaolon. Jotkut siirtolaiset palasivat maaseudulle - mainittiin luku viidestä kymmeneen prosenttia siirtotyöläisistä. Tammikuun 2009 puolivälissä työministeriö ilmoitti, että 10 miljoonaa siirtotyöläistä oli menettänyt työnsä, ja helmikuun alussa luku korotettiin 20 miljoonaan.^{[xxi](#)}

Uusia kamppailuja

Samalla kun loppukesästä 2008 kriisi alkoi avautua, syntyi lisää kamppailuja. Taksikuskien ja opettajien toiminta oli kiinnostavaa, koska kamppailut yhdessä provinssissa aiheuttivat toisia konflikteja maan eri osissa (*copycat*-vaikutus). Vuoden 2008 lopussa ja vuoden 2009 alussa Helmijokisuiston ja Yangtze-suiston vientiteollisuusvyöhykkeillä oli työläisten joukkokokouksia ja mellakoita. Konfliktit olivat muuttuneet verrattuna aiempiin tapahtumiin: ne eivät koskeneet niinkään palkankorotuksia, parempia olosuhteita asuntoloissa, työlakien noudattamista, parempaa ruokaa työmaa-

ruokaloissa jne. vaan entistä enemmän maksamattomien palkkojen maksua sekä kompensatioita irtisanomisista. Myös rakennussektorilla nähtiin mielenosoituksia.^{xxii} Todistajat vahvistavat, että vuoden 2008 syksystä alkaen työkonflikteja oli enemmän kuin koskaan. Jopa valtion ammattiliiton ACFTU:n edustaja myönsi, että työtaistelujen määrä oli Kiinassa noussut globaalin finanssikriisin myötä. Kuitenkaan edelleenkään ei ole täsmällisiä ja luotettavia lukuja.^{xxiii}

Mahdollisen taloudellisen romahduksen ja yhteiskunnallisen räjähdysen edessä KKP:n järjestelmän oli reagoitava jälleen. Kiinalla on pitkä historia vastaavanlaisia tilanteita: yhteiskunnalliset (talonpoikais-)liikkeet ovat potkaisseet hallitsijat valtaistuimilta kriisin aikoina, erityisesti silloin kun liikkeet ovat yhdistäneet voimansa intellektuellien ja virkamiesten kanssa. Nyt KKP:n määräysvalta on vaarassa kaatua nykyisessä kriisissä.

Sisäisesti, Kiinassa, järjestelmä toimii ikään kuin se yhä hallitsisi tilannetta. Se kuvailee kriisiä väliaikaiseksi ja sanoo sen kestävän puoli vuotta. Työttömyys ja muut kriisin tulokset uhkaavat "yhteiskunnallista vakautta", ja hallitus tulee tekemään oikeat taloudelliset ja valvontatoimenpiteet. Raportteja konkreettisista työtaisteluista sensuroidaan ja tukahdutetaan edelleen.^{xxiv}

Ulkoisesti, ulkomaailmaa kohtaan, raportit työttömien siirtotyöläisten mahdollisesta levottomuudesta ovat todellakin hallituksen intresseissä. Yhteiskunnallinen kuohunta Kiinassa on painajainen myös hallitseville luokille kaikkialla. Kiinan hallitus käyttää tätä uhkaa, kun USA:n hallitus tai muut vaativat yuanin rajua arvonkorotusta.

Estääkseen kamppailujen laajempaa leviämistä valtio on viime viikkoina tehnyt suoran intervention maksamattomia palkkoja ja kompensatioita koskeviin teollisiin kamppailuihin ja maksanut rahat itse. Monet kaupungit ja teolliset vyöhykkeet ovat perustaneet erityisiä rahastoja konkurssin partaalla olevien yhtiöiden pelastamiseksi ja jotta ne välttäisivät irtisanomiset sekä maksaisivat maksamattomat palkat. Joissain kaupungeissa siirtotyöläiset saavat taloudellista apua, jos lähtevät kaupungista. Valtio pumppaa 4 biljoonaa yuania (500 miljardia euroa, 15 prosenttia Kiinan BKT:stä) infrastruktuuriprojekteihin ja asuntorakentamiseen elvytysohjelman muodossa estääkseen rakennussektorin romahduksen, pitääkseen työttömyyden aisoissa ja pysäyttääkseen taloudellisen kasvun enemmän laskun.^{xxv} Kahdeksan prosentin vuotuinen kasvu on välttämätön, jotta voidaan luoda tarpeeksi työllisyyttä niille ihmisille, jotka väestönkasvu ja muutto kylistä kaupunkeihin puskee työmarkkinoille.^{xxvi} Tammikuun 2009 lopussa hallitus ilmoitti, että se saattaa täytäntöön laajan terveydenhuollon vuonna 2011 sijoittamalla siihen 850 miljardia yuania (noin 100 miljardia euroa), jälleen purkaakseen yhteiskunnallisia räjähdyksiä. Alun perin tämän suunniteltiin tapahtuvan vuonna 2020.

Näköaloja

Järjestelmä yrittää ostaa aikaa. Se haluaa viivyttää kriisin pahentumista ja, jos mahdollista, varmistaa "pehmeän laskun". Tarkoituksena on myös estää kaupunkien siirtotyöläisten tilanteen enempi heikentyminen. Iso osa heistä, varsinkin tehtaissa ja rakennustyömailla, elää yhtiöiden omistamissa asuntoloissa ja syö yhtiöiden työpaikkaruokaloissa. Massairtisanomisten tapauksessa työläiset eivät menetä ainoastaan työtään, vaan myös asuntonsa ja ateriapalvelunsa. Helmikuun puolivälissä, kiinalaisen uuden vuoden aikoihin, monet siirtotyöläiset palasivat koteihinsa juhlallisuuksia varten, kuten joka vuosi. On yhä epäselvää, kuinka asiat kehittyvät heidän paluunsa jälkeen. Joidenkin raporttien mukaan monilla on vaikeuksia löytää töitä, ja palkat ovat laskeneet.^{xxvii} Jotkut yhtiöt ovat palanneet päivittäisiin palkkoihin ja päivätyöläisiin.^{xxviii} Jos kriisi jatkuu, eivätkä siirtotyöläiset löydä työtä kaupungeista, he tajuavat, että korkeasuhdanne on ohi ja että heidän elämänsä muuttuvat dramaattisesti. On kaksi skenaariota:

a) Siirtotyöläisten toinen sukupolvi ei halua enää elää maaseudulla, tai ainakaan se ei näe tulevai-

suuttaan siellä. Siten he voisivat pysyä kaupungeissa ja, jos ovat työttöminä, heidän pitäisi etsiä vaihtoehtoja tuloille, asumiselle ja ruualle, sekä mahdollisesti taistella niistä sekä ottaa niitä haltuun. Monissa suurkaupungeissa siirtotyöläisiä on 30-80 prosenttia väestöstä. Onko heillä tilaisuus yhdistää voimansa niiden miljoonien urbaanien köyhien kanssa, jotka selviytyvät pikkukaupankäynnillä ja -töillä?

b) Siirtotyöläiset voisivat muuttaa takaisin perheidensä pariin maaseudulle, missä heillä on edelleen oikeus viljellä maatilkkua. Ehkä he pystyvät selviytymään säästämillään rahoilla, mutta ilman urbaania palkkaa perheet joutuvat enemmän tai myöhemmin taloudellisiin vaikeuksiin. Ei ole töitä, ei näköaloja, on köyhyyttä ja tylsyyttä.^{xxix} Parina edellisenä vuonna maaseudulla nähtiin kapinoita korruptoituneita kaadereita, maatiloilta karkottamisia ja ympäristön saastumista vastaan. Jopa nyt monilla seuduilla pienet maapalstat eivät ole riittävän isoja kokonaisen perheen ruokkimiseen, ja on edelleen maaseututyövoiman ylimäärä. Koulutukseen, koulumaksuihin ja yritysten perustamiseen suunnitellut valtion tuet eivät muuta paljon. Jos siirtotyöläiset palaavat maaseudulle massoitain - mikä olisi 30 vuoden urbanisaation väliaikainen täyskäännös - se loisi räjähdysherkän sekoi-tuksen.^{xxx}

Monet asiantuntijat ennakoivat Kiinaan lamaa, jossa on 5-7 prosentin talouskasvu, siis "kriittisen" tason alapuolella. Kiinassa saatetaan myös nähdä tehtaiden sulkemisen aalto. Yhden kolmesta vientituotetehtaasta odotetaan sulkeutuvan kolmen seuraavan vuoden aikana. Eräs tarkkailija arvioi, että työttömien siirtotyöläisten lukumäärä voisi tänä vuonna ylittää 50 miljoonaan. He ovat nuorempia ja liikkuvaisempia kuin urbaanit työläiset, jotka valtionyhtymät irtisanoivat 1990-luvun lopussa, ja he osaavat kommunikoida paremmin ja nopeammin Internetin ja matkapuhelimien välityksellä. Lisäksi kyseinen tarkkailija mainitsi miljoonat opiskelijat, jotka joka vuosi lähtevät yliopistoista löytämättä työtä, ja viittasi samankaltaiseen tilanteeseen ennen Tian'anmen-liikettä vuonna 1989, jolloin opiskelijat näyttelivät keskeistä roolia (tämä vuosi on 20-vuotisjuhla). Mahdolliseksi yhteiskunnallisen räjähdysen syyttäjäksi hän mainitsee "suositun johtajan kuoleman, vakavan luonnonkatastrofin, tappavan tarttuvan taudin leviämisen, pienen opiskelijamielenosoituksen muuttumisen väkivaltaiseksi, uskonnolliset ryhmät...". Skenaario kuten Kreikassa vuoden 2008 lopussa, jolloin poliisi ampui nuoren miehen, laukaisten päiviä kestäneen massiivisen mellakoinnin.^{xxxi}

Kriisi yllätti varmasti Kiinan siirtotyöläiset, sillä aiemmin he eivät olleet kokeneet pitkiä työttömyyden ja laman jaksoja. Mutta viime vuosina he ovat saavuttaneet kokemusta kamppailuissa, vastarinnan, lakkojen ja itseorganisaation jokapäiväisissä muodoissa. Heidän joukoistaan on noussut aktivisteja, jotka ovat levittäneet näitä kokemuksia ja käyttäneet niitä uusissa kamppailuissa. He tietävät kapitalistien ja kaadereiden osallisuudesta, vastakkainasettelusta vartijoiden ja mellakka-poliisien kanssa. Siirtotyöläiset esittävät vaatimuksensa usein itsevarmalla tavalla. He ottavat kokemuksensa mukaansa, ja siitä tulee osa kriisin mukana tulevan uuden yhteiskunnallisen komposition muotoutumista.

Ratkaiseva tekijä on se, mitä Kiinan "keskiluokka" tekee. Se muodostaa KKP:n määräysvallan keskeisen yhteiskunnallisen pilarin, mutta kriisi iski jo siihen, koska se menetti paljon rahaa pörssi- ja kiinteistömarkkinarahduksissa. Monet sen lapsista lopettavat yliopisto-opintonsa eivätkä löydä työpaikkaa. Onnettomat osakkeenomistajat ja kauppojen omistajat ovat jo toimineet. Voivatko "keskiluokan" konfliktit liittyä yhteen proletaaristen ja talonpoikaisten kamppailuiden kanssa (kuten Argentiinassa 2002)? Hallitus korostaa työttömien siirtotyöläisten aiheuttamaa "yhteiskunnallisen epävakauden" uhkaa ja ruoskii intellektuellien sekä "keskiluokan" "väkijoukkoon" kohdistuvaa pelkoa, estääkseen mahdollista liittoutumista.^{xxxii}

Järjestelmä yrittää edelleen välttää verenvuodatusta. Helmijokisuiston konfliktien aikana joulukuussa 2008 poliisi pysytteli taustalla, otti valokuvia ja pidätti joitain osallistujia *jälkikäteen*.^{xxxiii} KKP varmistaa, että jotkin vaatimukset täytetään ja pidättää väitetyt "ringin johtajat". Niin kauan kuin kamp-

pailut pysyvät eristettyinä, tämä strategia voi toimia. Levottomuuden aallon tapauksessa järjestelmän on muutettava kurssiaan.^{xxxiv}

Vaikutuksia

Jotkin osat vasemmistosta Euroopassa, USA:ssa ja muualla heijastavat toiveensa Kiinan uuteen työväenluokkaan ja näkevät syksyn 2008 sekä myöhemmät konfliktit uuden laajan luokkaliikkeen ennusmerkkinä. Emme voi ennustaa Kiinasta tulevien kamppailujen ulottuvuutta ja tärkeyttä. Työläiset ovat edelleen kehittämässä tilanteeseen liittyvää ymmärrystä ja yrittämässä käsitellä sitä. On mahdollisuus, että massairtisanimiset teollisuusvyöhykkeillä ja kriisiromahdukset maaseutualueilla johtavat massakapinoihin, mutta on myös mahdollista, että maaseudun omavaraistalous yhdessä työläisten säästöjen kanssa pehmentävät kriisin vaikutusta... ainakin jonkin aikaa.

Vientituotantovyöhykkeiden yhteiskunnallisella eskaloitumisella olisi globaaleja vaikutuksia, eikä vain vanhoissa teollisuusmaissa. Kiinan halvat kulutustavarat olivat yksi ehto ison työläismäärän tilapäiseksi tekemiselle, koska tuo tilapäiseksi tekeminen oli mahdollista toteuttaa ilman dramaattista elintason pudotusta. Kriisi, kansainvälisen kaupan romahdus ja Kiinan työläisten kamppailut voivat nyt saada aikaan elintason alentumisen ja yhteiskunnallisen tilanteen heikentymisen monissa maailman maissa... ja työväenluokan kamppailujen lisääntymisen niissä.

Keskeiset sektorit kuten autoteollisuus, kemianteollisuus ja koneenrakennus ovat sijoittaneet Kiinaan raskaasti ja ovat nyt läheisesti yhteydessä kiinalaiseen talouteen globaalien tuotantoketjujen kautta. Kiinan kamppailujen tapauksessa vaikutus tunnetaan näillä teollisilla sektoreilla, työläisten työehtoihin ja palkkoihin kohdistuvine lisähyökkäyksineen sekä mahdollisesti massairtisanimisneen.

Ja lopulta, jos USA:n ja Kiinan välinen taloudellinen runko ("Bretton Woods II")^{xxxv} - globaalien taloudellisten ja monetaarisen rakenteen selkäranka sekä Akilleen kantapää - romahtaa luottokriisin ja USA:n kulutuksen laskun johdosta tai Kiinan työläisten taistelujen vuoksi, saatamme nähdä globaaleja mullistuksia, jotka menevät paljon sen tuolle puolen, mitä olemme toistaiseksi nähneet: dollarin ja globaalien valuuttajärjestelmän sortuminen, USA:n hegemonisen vallan konkurssi, maailmankaupan pitkäaikainen romahdus, lisääntyvät sotilaalliset vastakkainasettelut ja enemmänkin.

Mitä on tehtävä?

Meidän pitäisi seurata Kiinan kehityskulkuja ymmärtääksemme niitä ja lisätäksemme kokemukset uusien luokkaliikkeiden debaatteihin muualla. Meidän on identifioidava ja alleviivattava kriisin ja kamppailujen globaalia kontekstia. Lisäksi meidän on tarpeen heikentää kriisin ja nationalististen tendenssien porvarillisia tulkintoja. Pelon (ja kriisin) strategioita käytetään jo, jotta meidät saadaan valmistautumaan kiristämään voitämme lisää. Meitä kehoitetaan pelkäämään muukalaisia ja ulkomaalaisia, kuten "halpoja kiinalaisia, jotka varastavat työpaikkamme ja ovat vastuussa hintojen noususta". Meidän on korostettava kriisistä ja kamppailuista nousevia yhteiskunnallisen muutoksen mahdollisuuksia. Meidän on korostettava, kuinka tärkeää on, että työläisillä kaikkialla maailmassa on yhteinen oppimisprosessi. Kamppailujen kierto ja yhteiskunnallisten verkostojen ilmaantuminen voivat myötävaikuttaa työväenluokan muotoutumiseen globaalilla tasolla. Olemme yhä varsin kaukana - niin leveitä ovat elinolosuhteiden erot maailmanlaajuisesti - mutta tämä on oikea suunta, jos haluamme lopettaa kapitalismin Kiinassa ja kaikkialla: vain globaalilla luokkaliikkeellä on voima murtaa kriisin kapitalistinen logiikka ja luoda solidaarisuuteen eikä taloudelliseen voittoon perustuva uusi yhteiskunta.

Viitteet:

i *Financial Times* 16.12.2008.

ii *International Herald Tribune* 23.1.2009.

iii "Tilallinen korjaus" vaikuttaa myös "kapitalismin sisäisen" kilpailun tulokselta, kuten Robert Brenner ja muut sen tulkitsevat. Mutta tämän kilpailun takana on kapitalistien yhteinen intressi intensifioida riiston ehtoja ja siirtyä alueille, jotka ovat suotuisimpia pääomalle. Laukaisimena nykyiselle kriisille myös "finanssikorjauksella" on ratkaiseva rooli pääoman lisääntyvänä finansialisaationa 1970-luvulta alkaen, jälleen reaktiona voittoa tuottavien sijoittamismahdollisuuksien puutteeseen tuottavilla sektoreilla.

iv Kiinan muutosten alkuperät 1970-luvun alusta alkaen ovat monimutkaisia: kulttuurivallankumouksen sosiaalinen ja poliittinen kaaos, tyytymättömyys talonpoikien ja myöhemmin urbaanien työläisten keskuudessa, ideologisten maolaisten erottaminen pragmaattisten puoluejohtajien kerroksen toimesta, 1980-luvun yhteiskunnalliset konfliktit kulminaationaan Tian'anmenin liike vuonna 1989, hallinnon määrätietoisuus Neuvostoliiton tapaisen kaatumisen estämiseksi jne.

v Samanaikaisesti alkoi yhteiskunnallisten suhteiden uudelleenmuokkaus, mikä oli välttämätöntä valtionyhtymien purkamiseksi. Osa tätä oli työsuhteiden juridisointi (ammattiyhdistyslaki, työlaki jne).

vi Katso saksalaisen Widcat-lehden liite ("Unrest in China"). Kolme artikkelia löytyy englanniksi <http://www.prol-position.net/nl/2008/10/chinas%20migrant%20workers> (siirtotyöläisistä), <http://www.prol-position.net/nl/2008/10/unhappy%20workers> (urbaaneista valtiontyöläisistä) ja <http://www.prol-position.net/nl/2008/10/maoist%20patriarchy> (urbaaneista naistyöläisistä). Koko liite (saksaksi): <http://www.gongchao.org/de/unruhen-heft>.

vii Hallitus "laillisti" tämän lokakuussa 2008. Se ilmoitti, että maa- ja metsätalouden vuokraaminen ja edelleen siirtäminen sallittaisiin. Tällä kehityksellä on isoja riskejä, koska monilla maa- ja metsätalouden vailla olevilla siirtotyöläisillä ei tule olemaan mahdollisuutta ansaita elantoaan maasta ollessaan työttömänä tai hädättyinä kaupungeista.

viii Työ- ja sosiaaliturvaministeriö paljasti, että vuoden 2008 ensimmäisen kuuden kuukauden aikana sovitellut työkiistat kasvoivat 145 prosentilla Chongqingissa ja 92,5 prosentilla Shanghaissa (*Nanfang Zhoumo* 31.7.2008). Samalla jaksolla Guangdongin provinssin oikeusistuimet ottivat vastaan lähes 40 000 uutta työkiistatapausta, mikä tarkoittaa 157,7 prosentin lisäystä vuodesta 2007. Tässä Helmijokisuiston alueen osuus on 96,5 prosenttia kaikista tapauksista (*China DailyBeijing Review* 20.1.2009, www.bjreview.com.cn/nation/txt/2009-01/20/content_175296.htm). 22.7.2008, www.chinadaily.com.cn/china/2008-07/22/content_6865144.htm). Tammi- ja syyskuun välisenä aikana 2008 Pekingin työsovittelulaitokset käsitelivät 32 954 työkiistaa, 104 prosenttia enemmän kuin samana jaksolla vuonna 2007 (ks. *Beijing Review* 20.1.2009, www.bjreview.com.cn/nation/txt/2009-01/20/content_175296.htm).

ix *Financial Times* 16.12.2008. Tämä on hämmästyttävää, koska Kiinan taloudelliset suhteet USA:han nuodattavat kaavaa, jota joskus kutsutaan nimellä "Bretton Woods II". Se on nykyisen kriisin avainelementti. USA:n kuluttajat ostavat tavaroita kiinalaisilta yrityksiltä ja maksavat USA:n dollareilla, jotka myyjät varastoivat kiinalaisille pankkitileille. Pankit siirtävät USA:n dollarit Kiinan keskuspankille, joka sitten käyttää USA:n dollareita ostaakseen USA:n valtionobligaatioita. Sen jälkeen dollarit siirretään edelleen amerikkalaiseen pankkijärjestelmään ja ne päätyvät luotoksi amerikkalaisille kotitalouksille. He käyttävät ne ostaakseen kiinalaisia tavaroita jne. Tulos on Kiinan nykyinen äärimmäinen tiliylijäämä (enemmän vientiä kuin tuontia) ja USA:n äärimmäinen tilivaje (enemmän tuontia kuin vientiä). Toisin sanoen Kiina tuottaa paljon enemmän kuin se kuluttaa, ja USA kuluttaa paljon enemmän kuin se tuottaa. Ja USA maksaa kulutuksestaan rahalla, jonka se on antanut Kiinalle sen tavaroista ja sitten saanut takaisin luottona.

x Vienti edusti 40 prosenttia Kiinan bruttokansantuotteesta, ja vientiylijäämä on 12 prosenttia (oltuaan 2 prosenttia muutamia vuosia sitten):

http://cnreviews.com/china_economy/china_financial_crisis_20081125.html.

xi Pienellä lommolla Aasian kriisin aikana 1997/1998. Kiina pääsi läpi tästä kriisistä lähes vahingoittumatta, koska yuan ei ollut (eikä vielääkään ole) vaihtokelpoinen, valtion elvytysohjelman ansiosta ja koska Kiina käytti hyväkseen muiden Aasian valtioiden kriisiä.

[xii](#) *Die Zeit* kirjoittaa konfliktista keskushallinnon ja valtion tukia tekstiili-, lelu- ja elektroniikkateollisuudelle vastustavien Guangdongin sekä Shanghain provinssien pomojen välillä (*Die Zeit* 5.2.2009).

[xiii](#) Katso www.iht.com/articles/ap/2008/10/20/business/AS-China-Factory-Woes.php.

[xiv](#) Katso Staphany Wong: "Impacts of the Financial Crisis on Labour Conditions in China", 19.12.2008, www.eu-china.net.

[xv](#) *China Daily* 11.11.2008, www.chinadaily.com.cn/cndy/2008-11/11/content_7191436.htm.

[xvi](#) CSMonitor.com, 28.1.2009, www.csmonitor.com/2009/0128/p04s01-woap.htm. Katso myös: <http://www.ihlo.org/LRC/WC/010309.html>.

[xvii](#) *The Straits Times* 20.1.2009.

[xviii](#) *The Straits Times* 20.1.2009.

[xix](#) Katso myös *South China Morning Post* 17.11.2008. Jälleen on limittäisiä prosesseja: lelusektoriin iskivät myrkyllisten materiaalien käyttöä koskevat skandaalit, tekstiilisektori kohtasi tehtaiden siirtämisen Vietnamiin (katso myös *China Labour Bulletin*: "Migrant workers worst hit by textile factory slowdown", www.clb.org.hk/en/node/100322).

[xx](#) Lähde: keskustelut työläisten kanssa Kiinassa. Johtajat pakottavat työläiset ottamaan "lomaa" heidän irtisanomisensa sijasta, koska he olettavat työläisten lähtevän itse, mikä säästäisi yrityksen kompensatiomaksulta.

[xxi](#) Työttömien määrä on kasvanut myös kaupungeissa. Virallisesti se on noin 4,2 prosenttia, mutta kiinalaisen yhteiskuntatieteiden akatemian mukaan se on noin 9,4 prosenttia (*The Straits Times* 20.1.2009). Tämä sisältää vain ihmiset, joilla on urbaani *hukou* (ei siirtotyöläisiä). Maaseudun työttömyyden arvioidaan olevan noin 20 prosenttia (*Washington Post* 13.1.2009, www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/01/12/AR2009011203014.html).

[xxii](#) Esimerkki: <http://uk.reuters.com/article/latestCrisis/idUKPEK226188>.

[xxiii](#) Chinacsr.com, 13.1.2009, www.chinacsr.com/en/2009/01/13/4173-acftu-campaigns-for-chinese-workers-back-pay. Hallitus on lopettanut yhteiskunnallisten levottomuuksien lukujen säännöllisen julkaisemisen muutama vuosi sitten.

[xxiv](#) *The Sunday Times* kirjoitti 1.2.2009, että Linfenissä ja Shanxissä tv-journalistit saivat potkut yritettyään raportoida 6000 tekstiilityöläisen tehtaantarkastuksesta: <http://business.timesonline.co.uk/tol/business/economics/article5627687.ece>.

[xxv](#) Provinssien ja kuntien täytyy kerätä kaksi kolmasosaa tuosta summasta, mutta niillä voi olla ongelmia niin suuren rahamäärän keräämisessä (*International Herald Tribune* 23.1.2009, www.iht.com/articles/2009/01/22/business/yuan.2-413647.php). Koska suurin osa tuosta rahasta menee infrastruktuuriin ja muihin rakennusprojekteihin, vientisektorin kriisi ei helpotu. USA:n sairaalloisen kulutuksen korvaamiseksi suuremmalla viennillä muihin maihin (EU) ja suuremmalla kotimaisella kysynnällä hallituksen on keksittävä muita ideoita. Toisin kuin USA:lla, Kiinalla on keinot tähän elvytysohjelmaan. Kiinalla on (vielä) vähän velkaa, alhainen budjettivaje ja valtavat valuuttareservit.

[xxvi](#) Vain vuosi sitten valitettiin, että Kiinan talous ylikuumenisi yli kymmenen prosentin vuotuisella kasvulla, ja sanottiin, että sitä pitäisi vähentää "kohtuulliseen" asteeseen: seitsemän tai kahdeksan prosenttia nimettiin hyväksi tavoitteiksi.

[xxvii](#) Reuters 20.2.2009: <http://sg.news.yahoo.com/rtrs/20090220/tap-oukwd-uk-china-workers-03b3b4c.html>.

[xxviii](#) Katso <http://www.ihlo.org/LRC/WC/010309.html>.

[xxix](#) Hallituksen mukaan urbaani tulo on 3,4 prosenttia suurempi kuin maaseututulo. Ekologiset vahingot, kuivuus, myrskyt, karkotukset ja häädöt vaikeuttavat olosuhteita maaseudulla entisestään.

[xxx](#) Ratkaisevan tärkeää tulee olemaan se, johtavatko uudet maalais - hallituksen aikomuksen mukaisesti - maatalouden keskittymisprosessiin ja kasvaako maaton maaseutuväestö.

[xxxi](#) Victor Shih [rgemonitor.com](http://www.rgemonitor.com)issa 9.1.2009, www.rgemonitor.com/asia-monitor/255032/will_job_losses_lead_to_social_unrest_my_take. Saatamme nähdä tilanteen, kuten Tiibetissä maaliskuussa 2008, kun tiibetiläisten syrjintä ja (poliittinen sekä kulttuurinen) tukahduttaminen,

yhdistettynä yhteiskunnallisiin tekijöihin, johti päiviä kestäneisiin mellakoihin.

[xxxii](#) Tämä on jollain tavoin 1990-luvun rasistisen propagandan jatke. Tuolloin siirtotyöläiset esitettiin lapsellisina junteina, jotka olivat vastuussa kaikesta, rikollisuudesta sairauksiin ja kaupunkien moraaliseen rappeutumiseen.

[xxxiii](#) *The Observer* 25.1.2009, www.guardian.co.uk/world/2009/jan/25/china-globaleconomy.

[xxxiv](#) Poliittisen erimielisyyden ja vastarinnan - joka on usein erillään työläisten kamppailuista - tukahduttaminen on lisääntynyt viime vuosina. Nykyisen kriisin ja yhteiskunnallisen eskaloitumisen myötä on vaikea odottaa, että järjestelmä löysentäisi kahleita. Shenzhenissä suunniteltu paikallisvaalien laajentaminen peruttiin. Puoluevirkillijä sanoi: "Jos meillä olisi vaalit nyt, saattaisimme päätyä samaan kuin Thaimaa." (New York Times 19.12.2008, www.nytimes.com/2008/12/19/world/asia/19china.html). Hän viittasi kahden puolueleirin kamppailuun valtiovallasta Thaimaassa vuoden 2008 lopussa. Kamppailu johti Bangkokin lentokenttien saartoon.

[xxxv](#) Kiinan valuuttareservien kasvu on pysähtynyt, mutta vielä ei ole selvää merkkiä USA:n valtionobligaatioiden ostamisen laskusta. Kiinan vienti putosi, mutta tuontia koski vielä suurempi lasku (rgemonitor.com 16.1.2009, www.rgemonitor.com/asia-monitor/255114/secrets_of_safe_a_sharp_slowdown_in_reserve_growth_and_large_hot_outflows_in_q4)

Artikkeli "China in Crisis: Reason to Panic?" on julkaistu englanniksi Prol-Position -ryhmän verkkosivuilla: <http://www.prol-position.net/articles/2009/crisis-in-china>. Alkuperäinen saksankielinen versio löytyy Gongchaon sivuilta:

<http://www.gongchao.org/de/texte/2009/krisenpanik>. Gongchao on kiinaa ja tarkoittaa lakkoliikettä, työväen levottomuutta ja työläisten kamppailua. Gongchao.org-verkkosivu julkaisee materiaaleja Kiinan työläisten tilanteesta ja kamppailuista. Toistaiseksi verkkosivun ainoa kieli on saksa, mutta englannin- ja kiinankielistä osuutta suunnitellaan.

Uusliberalismin lyhyt elämä

Mikko Jakonen

Uusliberalismi on ollut kenties käytetyin sana viime vuosien poliittisissa keskusteluissa. Erityisesti vasemmisto on nimennyt viime vuosikymmenten poliittis-taloudellisten muutosten taustapiruksi tämän epämääräisen ideologian. Sen seurauksena sanotaan ammattiliittojen menettäneen voimansa, luokkajaon palanneen valtaan ja globaalien sodankäynnin kääntyneen rikkaiden valtaa pönkittäväksi edunturvaamiseksi. Alun perin brittiläinen marxilainen tutkija David Harvey (s.1935) syyttää kirjassaan Uusliberalismin lyhyt historia uusliberalismia kaikesta tästä ja muustakin, mutta esittää myös faktoja koskien tätä "rikkaille" uusia vapauksia lupaavaa politiikkaa.

Uusliberalismin lyhyt historia on alun perin julkaistu vuonna 2005 jolloin uusliberalistinen paradigma näytti ottaneen vallan taloudesta ja politiikasta. Harvey kirjoittaa siis paradigman sisältä, eikä oikein tahdo nähdä annetusta kehikosta ulos. Se mitä Harvey ei osannut ennustaa, oli uusliberalismin äkkikuolema syksyllä 2008. Tältä ainakin pinnallisesti katsottuna vaikuttaa, kun maailman talousjärjestelmä vaihtoi oppiaan yhdessä yössä.

Harvey jakaa uusliberalismin kahteen pääsuuntaukseen. Amerikkalainen uusliberalismi alkoi kukoistaa Ronald Reaganin aikakaudella (1981-1989), joka suosi yritysten sääntelyä poistavaa deregulaation politiikkaa, alhaisia veroja ja valtion roolin pienentämistä yhteiskunnassa. Reaganin valtakaudella kansainväliset talousorganisaatiot, kuten Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF) ja Maailmanpankki muuttivat muotoaan nykyisin tuntemamme uusliberalistiseen muotoon. Niiden avulla monia valtioita on pakotettu luopumaan kansallisvaltiollisesta taloussääntelystä ja siirtymään vapaakaupan ja rahatalouden piiriin.

Nykyisen talouskriisin seurauksena yhä useammat maat ovat tulleet riippuvaiseksi IMF:stä, joka ei enää toivota vapautta, vaan regulaatiota ja rajoja. Läheisin esimerkki tulee Latviasta, jossa IMF:n kova kuri on johtanut jo nyt esimerkiksi opettajien palkkojen leikkauksiin, siten että vain 2/3 aiemmasta on jäljellä. Myös Islanti on harvinaisen tiukassa syleilyssä.

Tässä mielessä ollaankin lähempänä kenties Yhdysvalloissa viime vuosikymmenen aikana enemmän harrastettua uskonservatiivista politiikkaa, joka poikkeaa uusliberalismista vaatimuksella valtion vahvasta roolista järjestyksen pitäjänä ja toisaalta moraalisessa päätöksessä, joka kohdistetaan yksilöihin. Jos uusliberalismi äärimuodossaan haluaa siis vapauttaa kaiken ja sallia kaiken talouden nimissä, on uskonservatismi sen sijaan raudanlujaa pakottamista osallistumiseen taloudelliseen toimintaan.

On kuitenkin muistettava, että uusliberalismi kokonaisuudessaan on eräänlainen ideaalityyppien epäpyhä allianssi: uusliberalismi on tarvinnut uskonservatismia toimiakseen ja täydentyäkseen Yhdysvalloissa, mutta myös esimerkiksi Suomessa. Täälläkin konservatiivinen uusfamilialistinen politiikka on ajettu sisään valtion politiikka-ohjelmiin uusliberalismin kukoistuskaudella. Uusliberalismi ei koskaan tullut toimeen ilman valtiota, kuten talouskriisi nyt osoittaa. Lopulta veronmaksajien rahoja tarvitaan aina turvaamaan pankkien rahoitusvaikeudet ja luottokriisit. Yhteiskunnallisen jär-

jestyksen toivotaan toteutuvan yksilöiden korkean moraalien avulla.

Englannissa uusliberalismi sen sijaan alkoi murtaa toisen maailmansodan jälkeen rakennettuja vahvoja ammattiliittoja Margaret Thatcherin valtakaudella (1979-1990). Uusliberalistisen politiikan taktiikkana on ollut käyttää hyväkseen kriisejä, joiden kautta työvoiman etuja ollaan heikennetty pysyvästi ja julkisia palveluja ja niiden tuotantoa ollaan avattu ja alistettu markkinalogiikalle. Tässä mielessä Suomen taannoiset hoitotyöläisten mielenilmaisut voidaan nähdä myös ilmauksena kriisistä, jonka avulla järjestäytyneen julkisen hoitotyön ehtoja heikennettiin pysyvästi ja alistettiin markkinoille. Sama koskee nykyistä talous ja -työpolitiikkaa. Kriisi avaa "toimintatilaa" niin hallitukselle kuin elinkeinoelämälle. Vasemmisto ei vain osaa tilaa käyttää hyväkseen.

Harveyn kirja onkin erittäin hyödyllinen teos kaikille niille, jotka haluavat ymmärtää sitä logiikkaa, joka joskus järjettömältä näyttävässä valtion politikoinnissa on takana. Laman jälkeisen Suomen politiikka kun on noudattanut täydellisesti globaalia uusliberalistista kehitystä, tosin omalaatuisin paikallisin sovelluksin. Suomen erikoisuutena on ollut erityisesti erilaisten muutosten, kuten tilaaja-tuottaja mallin sekä valtion tehostamisohjelmien läpivieminen lähes täysin ilman vastarintaa. Hyvinvointivaltion tärkeyttä toittava poliittinen retoriikka, jonka säilyttämisen nimissä "uudistuksia" on ajettu läpi, on peittänyt onnistuneesti alleen sen poliittisen hyökkäyksen, joka kohdistui itse hyvinvointivaltion perusteisiin. Uusliberalistiselle hallinnolle ja poliittiselle retoriikalle onkin ollut tyypillistä eräänlainen kaksoisdiskurssi, jolla paperimiehen rasvaista unta nukkuva suomalainen vasemmisto on harhautettu 6-0.

Harveyn esitys uusliberalismista on kattava, mutta hänen hahmottelemansa poliittiset vaihtoehdot näille kehityskuluille eivät ole kummoisia. Lääkkeet pääomaluokan vastustamiselle ovat hänen mukaansa edelleen vahva sosiaalidemokraattinen valtio ja ammattiyhdistysliike. Teos on myös paikoin kirjoitettu niin hengästyttävällä tyylillä, että koko maailman ongelmien läpikäyminen ja jäsentäminen yhdellä kertaa alkaa tuntumaan epäuskottavalta. Tästä huolimatta Harveyn kirja on tärkeä sillä se politisoi uusliberalismin ja osoittaa, että kaikki ei ole kiinni vain luonnonvoimien kaltaisesta toimivasta taloudesta. Globaalin talouden ja tiukentuvan työilmapiirin taustalla on selkeä politiikka, jonka tavoitteena on lisäarvon luominen ja voittojen kerääminen.

Harveyn kirjaa vaivaa erityisesti jonkinlainen vankka usko uusliberalismin "nimeen". Tarkoittaisiko uusliberalistisen politiikan horjuttaminen todella jotain uutta aikakautta "kapitalismin jälkeen", kuten kaikkein naiiveimmat vasemmistolaiset ovat jo ehtineet julistaa? Eikö talouskriisi ja lama silloin tällöin vain pikemminkin uudista tuotantojärjestelmää ja auta globaalia pääomaa kartoittamaan tilanteen. Tai kuten Setä-Lenin aikoinaan totesi: "Kapitalismin vallitessa ei voi olla muita keinoja häiriintyneen tasapainon palauttamiseksi aika ajoittain kuin kriisit teollisuudessa ja sodat politiikassa."¹

Ehkä ideologian nimeä muutetaan, mutta kapitalismi pysyy. Ainakin tällä hetkellä koko maailman poliittiset ponnistukset on jännitetty sen pelastamiseksi. Uusliberalismin kuoleman jälkeen, oli se lavastettu tai ei, voitaisiinkin taas ruveta puhumaan suoraan kapitalismin kritiikistä. Alan kirjallisuuttakin löytyy maailmasta ja Suomesta huomattavia määriä, joten Harveyn analyysiin ei kannata jummittua liian pitkäksi aikaa.

David Harvey: Uusliberalismin lyhyt historia. Suomentanut Kaisa Koskinen. Vastapaino, Tampere 2008.

Viitteet:

¹ Lenin, V.I. 1976. "Euroopan Yhdysvallat -tunnuksesta". Teoksessa *Valitut teokset* (10 osaa), osa 6. Moskova, Progress.

Ketä vasemmisto enää kiinnostaa?

Jukka Peltokoski

Aluksi: En puhu vasemmistosta spesifisti Vasemmistoliittona, vaan yleisemmin, ja kieltämättä varmasti myös epämääräisemmin.

Tänään en aio puhua perustulosta tai prekariaatista kuin viittauksenomaisesti. Luultavasti vain tois-
taisin jo sanottua. Kummastakin on sanottu jo niin paljon, viho viimeksi kirjassa *Vasemmisto etsii
työtä* (Like, 2008). Perustulokin näyttää edenneen Vasemmistofoorumin julkaisemaan Aloite va-
semmistolle -vihkoseen, joten voinen siirtyä hieman uusille vesille.

Kuitenkin kaksi asiaa. Ensinnäkin sikäli kun perustuloaloite etenee, toivoisin, ettei sitä vesitettäisi,
ettei sitä niin sanoakseni demariutettaisi. Perustulo on uusi artikulaatio lakko-oikeudesta. Sikäli kun
perustulolla on kova vasemmistolainen ydin, se on yksilöllistyneen työvoiman lakkokassa ja kollek-
tiivinen vakuutus. Perustulo voi olla vasemmistolainen projekti vain työstäkieltäytymisen projektina.
Kajanojan-Salomaankin aloitteessa työstäkieltäytymisen argumentti vilahtaa, mutta se on jo siirty-
nyt sivuosaan. Aloite uhkaa ylipäätään olla ennemminkin rationalistinen virkamiesaloite perustulon
tasosta kuin poliittinen kamppailualoite subjektiivisten voimien nostattamiseksi.

Toiseksi, ja mitä prekariaattiin tulee, käytän tilaisuuden hyväkseni mainostaakseni, että Into Kus-
tannus julkaisee vielä ennen vappua pamfletin *Paskaduunista barrikadille*. Kyse on prekariaatin
manifestista, jonka ovat kirjoittaneet allekirjoittanut, Anna-Reetta Korhonen sekä Miika Saukkonen.
Pamfletti on meidän summauksemme prekariaattikeskustelusta. Keskusteluhan on noussut uudel-
la tavalla ajankohtaiseksi tuloaan tekevän laman - ja puhutaan nyt rehellisesti oikeilla nimillä - myö-
tä. Prekariaatin kokemukset ovat yleistymässä nopeasti yhä useampien osaksi. Irvokkaalla tavalla
lama siis vaikuttaa pitävän huolen kirjan markkina-arvosta.

Lähden aloitevihkoa koskevasta kommentista. Tuon vihkosenhan pitäisi ilmentää vasemmistoa
kiinnostavimmillaan. Kyse oli kilpailusta, joka suunnattiin vasemmiston innovatiivisimmalle aivo-
massalle tarkoituksena löytää aloitteita, jotka tekevät vasemmistosta kiinnostavan tulevaisuuden
voiman. Ei ole varmasti perusteetonta odottaa vihkoselta paljon. Ei sikälikään, että on päivänse-
lää, ettei vasemmisto ole kyennyt pariin vuosikymmeneen muuhun kuin puolustuskamppailuun.
Oikeisto on vienyt, vasemmisto vikissyt. Suomi, Eurooppa ja maailma on niin sanotusti uusliberali-
soitu.

Aloitteet ovat tietysti hyviä sinänsä, mutta uskallan esittää pari kriittistä huomautusta - silläkin uhal-
la, että määrätyt, eräiden tovereitteni kera, vasemmiston rakkikoiraksi, joka räksyttää aina ja kai-
kesta. Mutta hullun maine kasvakoon hullutellessa.

Siis sinänsä hyviä aloitteita, mutta jotenkin en voi olla ajattelematta, että kokonaisuus henkii en-
nemminkin 60-lukua kuin Millenniumia. Tietysti aloitteissa tehdään spesifiointeja - esimerkiksi suo-
raa demokratiaa tuodaan nyt puolueen sisälle - mutta on mahdotonta olla kysymättä, tuovatko
aloitteet vasemmiston agendalle mitään, mitä niin sanottu uusvasemmisto ei olisi sanonut jo nou-

sunsa aikoina. Se mainittu perustulokin lähinnä laimenee, ei radikalisoitu, kuten eräät toiset ovat yrittäneet tehdä.

Aloitteellisuudelta täytyy aina perätä yllätyksellisyyttä. Yllättävää näissä oli ehkä lähinnä se, etten olisi osannut arvata, ettei agendalle nouse esimerkiksi vapaita ja avoimia ohjelmistoja, avoimia tietoverkkoja ja tekijänoikeuksia, ilmaista joukkoliikennettä tai avointa kaupunkitilaa koskevia kysymyksiä. Siis ei mitään tiedon vapaaseen jakamiseen ja uuteen urbanismiin liittyen. Tällainen olisi kuitenkin voinut tuoda esiin jotain uutta ja ajankohtaista, jotain mikä pureutuu juuri tällä hetkellä nouseviin ja yleistyviin kamppailuihin.

Ja jos ihan villiksi heittäytyy, niin olisin yllätynyt iloisesti, jos mukaan olisi noussut vaikkapa aloite autonomisesta yliopistosta. Aivan liekeissä olisin ollut, jos esille olisi tullut vaikkapa aloite työläis- tai lähiötutkimuksesta, jolla vasemmisto lähtisi organisoimaan konfliktia "ruokottoman proletariaatin" asuinalueille - kuten eräs pohjoisen ruokoton toveri ilmaisisi.

Ei tietysti pidä ajatella, että vasemmiston tulisi lähteä siihen jatkuvaan pyörän uudelleen keksimisen oravanpyörään, jota brändiyhteiskunta meiltä imperatiivinaan odottaa. Vasemmistoa tai politiikkaa ei tarvitse keksiä jatkuvasti uusiksi. Kuitenkin nykytilanteessa on pakko perätä radikaaleja uudelleenarviointeja. Kun esimerkiksi näiden päivien yhteydessä muistellaan, mitä Vasemmistoliiton perustamisen kantavat ideat olivat, niin voi vain toivoa, että pyrittäisiin ennen kaikkea itsekritiikkiin. Nykyhetkihän todistaa, että jotain on mennyt perustavasti pieleen. Liiton kannatus hiipuu. Muutosvoiman sijasta meillä on heittopussi, joka itkee aloitekyvyttömyyttään. Sama vaikuttaa pätevän uusvasemmistolaisuuden ideaan ylipäätään.

Minusta suuntia on kaksi. Ensinnäkin ottaa kunnolla vauhtia historiasta, aina poliittisen työväenliikkeen alkuajoista saakka. Sieltä löytyy yllättävän paljon viitteitä asioihin, joista puhutaan myös tänään keskusteluissa prekariaatista sekä populistisesta kansallismielisyydestä. Toinen suunta on terävöittää lähestymistapaa nykyisyyteen, terävöittää sitä, minkä pitäisi olla vasemmiston vahvinta osaamisaluetta, nimittäin kapitalismianalyysia.

Vasemmiston aloitteiden soisi pureutuvan ennen kaikkea kapitalistisen kehityksen ja työväen kokemusten ajankohtaisiin ristiriitoihin, ei niinkään ilmentävän "periaatteita", "humaaniutta", "maailman parantamista" tai välttämättä edes "arvoja". Aloitteiden lähtökohtana pitäisi olla kapitalismianalyysi, ja kun tänään puhutaan kapitalismianalyysista, ei varmasti voida ohittaa käsitettä tietokapitalismi. Niinpä ei voida ohittaa myöskään käsitteitä tietotyö ja tietotyöläinen. Kuitenkin juuri tällaiset aloitteet ja argumentit puuttuvat nyt ilmestyneestä aloitepakista. Aloitteet eivät ilmennä analyysia tietotyöstä, eivätkä ne pyri vastaamaan tietotyöläisten sen enempää kuin muidenkaan työläisten kokemuksiin tietokapitalistisessa viitekehyksessä.

Väitän, että ongelma palautuu perimmiltään siihen, että vasemmisto jäsentää yhä edelleen tietotyön työläisyyden ulkopuolelle, työväenluokasta erottautuvan "sivistyneistön" alueeksi. Kuitenkin yhä useammat tietotyötä tekevät kokevat olevansa duunareita, yliopistolaisia myöten. Näin sanoessani en toki tarkoita, että pitäisi keskittyä vain tietotyöhön ja unohtaa esimerkiksi palvelu-, hoiva- ja kokoonpanoteollisuuden alat, tai vaikkapa laittomat siirtolaiset, mutta on hankalaa, ellei vasemmiston aloitteellisuus ilmennä ymmärrystä siitä, miten luokka, mukaan lukien se lähiöiden ruokoton proletariaatti, määrittäytyy aikana, jona tietotyö on saamassa keskeisen roolin pääoman kasautumisen prosesseissa.

Ei ole tietysti Vasemmistofoorumin vika, ellei vasemmisto tuota aloitteita, joiden keskiössä on duunarien kokemus työstä. Ongelmana ovat duunareista erottautuvat vasemmistolaiset "intellektuellit".

Siis ketä vasemmisto kiinnostaisi, jos se ei puhu työstä, työläisistä ja työväenluokasta. Ketä kiinnostaa vasemmisto, joka on vain moraalinen tai rationaalinen muutosvoima, siis joka kykenee vain

oikeiston moraaliseen nuhteluun tai "hyvin perusteltujen" ja "järkevien" aloitteiden tekemiseen. Eikö vasemmiston pitäisi puhua aina luokasta ja luokalle, puhua luokkakamppailujen ja konfliktien kieltä, tuottaa ja suojella taistelevaa subjektiivisuutta, määritellä ja uhata vihollisia. Epäantagonistinen vasemmisto ei kiinnosta sen enempää työläisiä kuin vihollisiakaan.

Prekariaattikeskusteluun sen syvemmin menemättä täytyy korostaa, että se on kuitenkin ollut ehkä ainoa vakava ja varsin suurimittainenkin yritys keskustella uuden työvoiman kokemuksista tietokapitalismissa ja määritellä uutta työläissubjektiivisuutta. Jotkut "epäkriittiset realistit" tietenkään kiistävät koko prekariaatin olemassaolon, mutta oli niin tai näin, kun myöhemmin tullaan arvioimaan, miten työtä ja työväenluokkaa koskevat kysymykset palasivat uusien yhteiskunnallisten liikkeiden piiriin, tulee prekariaattikeskustelu olemaan ohittamaton viittauspiste. Täytyy korostaa sitäkin, että prekariaattikeskustelun puitteissa vasemmistoa on muistutettu siitä, että politiikkaa tekevät aina haluavat ja tahtovat subjektiivisuudet, eivät rationaaliset tai moraaliset periaatteet tai laskelmat. Poliitiikka on aina joidenkin politiikkaa, ei kenen tahansa. Niinpä esimerkiksi perustulosta on prekariaattikeskustelussa puhuttu määrätystä ja puolueellisesta positioista käsin, joustavan työvoiman vaatimuksena, subjektiivisuuden vaatimuksena, ei kokonaisuhteiskunnallisena ja neutraalina rationaliteettina.

Viimeinen kritiikkini aihe koskee vasemmistolaisten aloitteiden sirpaleisuutta. Vasemmisto tekee vähän niitä näitä yhteiskunnallisia parannusehdotuksia vailla sisäistä koherenssia ja logiikkaa. Kuitenkin yksi syy vasemmiston tappioon on varmasti sen kyvyttömyys linjata konkreettista ja kokonaisvaltaista yhteiskunnallista muutosohjelmaa. Vasemmisto on kyllä kyennyt reagoimaan kaikkeen mikä on viitannut hyvinvointivaltion alasajoon ja hillitsemään oikeiston ylilyöntejä. Se on kyennyt toimimaan *rajoittavana* ja *reaktiivisena* voimana, muttei artikuloimaan haluttavaa yhteiskunnallista visiota.

Esitän lopuksi yhden mahdollisuuden tällaiselle.

Kanadalainen, globaaliliikkeitä lähellä oleva marxilainen tutkija, Nick Dyer-Witthford on esittänyt yhteiskunnallisen muutosohjelman nimeksi "kommonismia". Sanan assosiativinen kytkös kommunismiin on ilmeinen, eikä sen pitäisi pelästyttää ketään paitsi tietenkin niitä, jotka ovat kallellaan demareihin...

Toinen ilmeinen kytkös liittyy niin sanottuihin commonseihin, "yhteisiin", joista tunnetuimpia nykykeskusteluissa lienevät avoimet ohjelmistot ja ylipäätään avoimin tekijänoikeuksin tai copy left -periaatteella määritellyt digitaaliset materiaalit. Dyer-Witthford kuitenkin korostaa, ettei commonsien käsite rajoitu vain näihin. Se sisältää useita eri tasoja. On ekologisia commonsia (vesi, ilma, virkistysalueet), sosiaalisia commonsia (julkiset palvelut, kuten sosiaaliturva ja koulutus, miksei myös avoin kaupunkitila) ja verkosto-commonseja (kommunikaatiovälineet).

Commonsien käsite viittaa siis laajalti hyödykkeisiin, jotka Dyer-Witthford määrittelee kapitalistisen tavaramuodon vastakohtaksi: "Tavara on hyödyke, joka on tuotettu myytäväksi, common on hyödyke, joka on tuotettu, tai säilytetty, jaettavaksi."

Tässä ei ole syytä mennä keskusteluun commonseista. Mainitun jaottelun toin esille tehdäkseni selväksi, että commonsien nimissä on erinomaisen mahdollista ajaa niin vihreitä ja reiluja kuin taattuun toimeentuloon tai vaikkapa kunnallisiin palveluihin liittyviä aloitteita - niistä avoimista tekijänoikeuksista puhumattakaan. Siis varsin mielenkiintoinen ja silti hyvin simppele termi, "yhteinen". Jotain täysin päinvastaista yksityistyvälle yhteiskunnalle.

Olen itse ehdottanut Megafonissa, että commonsit voisivat olla myös yksi tapa määritellä prekaarin työvoiman intressejä. Kun työelämästä on tullut joustavaa ja sirpaleista ja kun elämää ylipäätään määrittää entistä enemmän liikkuminen erilaisissa "välitiloissa", nousevat commonsit ehkä esille

eräänlaisina prekaarin työvoiman ammatillisina vaateina. Siis kun työvoima prekarisoituu, sen ammatilliset vaateet eivät välttämättä jäsenny enää vain joidenkin määrättyjen työsuhteiden, vaan yleisten yhteiskunnallisten olosuhteiden puitteissa. Tämä on kuitenkin vain hypoteesi, jota olen muotoillut koeteltavaksi, eikä siitä tässä yhteydessä enempää.

Edelleen olen erinäisissä yhteyksissä ehdottanut, Dyer-Withefordista poikkeavalla tavalla, että yhteinen ymmärrettäisiin ennemminkin tuottavan toiminnan ja työn lähtökohdaksi, ei vain joksikin, mikä voidaan jakaa tuottamisen jälkeen. Mutta ei tästäkään tämän enempää tässä.

Summa summarum: Olen siis esittänyt, että vasemmisto voi voittaa, jos se lopettaa yleishumaanin puheen ja alkaa puhua johdonmukaisesti luokan ja konfliktien kieltä. Olen esittänyt, että luokkasubjektiiivisuutta pitäisi määritellä tietokapitalismiksi nimetyn järjestelmän puitteissa. (En ole esittänyt, että tämä tarkoittaisi vain luovaa ja persoonallista työtä tekevien asian ajamista.) Edelleen olen esittänyt, että commonsit ovat nimi määritellä ja puolustaa sitä, mikä on yhteistä. Hypoteettisesti väitän, että uudet yhteiset ovat artikuloitavissa joustavaa ja prekaaria työelämää koskevien kokemusten ja etuvaateiden pohjalta.

Mutta eivät ne commonsit taivaasta tipahda. Täytyy olla järjestäytyneitä organisaatioita, jotka artikuloivat yhteistä, kamppailevat sen puolesta, tuottavat sitä ja puolustavat sitä. Erilaiset autonomiset yhteiskunnalliset liikkeet tietysti jo tekevät tätä kaikkea, mutta on kysyttävä riittävätkö ne itsessään, riittävätkö ne erityisesti taloudellisen kriisin viitekehyksessä. Ne ovat välttämättömiä, mutta eivät välttämättä riittäviä toimijoita uusien commonsien institutionalisoimiseksi.

Lyhyt viittaus talouskriisiin: Uusliberalistinen kehitys siinä merkityksessä kuin se on tarkoittanut valtion säätelypolitiikan asteittaista minimoimista aina 1970-luvulta lähtien vaikuttaa tänään katkenneen kuin kananlento. Kaikki puhuvat ja puuhaavat jälleen valtiollisesti organisoidun säätelyn puolesta (ylikansallisten elinten puitteissa totta kai). Samalla valtiot velkaantuvat ja kohdistavat yhä kovempia kontroleja työvoimaan. Valtiosta on tulossa yhä paljaampi työhön pakottamisen ja yksityisomaisuuden suojelun organisaatio.

Perinteisesti vasemmistolaista organisaatiota, joka taistelee valtiota vastaan yhteisen puolesta on kutsuttu puolueeksi. Puolueen tehtävänä on ollut pyrkiä hegemoniaan valtiopoliittisen järjestelmän puitteissa. Pitäkää tätä vaikka huonona vitsinä (ja varmasti pidättekin), mutta mielestäni vasemmiston sisälle olisi palautettava *jotain* siitä asenteesta ja strategiasta, mitä vielä sata vuotta sitten kutsuttiin täysin kunniaakkaasti valtiovallan haltuunotoksi ja proletariaatin diktatuuriksi. Poliitiikkaa ei toki voida typistää vain puoluepolitiikaksi, mutta sen kummemmin en selitä tai selittele tätä sanoamani. Olisi vain niin virkistävää, jos vasemmisto lopettaisi edes hetkeksi, edes pieneksi taktiseksi hetkeksi demokratiamantran hokemisen ja puhuisi vallasta, voimasta ja määräamisestä.

Lopetan tähän. Miettikää itse. Kiitoksia!

Puheenvuoro Vasemmistolinkin ja Vasemmistonuorten järjestämässä tapahtumassa "VAMOS! - Vasemmistoliiton muutostalkoot" Helsingissä 4.4.2009

Leninismistä

Toimitus

Megafonin ykkösnumero synnytti odotettua polemiikkaa, ehkä vähän paniikkiakin. Hyvä! Ilmeisesti siis ainakin jotkut lukevat lehteä. Ei ole ylipäätään ensimmäinen kerta, kun Megafoni asettaa itsensä liikekentän harmaille vyöhykkeille ja epämurkavuusalueille avatakseen uutta keskustelua. Vanha koira osaa yhä tempua.

Esimerkiksi Jussi Vähämäki keskustelee *Totuusradiossa* (ks. [Itsen alustus -blogi](#), lataa ohjelma: http://dl.getdropbox.com/u/238625/itsenalistus4osa1_kestustelu.mp3) "leninismistä" ja "desisionismista". Kritiikin kohde ilmeinen. Olemmeko siis leninistejä ja desisionisteja, jos kirjoitamme Leninistä tai päätöksenteon problematiikasta?

Ykkösnumeromme pääkirjoituksessa olemme vastanneet kysymykseen jo ennakolta: "Toivomme numeromme avaavan taktisen momentin, jota käyttämällä liikkeet voivat harpata kohti määrätietoisempaa organisoitumista." Puhumme taktisesta momentista, emme sitoutumisesta johonkin ideologiaan tai ikuiseen totuuteen, henkilökultteista puhumattakaan. Puhumme harppauksesta, emme paluusta vanhaan.

Sanokaamme ennemminkin, että voimme viitata Leniniin nimenomaan siksi, ettemme usko ideologioihin. "Ismit" ja identifioinnit, jotka aktivoituvat kritiikin kautta eivät kerro meistä. Me emme kannata harteillamme niitä koskevaa historiallista painolastia ja toivomme, ettei liikkeidenkään tarvitse. Liikkeissä täytyy olla mahdollisuus viitata "jopa" Leniniin sotkeutumatta historiallisiin kuppikuntiin.

Desisionismista kaikilla meistä ei ollut edes tarkkaa käsitystä ennen googlettamista, vaikka sisällön arvaaminen ei vaikeaa ollutkaan. Kollektiivisesti emme identifioitu desisionisteiksi. Silti joidenkin mielestä tuo juridinen suuntaus, jonka mukaan suvereniteetin perusta ei ole yhteiskuntasopimus, vaan juridiikan ulkopuolinen päätös ja teko, on tärkeä yrityksessä määrittää, mitä materialistinen politiikka merkitsee. Siten voimme kysyä (yleisesti, ei niinkään Vähämäeltä), onko "desisionistiksi" syyttäminen tosiasiallisesti sellaisen käsityksen puolustamista, että suvereniteetti perustuu (demokraattiseen) yhteiskuntasopimukseen?

Ykkösnumeromme nousi turhautumisestamme liikekenttää jo pitkään vaivanneeseen päämäärättömään keskusteluun ja poljentaan - johon tietysti itsekin olemme syyllystyneet. Tässä konkreettisesti tilanteessa halusimme katkaista virran ja palauttaa kentälle joitain siltä mahdollisesti unohtuneita elementtejä. Tällaisen eleen leimaaminen isoilla sanoilla kertoo liikkeen itsensä sisältämistä automatismeista (emmekä tällä viittaa vain Totuusradioon vaan myös muualta tullessiin signaaleihin).

On selvää, ettemme etsi "Real Leniniä". Meitä ei kiinnosta hänen ajattelunsa systemaattinen tutkailu tai seuraaminen. Emme odota Leniniltä abstraktia ja historiatonta organisaatiomallia, jota vain soveltaisimme nykyaikaan. Emme ylipäätään etsi historiasta ratkaisua nykyisyyteen. Mutta jos törmäyttämällä joitain Leninin ajatuksia vallitseviin toimintamalleihin voidaan saada aikaan liikettä kehittäviä vaikutuksia, niin hyvä. Kokeillaan, ei jäädä koukkuun.

Jos siis teksteissämme on kritisoitavaa, kohdistettakoon kritiikki konkreettisesti itse teksteihin. Vain siten liike voi kehittyä täsmällisten ongelmien ratkomisessa. Me teemme töitä liikkeelle, emme ideologioille. Tässä oli kysymys eräiden kiellettyjen teemojen pakottamisesta keskusteluun - vaikka sitten oman mukavuutemme kustannuksella.

Tämä myös vastauksena erään vallankumouksellisen blogin profasismiepäilyille (<http://vallankumous.blogspot.com/2009/02/15/megapuoluetta-rakentamassa/>). On ennemminkin syytä kysyä, eikö harras omistautuminen vain tiettyjen kriittisten ajattelijoiden kuten Deleuzen ja Foucault'n vai-kutteille ole saanut kentällä lähes uskonnollisia piirteitä.

Vähämäki asettaa meitä vastaan kommentin, josta emme kuitenkaan voisi olla enempää samaa mieltä: Poliittisen toiminnan on muutettava ihmisten elämää konkreettisesti. Eri mieltä olemme tästä vain, mikäli konkreettinen rajataan puuhasteluksi vaihtoehtoisten elämäntavallisten ja tuotannollisten verkostojen parissa. Siis rajataan. Välttämättömyyttä ei kukaan varmasti kiellä, vaikka olemmekin nyt avanneet keskustelua siitä, mitä muita elementtejä kuvioon ehkä pitäisi lisätä. Koemme liikekentän toimintakyvyt eräiltä osin riittämättömiksi.

On esimerkiksi asetettava kysymys institutionaalisen ("konstituoidun") vallan haltuunottamisesta. On kysyttävä, riittääkö pelkkä autonominen verkostoituminen valtiollisesti organisoidun resurssipu-lan ja väkivallan edessä? Kysymyksen ratkomisen ei - mikä huomautettakoon - mitenkään välttämättä edellytä paluuta ajatukseen politiikasta vain valtiovallan valtaamisena. Kysymyksen asetta-minen ei ensinnäkään mitätöi kysymystä liikkeiden autonomiasta ja moneudesta. Toisekseen bolshevistisen mallin lisäksi tunnemme toki myös hegemonistisen asemasodan sekä sissisodan mallit. Keskustelu asiasta on nyt vain kerta kaikkiaan saatava auki.

Ennakoimme, että autonomisen toiminnan on kyettävä hakemaan ratkaisuja myös valtiopoliittisen kentän välityksellä. Toistetaan: tietenkään tämä ei tarkoita liikkeiden autonomian alistamista edustusellisuudelle tai "politiikoinnille". Muistutamme kuitenkin muutamasta asiasta: 1) Kapitalistinen yhteiskunta on äärimmäisen joustava kääntämään resurssikseen pelkän kansalaisyhteiskunnan tasolle jäävät "konkreettiset" pyrkimykset kehittää vaihtoehtoja kulttuuria ja tuotantoa, 2) autonomisen toiminnan kehittäminen varteenotettavana vaihtoehtona edellyttää institutionaalisesti hallittujen resurssien haltuunottoa ja siis näillä kentillä käytäviä kamppailuja, 3) antagonistisen liikkeen on kohdattava kysymys suojautumisesta liikkeelle vihamielisten tahojen repressiota vastaan, 4) tähän ei yllätä vain spontaanin aloitteellisuuden tasolla.

Kaikki allekirjoittavat varmasti ajatuksen siitä, että liikkeiden on muutettava ihmisten elämää konkreettisesti, siis avattava konkreettisia mahdollisuuksia elää ja tehdä työtä itselle mielekkäällä tavalla. Elämme kuitenkin kapitalistisessa luokkayhteiskunnassa. Konkretia ei voi jäädä vain välittömän tuotannon tasolle. Subjektiviisuuden rakentaminen on varmasti kommunistisen toiminnan välttämätön horisontti. Ilman institutionaalisten resurssien strategisesti linjattua haltuunottoa horisontti ka-toaa edestämme ikuisesti - tai valuu, ettemme sanoisi, kuin hiekka katukivien alle.

Ennen kaikkea on korostettava, että saamastamme ihmetyksestä, epäilyksestä ja kritiikistä huolimatta näyttää liikekentällä syntyneen myös toivottua uutta keskustelua, esimerkkinä tämä toinen hedelmäinen kirjoitus (<http://vallankumous.blogspot.com/2009/04/21/perustuloon-pakottaminen/>).

